

บทที่ 5

รูปเคารพ งานประติมากรรม งานจิตรกรรม และความหมายทางสัญลักษณ์

ในการศึกษารูปเคารพที่ปรากฏในวัดจีนประชาสโมสร มีรูปเคารพที่ปรากฏในวัดเป็นจำนวนมาก เพื่อความชัดเจนในการศึกษาอย่างละเอียด โดยผู้วิจัยได้ทำการแบ่งการศึกษาออกเป็นหัวข้อดังนี้คือ เริ่มจากการศึกษาในวิหารส่วนหน้า วิหารหลัก วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม วิหารพระตี่จั้งอ้วงโพธิสัตว์ และวิหารบูรพาจารย์ ต่อจากนั้นทำการศึกษารูปเคารพที่เปลี่ยนแปลงไปตามพลวัต ประติมากรรมที่สื่อถึงสัญลักษณ์ ประติมากรรมที่ใช้ในการตกแต่งแบ่งตามการศึกษาตามที่ปรากฏในแต่ละวิหาร และในส่วนสุดท้ายทำการศึกษางานจิตรกรรมโดยจะทำการศึกษาดetail ส่วนของวิหารเช่นกัน เริ่มจากวิหารหน้า วิหารหลัก วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม วิหารพระตี่จั้งอ้วงโพธิสัตว์ วิหารบูรพาจารย์ และศึกษาภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในงานสถาปัตยกรรมอื่นๆ ตามลำดับ

ประติมากรรมรูปเคารพและความหมายทางสัญลักษณ์ที่ประดิษฐานอยู่ในวิหารที่อยู่ในแกนหลัก ได้แก่ ประติมากรรมรูปเคารพที่อยู่ในวิหารหลัก มีประติมากรรมที่สำคัญหลายส่วนด้วยกัน จัดเป็นประติมากรรมส่วนแรกที่มีการจัดวางได้อย่างเหมาะสมที่รวมความเชื่อทั้งศาสนาพุทธ เต๋า และขงจื้อ อันได้แก่ รูปเคารพพระศรีอริยเมตไตรย พระเวทธรรม จตุโลกบาลทั้งสี่ โดยการจัดวางนั้นจะให้ความสำคัญที่องค์พระศรีอริยเมตไตรย ทางวัดจัดวางไว้กึ่งกลางของวิหารหน้า รูปท่านจะหันหน้าออกสู่ภายนอก ทำให้ผู้เข้ามายังวัดจะมองเห็นพระรูปของท่านก่อนรูปเคารพอื่นๆ แต่เมื่อก้าวเท้าผ่านประตูเข้ามาแล้วมองซ้ายขวาจะเห็นจตุโลกบาลทั้งสี่ และรูปของเจ้าพ่อหลักเมือง อยู่ทางขวามือ รูปแปะกงแปะม่าอยู่ทางซ้ายมือ รูปของเจ้าพ่อหลักเมือง แปะกงและแปะม่า รูปทั้งหมดจะมีขนาดเล็กกว่าจตุโลกบาลมาก ทำให้รู้สึกถึงความสำคัญลดลงไป โดยวัดจะให้ความสำคัญรูปเคารพทางพระพุทธศาสนามากกว่าเต๋าและขงจื้อ

เมื่อผู้เข้ามาสักการะในวิหาร เดินผ่านรูปเคารพพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์เข้าไปทางซ้ายหรือทางขวามือก็แล้วแต่ จะพบพระเวทธรรมที่หันพระพักตร์เข้ามายังพระพุทธเจ้าสามพระองค์ ดังนั้นจุดนี้ถ้าไม่สังเกตผู้เข้าวัดมักจะเดินผ่านไป ซึ่งความจริงแล้วผู้เข้ามาในวัดนี้จะต้องทราบความหมายก่อนว่าท่านอนุญาตให้พักค้างแรมหรือไม่ การเดินย้อนกลับท่านั้นถึงจะมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 5-1 แผนผังตำแหน่งของรูปเคารพในวิหารหน้า

หมายเลข 1 พระศรีอริยเมตไตรย

หมายเลข 3 ท้าวภูเวร

หมายเลข 5 ท้าววิรุฬหก

หมายเลข 2 พระสังฆกรรมโพธิสัตว์

หมายเลข 4 ท้าวธวัช

หมายเลข 6 ท้าววิรุฬปักข์

หมายเลข 7 เจ้าพ่อหลักเมือง

หมายเลข 8 แป๊ะกง

หมายเลข 9 แป๊ะม่า

ประติมากรรมรูปเคารพที่ประดิษฐานอยู่ในวิหารหน้า

1. พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ (มีเหล็กชุด)

คัมภีร์ในพระพุทธศาสนากล่าวว่า พระอชิตะ ราชกุมารราชโอรสของพระเจ้าอชาตศัตรู เป็นพระโพธิสัตว์ที่จะทรงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป ตามคำพุทธพยากรณ์ของพระศาสดามุนี ทั้งคัมภีร์เถรวาทและมหายานก็กล่าวไว้เช่นเดียวกัน (สมชาย สุวรรณโปดก, 2554, หน้า 10)

หลักฐานทางประวัติศาสตร์จากตำนานของจีนกล่าวว่า ท่านเกิดในตระกูลชั้นสูงในดินแดนชมพูทวีป เมื่อแรกเกิดนั้นมีรูปร่างงาม พระกบเป็นสีทองทั้งองค์ มารดาจึงตั้งพระนามของท่านว่า “เมตไตรย” ต่อมาภายหลังได้เป็นศิษย์ของพระศาสดามุนีพุทธเจ้า มีหน้าที่รับใช้พระพุทธเจ้าแสดงพระธรรมเทศนา พระพุทธองค์ทรงทำนายว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าแทนพระองค์ และจะได้เป็นประมุขของดินแดนพระศรีอารย ดัสนั้นคนทั้งปวงจึงขนานนามว่า “พระศรีอริยเมตไตรย”

พระศรีอริยเมตไตรยได้ศึกษาพระธรรมกับพระศาสดามุนีพุทธเจ้า แต่ละชั้นก่อนไปเกิดเป็นพระโพธิสัตว์ในแดนสวรรค์ชั้นดุสิต ซึ่งแบ่งเป็นชั้นนอกกับชั้นใน สวรรค์ชั้นนอกเป็นที่อยู่ของเทวดาทั้งหลาย สวรรค์ชั้นในเป็นที่ประทับของพระศรีอริยเมตไตรย ประดับประดาด้วยทรัพย์สมบัติมีค่าต่าง ๆ มากมาย พืชพันธุ์ธัญญาหารล้วนแต่รสชาติวิเศษหอมหวาน ข้าวมีต้องมีเปลือกรับประทานได้ทันที ไม่ว่าจะหญิงและชายเมื่อต้องการถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะพื้นก็จะแยกออกให้เมื่อเสร็จธุระแล้วพื้นดินก็จะปิดลงให้เอง ผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ที่นั่นไม่ต้องทำงานให้เหน็ดเหนื่อย สามารถใช้ชีวิตได้ตามต้องการ (นวรรตน์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 94)

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ยังกล่าวอีกว่า ชาวจีนเริ่มรู้จักพระอนาคตพระพุทธเจ้า พระศรีอริยเมตไตรย ราวพุทธศตวรรษที่ 8 เมื่อพระอาจารย์ธรรมรักษ์ได้แปลพระสูตรเมตไตรยวชากรณะ (Mitriya-Vyakarana) ออกเป็นภาษาจีนในพ.ศ. 846 และอาจารย์กุมารได้แปลอีกในพ.ศ. 943 ทำให้พุทธศาสนิกชนชาวจีนในสมัยราชวงศ์สุยเหนือ เลื่อมใสศรัทธามาก โดยพบมากในถ้ำหลงเหมิน (Lung-Men) ช่วงสมัยราชวงศ์เว่ยเหนือมีการสร้างพระศรีอริยเมตไตรย สำริด กระไหล่ทองสูง 55 นิ้ว ราวพ.ศ. 1020 (ดูภาพที่ 5-2 ประกอบ) หลังจากนั้นก็มีสร้างด้วยหินทราย (ช่วงหลังพระสุตร) รูปนั่งปางประทานอภัยแบบจีน พระวรกายตรงไม่อ้วน พระพักตร์ยิ้ม พระเนตรมองต่ำ และการบูชาพระศรีอริยเมตไตรยได้แพร่หลายจนถึงสมัยราชวงศ์ถัง ได้พบหลักฐานว่าจักรพรรดิฉินวู ในช่วงพ.ศ. 1233 แห่งราชวงศ์ถังได้พยายามที่จะทำให้นคนเชื่อว่าพระนาง

เป็นอวตารหรือภาคหนึ่งของพระเมตไตรยะ (แต่ไม่มีใครยอมรับ) จนถึงพ.ศ. 1459 หลวงจีนฮ้วนใจดีในนิยายเขียนจึงได้ประสบความสำเร็จทำให้คนเชื่อว่าเป็นอวตารภาคหนึ่งของพระศรีอริยเมตไตรย และเมื่อท่านมรณภาพไปจึงนิยมสร้างรูปหลวงจีนฮ้วนไว้นบูชา ซึ่งต่อมากลายเป็นภาคหนึ่งของพระศรีอริยเมตไตรย (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 188 อ้างอิงจาก Munsterberg, 1965, p. 130)

รูปแบบพระศรีอริยเมตไตรยรูปกายเดิมนั้นสง่างาม พระเศียรประดับดวงรัศมี ผิวกายบริสุทธิ์ดั่งทารก พระกรมีข้อพระกรประดับ พระพักตร์เปี่ยมด้วยพระเมตตา ทว่าภายหลังกลับเป็นพระที่ลงพุง รูปร่างอ้วนใหญ่ เนื่องมาจากวันหนึ่งพระพุทธเจ้าแสดงพระธรรมเทศนาที่เขาสุมเมรุพบว่า ศาสนิกชนพากันเกลียดชังรูปอ้วนในโลภียมุข พระองค์จึงถามขึ้นว่า ผู้ใดจะไปเกิดเพื่อโปรดเวไนยสัตว์เหล่านั้นบ้าง ปรากฏว่าพระโพธิสัตว์กวนอิมยอมไปเกิดเป็นหญิงโปรดสัตว์ พระพุทธองค์ทรงปิติยินดีเป็นอย่างยิ่ง จึงตรัสขึ้นว่า แม้ผู้อื่นก็ไม่เหมาะสมเท่าพระโพธิสัตว์กวนอิมที่มีพระเนตรยาวไกล แต่ขณะนั้นพระศรีอริยเมตไตรยประทับอยู่ด้านข้างได้ฟังดังนี้ก็ไม่พอใจ จึงก้าวออกมาแล้วพูดขึ้นว่า แม้ศิษย์ไม่มีความสามารถทว่ายินยอมที่จะไปเกิดบ้าง พระพุทธองค์ได้ยินดีนั้นแล้วก็ให้รู้สึกลำบากพระทัย เนื่องจากมอบหมายให้พระโพธิสัตว์แล้ว ตอนนี้ผู้ที่ได้รับตำแหน่งสืบทอดจากพระองค์กลับแย่งที่จะไปทำหน้าที่แทน แต่ก็ไม่อาจลาเอียงได้ จึงได้มอบหมายให้ทั้งสองต่างก็ทำหน้าที่โดยสามารถแปลงร่างได้ตามต้องการ ผู้ใดแปลงเป็นหญิงได้ก่อนก็จะเป็นผู้ที่ลงโปรดเวไนยสัตว์

เมื่อถึงกำหนดเวลา พระศรีเมตไตรยแปลงร่างได้เพียงครึ่งองค์ โดยครึ่งบนเป็นเพศหญิง ร่างที่งดงามก็กลายเป็นอ้วนท้วนสมบูรณ์ เมื่อพระองค์ทรงเห็นว่าคนนั้นเป็นหญิงก็มีใจเป็นชายก็ไม่เชิงจึงได้แต่เพียงข้มเก้หน้าเท่านั้น ดังนั้นคนรุ่นหลังจึงพบว่า พระองค์มักจะข้มเข้มอยู่เป็นนิจ (นวิรัตน์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 94-95)

พระศรีอริยเมตไตรย หรืออีกพระนามหนึ่ง คือ Mi-lei-to หรือ พระพุทธผู้กำลังจะมาตามความหมายของชื่อ หมายถึง ความอ่อนโยน ตามตำนานเชื่อว่าพระเมตไตรยะ ถือกำเนิดจากวรรณะพราหมณ์ในอินเดียตอนใต้ ขณะนั้นพระองค์พำนักอยู่บนสวรรค์ที่เดียวกับพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย รอการจุติเป็นพระพุทธ

พระเมตไตรยะ เชื่อถือว่าเป็นผู้ให้ความสุขแก่สาวกผู้อุทิศตนแด่พระองค์ พระพุทธรูปของพระองค์จะมีวงพักตร์ที่ข้มเข้มรื่นเรีง ในบางวัดปรากฏในอิริยาบถท่าท่าหัวเราะ มีพวงลัยชั้นขาข้างหนึ่งสวมจีวรทอง พระองค์เป็นที่เคารพนับถือกว้างขวาง มีทั้งรูปหล่อด้วยเงินและทองคำ วันฉลองให้กับพระองค์คือในวันตรุษจีน (ลิป, ม.ป.ป., หน้า 55)

รูปแบบพระเมตไตรยโพธิสัตว์ หรือ มีล่อสุดพระเมตไตรย เป็นรูปครองจีวรแบบจีน รูปร่างอ้วนท้วม พระพักตร์ร่าเริง และมีอุ้งขำขนาดใหญ่ที่หัดถั่ว หัดถั่วซ้ายถือลูกประคำ รูปพระโพธิสัตว์องค์นี้ความจริงเป็นรูปปั้นของ “หลวงพ่อดู่งขำ” เป็นพระภิกษุลักษณะร่าเริง เบิกบาน ไม่วิตกกังวล ไม่ยึดมั่นในสิ่งใด เป็นที่เคารพของเด็ก ๆ และท่านได้ดับขันธโดยการนั่งสมาธิ บรรดาสาวกเชื่อกันว่าเป็นพระเมตไตรยมาโปรด จึงให้ชื่อท่านว่าพระเมตไตรยโพธิสัตว์ รูปของท่านจะประดิษฐานไว้ในวิหารหน้าหรือวิหารจตุรทิศ (อรศิริ ปาณินท์, 2532, หน้า 115)

สำหรับรูปแบบของพระอริยมะตไตรยในวัดจีนประชาสโมสร จัดอยู่ในรูปแบบพระสงฆ์จีนครองจีวรแบบจีน แต่เปิดจีวรด้านหน้าจึงเห็นรูปร่างที่อ้วนพุงพลุ้ย พระเศียรโล้น พระพักตร์เรีงร่า พระโอษฐ์ยิ้ม พระขนงบางโค้ง มีอุ้งขำขนาดใหญ่ พระหัดถั่วซ้ายถือลูกประคำ ขัดสมาธิ พระวรกายทาสีทอง ปัจจุบันทางวัดได้ห่มจีวรทับอีกชั้นหนึ่ง ประดิษฐานไว้กึ่งกลางของวิหารหน้า หันพระพักตร์ไปทางทิศใต้ตามแกนหลัก สำหรับรูปแบบนั้นแตกต่างไปจากวัดเล่งเน่ยยี่ ซึ่งอยู่ในท่าประทับนั่งชันเข่าขวา รูปนี้สร้างสมัยพระอาจารย์จรงฉือ ช่วงที่สร้างอยู่ตรอกถั่วอก วงเวียน 22 กรกฎาคม (วิชิต ศรีประดิษฐกุล, สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2554)

รูปแบบพระศรีอริยมะตไตรยของวัดจีนทั้งสองวัดมีท่ามูทราที่แตกต่างกันแต่จัดวางในตำแหน่งเดียวกันคือตอนหน้าของวัด เป็นอิทธิพลภายหลังจากช่วงที่ชาวจีนนิยมหลวงจีนอ้วนใจดีเป็นต้นมา จึงพบประติมากรรมในสมัยราชวงศ์หมิง-ชิง ที่มีการสร้างรูปร่างที่ไม่อ้วนมากและอ้วนมาก พบได้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ ได้หัววัน อยู่ในท่านั่งชันเข่าขวา และในช่วงสมัยเดียวกันก็มีการสร้างรูปร่างอ้วนก็มีการทำแล้วพบในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงไทเป ประเทศไต้หวัน และที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไต้หวัน (ภาพที่ 5-2 และ 5-3 ประกอบ) ส่วนรูปแบบพระศรีอริยมะตไตรยระหว่างวัดเล่งเน่ยยี่กับวัดจีนประชาสโมสร วัดเล่งเน่ยยี่จะอ้วนกว่าคิงหุใหญ่กว่า วัดเล่งเน่ยยี่อยู่ในท่าชันเข่า วัดจีนประชาสโมสรในท่าสมาธิ แต่รูปแบบทั้งสองวัดจัดอยู่ในช่วงสมัยชิง (ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5) (ภาพที่ 5-4, 5-5, 5-6 และ 5-7 ประกอบ)

กรณีลูกประคำที่ถือเป็นสิ่งที่เกิดในลัทธิมนตรยาน ลูกประคำมี 108 เม็ด กรณีที่มีจำนวน 108 เม็ด เพื่อจุดประสงค์ให้ภาวนาครบ 100 ครั้ง แต่อาจจะขาดตกหรือลูกประคำแตกหายไปเกรงจะไม่ครบ 100 จึงเติมไว้อีก 8 เม็ด เป็นการรอบครอบเผื่อขาดตกบกพร่อง (พระยาอนุมาณ ราชชน, 2507, หน้า 342)

ภาพที่ 5-2 พระศรีอริเมตไตรย ตำริดกระไหล่ทองสูง 55 นิ้ว ราว พ.ศ. 1020 ศิลปะเวียงเหนือ

ภาพที่ 5-3 พระศรีอริเมตไตรย สมัยราชวงศ์หมีง-ซิง

ภาพที่ 5-4 พระศรีอริเมตไตรย สมัยราชวงศ์หมีง-ซิง

ภาพที่ 5-5 พระศรีอริยเมตไตรย วัดเล่งฮกยี่

ภาพที่ 5-6 พระศรีอริยเมตไตรย วัดเล่งเน่ยยี่

ภาพที่ 5-7 พระศรีอริยเมตไตรย วัดเล่งฮกยี่ (รูปไม่ห่มจีวร)

อนึ่งมักมีผู้ที่เข้าใจผิดที่เรียกพระศรีอริยเมตไตรยว่า “พระสังฆาจารย์” อยู่เสมอด้วยเหตุที่รูปร่างนั้นมีลักษณะที่อ้วนพุงพ้วยเหมือนกัน แต่ความจริงแล้วท่านเป็นคนสะอังกั้น กล่าวคือ พระศรีอริยเมตไตรยนั้นเดิมคือพระอชิตะ ที่จะเกิดเป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไปตามคำพยากรณ์ แต่สำหรับพระสังฆาจารย์ นั้นเดิมชื่อ “กาญจนธ” หรือ “กัญจน” เกิดในวรรณพราหมณ์ บิดาเป็นปุโรหิต ท่านได้รับเป็น อสัติมหาดาวก (อนุพุทธ 80 องค์) (พ. สุวรรณ, 2541, หน้า 24-31) รูปแบบโดยทั่วไปในศิลปะไทย จะห่มจีวร พาดสังฆาฏิ พระเศียรมีเม็ดยพระเกศา อ้วนพุงพ้วย พระหัตถ์ทั้งสองอุ้มไว้ที่พุง (สมชาย สุวรรณโปดก, 2554, หน้า 100)

2. พระเวทธรรมอุยัท้อ

พระเวทธรรมอุยัท้อ หรือ พระสกันทโพธิสัตว์ (Skanda Bodhisattva) หรือเหวถวอผู้ช่า และมีพระนามเต็มว่า หูฝ้าเหวถวอผู้ช่า หมายถึง พระโพธิสัตว์ผู้พิทักษ์ปกป้องพระธรรมแห่งพระพุทธศาสนา (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553, หน้า 34) ชาวदैจีวเรียก อุยัท้อผู้สัก บางครั้งเรียก เวทโพธิสัตว์ (นวรรตน์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 124) บางครั้งมีสมณานามว่า “เทพเจ้าแห่งสงคราม” หรือ “เทพเจ้าร้อยอภิธิฤทธิ์” และ “เทพเจ้าแห่งชัยชนะ” (นวรรตน์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 124) ท่านเป็นแม่ทัพของจตุมหาราช ในลัทธิฮินดูรุ่นหลังและธิเบต ได้จัดให้มีตัวตนขึ้นมา (ผาสุข อินทรารูธ, 2543, หน้า 203) มีหน้าที่เป็นนิหารบาล

สำหรับตำแหน่งของจุดประดิษฐานพระเวทธรรมโพธิสัตว์ที่อยู่ในตำแหน่งนี้คือ อยู่ด้านหลังพระศรีอริยเมตไตรยนั้น มีตำนานกล่าวว่า พระศากยมนิพระพุทธเจ้าทรงมีความเมตตาปรานีปัสการร้ายและวิญญูณเรว่อน รวมทั้งสัมภเวสีต่าง ๆ จึงมีพุทธานุญาตให้มาฟังพระธรรมได้

แม้ว่าประตูวัดจะเปิดเอาไว้ แต่กลับไม่มีผู้ใดเข้ามาฟังธรรม พระพุทธองค์ทรงไม่เข้าพระทัยว่า มีสาเหตุมาจากอะไร เมื่อตรัสถามสาเหตุจึงพบว่า บรรดาญาติปีศาจต่างเกรงกลัวไม่กล้าเข้ามาฟัง พระธรรมเทศนา เนื่องจากเทพผู้คุมกฎ เหวยถั่ว (พระเวทธรรม) มีลักษณะหน้าเกรงขามเกินไป พระพุทธองค์จึงโปรดให้พระศรีอาริยเมตไตรย ซึ่งมีพระพักตร์ยิ้มแย้มแจ่มใสไปประทับที่หน้า ประตูแทน แต่ที่ภูเขัจฉาหาวาขานรูปปั้นของเทพเหวยถั่วกลับประดิษฐานอยู่นอกบริเวณวัด สาเหตุ เนื่องจากเกรงครัดในหน้าที่ได้ตั้งอหวนคนหนึ่งเสียชีวิตไป จนพระภิกษุศิครรภโพรธัตว์ขับให้ ไปอยู่นอกวัด (นวรรตน์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 125)

ประวัติพระเวทธรรมโพรธัตว์กล่าวว่า ในสมัยพระกัสสปพระพุทธเจ้าเป็นต้นมา ท่านได้ บำเพ็ญพรตพรหมจรรย์ ทรงเคารพนบนอบต่อพระธรรมวินัย พร้อมทั้งจะปกป้องรักษาพระธรรม วินัยและมีเมตตากรุณาต่อสัตว์ทั้งหลาย เอกสารจีนกล่าวว่า ท่านปรากฏภายในสมัยราชวงศ์ถังที่ เขานานชานต่อหน้าพระคณาจารย์เต๋าชาวฮั่นชื่อ ผู้ปฏิบัติประพจน์เคร่งครัดพระธรรมวินัย บางชื่อ ชาวไทยเรียกท่านว่า ท้าวมหาชมพู

ประวัติยังได้กล่าวอีกว่าในอดีตเคยเป็นนักรบผู้กล้าหาญ นำไพร่พลออกรบ รักษา อาณาเขตบ้านเมืองอย่างกล้าหาญจนตนเสียชีวิต ความที่ท่านมีจิตมุ่งมั่นในการต่อสู้รักษา ประเทศชาติ เมื่อตายดวงวิญญาณก็ยังคงดูแลแผ่นดินไม่ให้ภูติผีเข้ามาในบริเวณที่ตนดูแล มาวันหนึ่ง พระพุทธองค์เสด็จจาริกแสวงบุญเผยแผ่พระพุทธศาสนาแสดงพระธรรมผ่านมา ในบริเวณที่ท้าวมหาชมพูดูแล ท่านได้เห็นพระพุทธเจ้าเสด็จพร้อมกับมีแสงออกมาจากพระวรกาย ของพระองค์ จึงเข้าไปขวางหน้าแล้วถามว่าท่านเป็นใคร เหตุไฉนจึงมีแสงเช่นนี้ พระพุทธองค์ตรัส ตอบว่า เราคือพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ท้าวมหาชมพูได้ยินดังนั้นก็แปลงกายให้ใหญ่โต หมายถึงให้พระพุทธเจ้าหวัคกลัว แต่ท้าวมหาชมพูยังแปลงกายให้ใหญ่โตเท่าไร พระวรกายของ พระพุทธเจ้ากลับใหญ่กว่านั้นอีก ท้าวมหาชมพูเห็นดังนี้จึงทูลถามพระพุทธองค์ว่า ท่านสามารถ แปลงกายให้สวยงามยิ่งกว่าข้าได้ไหม ครั้นพูดจบก็แปลงกายเป็นนักรบแต่งเครื่องทรงสวยงาม พระพุทธเจ้าก็บันดาลให้พระวรกายของพระองค์งดงามไปด้วยอาภรณ์ทั้งงดงาม ประดับไปด้วย เครื่องอัญมณี มีรัศมีเรืองรองรอบพระเกศา จนท้าวมหาชมพูเลื่อมใส พระพุทธองค์จึงตรัสบอกว่า เมื่อครั้งท่านยังมีชีวิตอยู่ได้ฆ่าผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก กงกรรมกองเกวียนของท่านจะหมุนไป ไม่รู้จบสิ้น ถ้าท่านไม่ยอมหยุด ท้าวมหาชมพูได้ฟังดังนั้น จึงเกิดความเลื่อมใสในพระธรรมเทศนา ของพระองค์ และได้ขออธิษฐานตนขอเป็นผู้เฝ้ารักษาพระศาสนาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

บางตำนานกล่าวว่า ท่านคือพระขันธกุมาร ผู้เป็นโอรสของพระอิศวรแห่งศาสนาฮินดู จึงมีฐานะเป็นคัมภีร์ คอมาภายหลังท่านหันมานับถือพระพุทธศาสนาโดยปวารณาตัวเป็น พุทธมามกะ แต่เนื่องจากท่านมีฐานะสูงและเป็นเทพอยู่แล้ว ดังนั้น พระพุทธองค์จึงโปรดให้ท่าน

ดูแลและรักษาพระพุทธศาสนาให้สืบไป และการพิทักษ์พระศาสนาของพระสุกัณโทโพธิสัตว์ จึงจำเป็นต้องสวมชุดขุนศึกและเพื่อเตรียมพร้อมรบอยู่ตลอดเวลา (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553, หน้า 35)

อีกตำนานหนึ่ง กล่าวว่า ท่านเป็นบุตรของพราหมณ์ที่มีฐานะสกุลวงศ์สูง แต่เมื่อได้ฟังธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์แล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธา แต่คิดขัดที่ไม่อาจโกนศีรษะได้ ดังนั้นพระพุทธองค์จึงโปรดให้ท่านทำหน้าที่เฝ้าอารักขาพระพุทธศาสนาสืบแทน เพื่อให้วัดวาอารามทั้งหมด ไม่ว่าสร้างขึ้นเมื่อใด ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและปลอดภัย (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553, หน้า 35)

บางตำนานยังกล่าวถึงพระเวทกรรม ท่านเป็นเทพองค์หนึ่งของพระโพธิสัตว์กวนอิม มีการแต่งเป็นนิทานว่า ปางหนึ่งของพระกวนอิมทรงเกิดเป็นสตรีในตระกูลสูงศักดิ์ แล้วแต่งงานกับพระเวทกรรมที่เกิดเป็นปุถุชนธรรมดา (จิตรรา ก่อมนันทเกียรติ, 2546, หน้า 119) และยังมีนิทานอีกเรื่อง กล่าวถึง พระกวนอิมได้ประกาศว่าวันที่ 13 เดือน 3 จะมีหญิงสาวหนึ่งขึ้น ณ กลางลำน้ำ ผู้ใดสามารถขว้างเงินถูกตัวนางได้จะได้นางเป็นภรรยา จนถึงวันดังกล่าว ผู้คนต่างยืนมองดูเห็นสาวน้อยหน้าใสยืนอยู่บนเรือที่ลอยอยู่กลางน้ำ เรือลอยนิ่งกลางน้ำที่ไหลเชี่ยว ผู้ชายต่างพากันปาเงินไปที่นางแต่ก็ไม่มีเงินเหรียญใดถูกตัวนาง เงินทั้งหมดก็ตกในลำเรือ (อุ้ยท้อ) พระเวทกรรมเป็นหนุ่มธรรมดาอยากลองปาแต่ก็เสียขายเงิน เพราะเพียรทำงานอยู่นานกว่าจะหามาได้ จนมีชายชราบอกอุ้ยท้อให้ลองปา แต่ก่อนปาดึงตั้งอธิษฐานก่อนว่า (แปลเป็นไทยเขียนเป็นคำกลอนดังนี้)

“ ด้วยความพิสุทธิใจ	จริงใจต่อองค์ราญ
มาตรว่าสาวกลางธาร	จะคู่ควรก็ควรโดน
เงินคำลึงที่พาไป	มิใช่ว่าหยาบโลน
แต่รักของข้าสิดูกโชน	โชติช่วงคุดจวงมณี”

อุ้ยท้อปาเงินไปโดนกลางใจสาวน้อยพอดีจึงพาเรือเข้าฝั่ง นิรมิตองค์กลับเป็นพระโพธิสัตว์ พร้อมตรัสออกมาเทศนาชาวบ้านรวมทั้งอุ้ยท้อ พระกวนอิมมอบเงินให้สร้างสะพานก็พาอุ้ยท้อมาพำนักของพระองค์ ต่อมาอุ้ยท้อก็สำเร็จพระโพธิสมญาณ พร้อมปวารณาตนเป็นพระธรรมบาลผู้พิทักษ์พระศาสนา (จิตรรา ก่อมนันทเกียรติ, 2546, หน้า 120-122)

พระเวทกรรมโพธิสัตว์ เป็นเทวรูปในทำขึ้นสวมใส่ชุดนักรบโบราณถือกระบองหรือดาบเพชร พระองค์พร้อมที่จะทำลายผู้ใดที่ขาดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาหรือทำการลบหลู่พระองค์ถูกถือให้เป็นเทพผู้คุ้มครองประดุจสวรรค์ (ลิป, ม.ป.ป., หน้า 56)

หน้าที่ของพระองค์ทำหน้าที่รักษาศาสนา ปกป้องวัดวาอาราม ตลอดจนพุทธบริษัทที่มากราบไหว้บูชา (สุพจน์ อภิญญานนท์, 2543, หน้า 64)

ตำแหน่งการตั้งรูปพระเวทโพธิสัตว์จะประดิษฐานอยู่ด้านหลังพระเมตไตรยโพธิสัตว์
อยู่เสมอ โดยหันพระพักตร์เข้าสู่วิหาร (สมชาย ธรรมวิริยรักษ์, 2531, หน้า 186-187)

ความหมายของสัญลักษณ์ เวทโพธิสัตว์ เป็นภาษาสันสกฤต แปลความหมาย
ตามภาษาจีนว่า “ผู้มีอานุภาพสนองอุปการะ”

รูปแบบของพระเวทธรรมโพธิสัตว์ วัดจีนประชาสโมสร โดยปกติจะสวมสุวรรณเกราะ
ด้วยชุดนักรบขุนศึกจีนและมหามงกุฏ มีอาวุธประจำกายเพื่อใช้ปราบปรามพวกปีศาจที่มารังควาน
พระพุทธศาสนา ลักษณะคล้ายหาญ สง่าผ่าเผย และสำรวมให้ความรู้สึกเกรงใจเกรงกลัว สีสันแวววาว
เข้มแข็ง บางรูปพระหัตถ์ซ้ายถือจับคัมภีร์ปิ๊งลง พระหัตถ์ขวาทำตะแอก ปัจจุบันทางวัดห่ม
ผ้าเหลืองคลุมอีกชั้นหนึ่ง ประดิษฐานไว้ในคูกระจง รูปพระเวทธรรมวัดจีนประชาสโมสรจะสลับ
มือกัน รูปตรงกันข้ามกับพระเวทธรรมวัดเล่งเน่ยยี่

ในสมัยโบราณผู้ที่เดินทางไปค้างคืนตามวัด จะสังเกตรูปปั้นของพระเวทโพธิสัตว์
ในวัดว่าถือคทาอย่างไร ถ้าถือไว้ในมือหรือประนมมือแสดงว่าอนุญาตให้เข้าพักได้ แต่ถ้าถือจรด
พื้นแสดงว่าไม่อนุญาตให้เข้าพัก ที่วัดจีนประชาสโมสรจะไม่อนุญาตให้เข้าพักเพราะพระเวทธรรม
ถือคทาจรดพื้น (ดูภาพที่ 5-8, 5-9, 5-10 และ 5-11)

ดังนั้นความหมายของรูปพระเวทโพธิสัตว์จึงเป็นผู้สนององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
มีหน้าที่คอยดูแลรักษาศาสนา ปกป้องวัดตลอดจนเหล่าประชาชนที่เข้ามากราบพระในวัดเป็น
หน้าที่หลัก และพระเวทธรรมจะไม่อนุญาตให้ผู้เดินทางค้างแรมในวัดเป็นอันขาดเพราะรูปของ
ท่านถือคทาปักลงสู่พื้นดิน

พระเวทธรรมโพธิสัตว์วัดจีนประชาสโมสร ยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับท่านที่วัดจีนประชา
สโมสรกล่าวว่าเมื่อร้อยกว่าปีมาแล้วได้จำแลงเป็นจระเข้แล้วหนีขึ้นมาประดิษฐานอยู่ที่วัดจีน ชาวบ้าน
เกิดความกลัวจึงได้ใช้โซ่ล่ามที่เท้าของท่านไว้ ปัจจุบันไม่ปรากฏโซ่ดังกล่าว รูปขององค์ท่านสร้าง
ตั้งแต่มีวัดจีนแล้ว ด้วยวัสดุไม้ ซ่อมปิดทองครั้งสุดท้ายสมัยหลวงจีนจงฉือ (พระอาจารย์เย็นจุง,
สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2554) รูปนี้นำมาจากประเทศจีน (วิจิต ศรีประดิษฐกุล, สัมภาษณ์,
17 สิงหาคม 2554)

ภาพที่ 5-8 พระเวทธรรมโพธิสัตว์ สมัยราชวงศ์หมิง พ.ศ.1911-2187 (วัสดุไม้ ขนาด 127x47x22 เซนติเมตร) (Lin Ming-Mei & Curator, 2007, p. 109)

ภาพที่ 5-9 พระเวทธรรมโพธิสัตว์ วัดเล่งเน่ยยี่

ภาพที่ 5-10 พระเวทกรรมโพธิสัตว์ วัดสุพรรณ พ. 23

ภาพที่ 5-11 พระเวทกรรมโพธิสัตว์ วัดจีนประชาสโมสร (วัดจีนประชาสโมสร, 2540, หน้า 22)

ภาพที่ 5-12 พระเวทกรรมโพธิสัตว์ วัดเล่งสกลี

3. รูปจตุโลกบาล

ความหมายและความสำคัญของจตุโลกบาล คำว่า “จตุโลกบาล” หมายถึง เทพผู้ปกป้องทิศ 4 ทิศ ในประเทศจีนเรียกว่า Ssu T'ien-Wang เทพจตุโลกบาลนี้เป็นเทพในชั้นจตุมหาราชิกา ถือเป็นเทพชั้นรองจากศาสนาพุทธ สถิตอยู่ ณ เขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของจักรวาล มีหน้าที่ดูแลทางเข้าสวรรค์ (ดินแดนสุขาวดี) จตุโลกบาลมี 4 องค์ ได้แก่

3.1 เวสสวัณ (ไวศรวัณ หรือ กุเวร) เป็นเทพประจำทิศเหนือ มีบริวาร 7 องค์ (ดาวฤกษ์ 7 ดวง) ได้แก่ ธนิยฐา ศคภินา ปุระวะภัทรปะทะ อุตตระภัทรปะทะ เรวดี อัศวินิ ภรณี เวสสวัณใช้คนเป็นพาหนะ เป็นเจ้าแห่งยักษ์ และมีมาณภะเทพเป็นผู้ช่วย นอกจากนี้เวสสวัณมีบุตรที่เฉลียวฉลาดและมีกำลังมาก 801 คน ชื่ออินทระ และมีเทพกุมารี่ที่ใกล้ชิด 8 นาง คือ อิลาทวี สุราเทวี ปถวิ ปัทมาวดี อาสา ศรัทธา หิริ สิริ

3.2 วิรูปหก (วิรุทธา/ วิรุฒกะ) เป็นเทพประจำทิศใต้ มีบริวาร 7 องค์ (ดาวฤกษ์ 7 ดวง) ได้แก่ มฆะ ปุระวะผาลกณะ อุตตระผาลกณะ หัสตะ จิตรา สวาดี วิสาขะ วิรูปหกเป็นเจ้าแห่งกุมภกันท์ มีขมะเทพเป็นผู้ช่วย นอกจากนี้วิรูปหกมีบุตรที่เฉลียวฉลาดและมีกำลังมาก 801 คน ชื่อ อินทระ และมีเทพกุมารี่ที่ใกล้ชิด 8 นาง คือ ศรียามตี ยศมตี ยศปราชยา ยโสธรา สุอุตติตา สุประธมา สุประพุทธา สุขาวาก

3.3 ฐตรฐ (ธฤตราชภูร) เป็นเทพประจำทิศตะวันออก มีบริวาร 7 องค์ (ดาวฤกษ์ 7 ดวง) ได้แก่ กฤติกา โรहिณี มฤคศิระ อรุทรระ ปุณรรวสุ ปุษยะ อาเศลยะ ฐตรฐเป็นเจ้าแห่งคนธรรพ์ มีอาทิตย์เทพเป็นผู้ช่วย นอกจากนี้ฐตรฐมีบุตรที่เฉลียวฉลาดและมีกำลังมาก 801 คน ชื่อ อินทระ และมีเทพกุมารี่ที่ใกล้ชิด 8 นาง คือ ชยันตี วิช ยันตี สิทธารถา อปราชิตา นันโทดตรา นันทิเสนา นันทีนี นันทิวรรณี

3.4 วิรูปักษ์ (วิรูปากษะ) เป็นเทพประจำทิศตะวันตก มีบริวาร 7 องค์ (ดาวฤกษ์ 7 ดวง) ได้แก่ อนุราธา เชษฐา มูละ ปุระวะอาษาณะ อุตตระอาษาณะ อภิธร สรวณะ วิรูปักษ์เป็นเจ้าแห่งนาค มีวรุณะเป็นผู้ช่วย นอกจากนี้ วิรูปักษ์มีบุตรที่เฉลียวฉลาดและมีกำลังมาก 801 คน ชื่อ อินทระ และมีเทพกุมารี่ที่ใกล้ชิด 8 นาง คือ อลัมพูสา มิสระเกติ ปุณพทริกา วรุณา เอกทศานวมิกา คีตา กฤษณา เทราปที

ในคัมภีร์ลิลิตวิไลตระ ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยพระพุทธรูปประวัติ กล่าวถึงจตุโลกบาลดังนี้ อธิบายที่ 2 ชื่อว่า สมุตสาหปริวรรต กล่าวว่า จตุโลกบาลรอคอยที่จะถวายบาตรแก่พระพุทธเจ้า ซึ่งกำลังจะเสด็จลงมาจุติยังโลกมนุษย์

อธิบายที่ 7 ชื่อว่า ชนมปริวรรต กล่าวว่า จตุโลกบาลมาลากรถทรงของพระนางสิริมหามายา ขณะเสด็จกลับกรุงเทวทหะเพื่อรอประสูติกาล ครั้นผ่านสวนลุมพินี พระนางสิริมหามายา

ทรงเจี๊ยะพระครุฑและประสูติพระราชโอรส คือ เจ้าชายสิทธัตถะ ซึ่งจุลโลกบาลและเทพองค์อื่น ๆ ได้ส่งพระองค์ด้วยน้ำหอมและโปรยปรายดอกไม้ไข่มุก

อรรถาธิบายที่ 15 ชื่อว่า อภินิษกรรมปริวรรต กล่าวว่า จุลโลกบาลสั่งให้ยักษ์รอรับท้าวม้ากัณทกะขณะเจ้าชายเสด็จออกอภิเษกนิษกรรม และจุลโลกบาลพร้อมด้วยบริวารนาถ คนธรรพ์ ยักษ์ กุมภัณฑ์ ได้รอนมัสการพระองค์ในทิศของตน

อรรถาธิบายที่ 24 ชื่อว่า ตระปฐะภัลลิกะปริวรรต กล่าวว่า จุลโลกบาลนำบาตรทำด้วยทองคำ 4 ใบมาถวายพระพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้แล้ว แต่พระพุทธเจ้าไม่ทรงยอมรับ จุลโลกบาลจึงนำบาตรเงิน บาตรแก้วไพฑูรย์ บาตรแก้วผลึก บาตรแก้วทับทิม บาตรเพชร จำนวน 4 ใบมาถวายตามลำดับ แต่พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงยอมรับ ในที่สุดพระพุทธเจ้าทรงยอมรับบาตรศิลา (เช่นเดียวกันกับ พระอศิตพุทธ) 4 ใบจากจุลโลกบาล แล้วทรงอธิษฐานให้บาตรศิลากลายเป็นบาตรใบเดียว โดยพระพุทธเจ้าได้ตรัสอำนวยการแก่จุลโลกบาลด้วยดังนี้ เวสสวัน สมฤติ และมติจะไม่เสื่อม ธรรมะ จะผ่านเวลาด้วยความสุขยิ่ง วิรุฬหก จะเป็นผู้มีจิตใจบริสุทธิ์ ได้รับการสรรเสริญในเทวโลก และโลกมนุษย์ วิรูปักษ์ บุญและทักษิณจะไม่ขาด (อ้อมพร ตันกิติภิญโญ, 2546, หน้า 4-7)

ในประเทศจีนจุลโลกบาลมีฐานะเป็นเทพธรรมบาล คือเทพผู้มีหน้าที่ปกป้องพระศาสนา โดยเฝ้าประตูทางเข้าโบสถ์วิหาร หรือยืนเคียงข้างพระประธานในโบสถ์วิหาร เทพธรรมบาลเหล่านี้ มีอยู่ 24 คน หรือ จัปชัญเฑียน จะอยู่ในวิหารจีนข้างละ 12 รูป ได้แก่ พระอินทร์ พระพรหม พระยม จุลโลกบาล เจ้าผี เจ้าเตาไฟ เจ้าดวงดาว นางฟ้า ท้าวมหาชมพู ท้าวตะวัน เจ้ารักษาลังเงิน เจ้าอวยขศ เจ้ามังกร เป็นต้น เทพธรรมบาลจะมีลักษณะคล้าย นาคแล้ว เพื่อขับไล่ภูตผี ปีศาจ ไม่ให้มารบกวน พระศาสนา รวมถึงผู้ศรัทธาในศาสนาด้วย เมื่อเทพธรรมบาลอยู่เป็นคู่และทำหน้าที่เฝ้าประตูวัด หรือเป็นเทพบริวารเคียงข้างเทพประธานในวัด จะเรียกว่าทวารบาล (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 203)

แต่ถ้าเป็น 4 คนจะเรียกจุลโลกบาล หรือ สี่ได้เทียบอ่อง หรือเป็นที่รู้จักกันในฐานะ Great Heavenly Kings/ Kings Of Heaven หรือ Great Diamond Kings หรือ จตุมหาราช/ จตุมหาราช มีหน้าที่ปกป้องศาสนาพุทธ และจัดเป็นเจ้าที่ผู้พิทักษ์ด้วย

จุลโลกบาลบางตำราในประเทศจีนกล่าวว่า

1. เวสสวัน หรือ โทเวน (To Wen) หรือเรียกว่า ได๋นุ่น (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 203) แปลว่า ผู้ไฉนมากหรือผู้ไฉนทุกแห่งหน เดิมคือ ท้าวกุเวร เทพแห่งความมั่งคั่งในศาสนา พราหมณ์ และปกครองทิศเหนือดินแดนแห่งสมบัติในเทพนิยาย เมื่อมาอยู่ในศาสนาพุทธจึงได้รับ ชื่อไวศรวัน ราชาศูริรักษาทิศเหนือ ประจำฤดูใบไม้ร่วง ในประเทศจีนมีกาสีดำ ในบางครั้งจะถูกเรียกว่า “นักรบดำ” เวสสวันมีสัญลักษณ์คือ ไข่มุกและงู บัญชาการกองทัพยักษ์และปีศาจชั้นดี

2. วิรุพหก หรือ เตียงซาง (Tseng chang) แปลว่า เพิ่มพูนความสง่างาม ราชานแห่งทิศใต้ เทพแห่งฤดูใบไม้ผลิ สีกายแดง วิรุพหกจะถือร่ม และเมื่อชูร่มขึ้นจะทำให้เกิดพายุฝนอย่างรุนแรง มีกองทัพ Kubhandas และปีศาจเป็นบริวาร

3. ฐตรฐ หรือ ชิกะ (Ch'ih Kuo) หรือทีกัก แปลว่า ผู้ปกครองอาณาจักร ปกครองทิศ ตะวันออกเป็นเทพแห่งฤดูร้อน สีกายฟ้า มือขวาจะสัมผัสศอร์ดพิณที่อยู่ในมือซ้าย ฐตรฐจะควบคุม กองทัพ Gandharas นักดนตรี ปีศาจ และผีดูดเลือดที่มีอำนาจ

4. วิรุปักษ์ หรือ กวางมุ (Kuang-Mu) บางเอกสารเขียน วรุปักษ์ หรือกวางมุก (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 203) แปลว่า กลาใหญ่ ปกครองทิศตะวันตก เทพแห่งฤดูหนาว สีกายขาว เป็นผู้นำนาคหรืองูเทพ ถือกระบี่ในมือซ้ายทั้งนี้ในบางครั้งจุลโลกบาลจะมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะในแต่ละสถานที่ เช่น ในบางครั้งเวสสวัณจะมีใบหน้าสีชมพู ไม่มีเครา ถือร่ม ในมือขวาและหนูในมือซ้าย

จุลโลกบาลจะพบบ่อยในงานจิตรกรรม ประติมากรรม โดยประติมากรรมที่มีอายุเก่า ที่สุดสามารถกำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 7 ภาพเขียนและภาพปูนเปียก พบได้ที่ถ้ำคันหวง ในเทือกสสถาน เตอฟาน (Wemer, 1990, p. 458)

ในประเทศจีนจุลโลกบาลมีหน้าที่ปกป้องรักษาวัดและควบคุมธาตุทั้ง 4 ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ อีกด้วย รวมทั้งยังเป็นเจ้าแห่งฤดูกาลทั้ง 4 โดยจุลโลกบาลแต่ละองค์มีแม่ทัพ ได้แก่ อ้วยไท่ 30 นาย หมายถึง 30 วันใน 1 เดือน มีโอรส 90 คน หมายถึง 3 เดือน คือ 1 ฤดู

ในฐานะที่เป็นเทพผู้ปกป้อง จุลโลกบาลจะถูกจัดวางไว้ภายนอกทางเข้าวัดข้างละ 2 องค์ เป็นรูปเคารพที่มีลักษณะใหญ่โตมโหฬาร สวมใส่ชุดเกราะเต็มท่อน ถือสัญลักษณ์ที่มีความหมาย เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ธรรมชาติของธาตุทั้ง 4 เช่น เวสสวัณ ถือเจดีย์หรือธง หมายถึง ความราบเรียบหรือราบรื่นในชีวิตเหมือนทะเล วิรุพหก ถือร่ม หมายถึง ความชุ่มชื้นของฝนที่หลัง ชโลมบนพื้นโลก ฐตรฐ ถือพิณ หมายถึงธรรมชาติที่ถูกต้องตามฤดูกาล วิรุปักษ์ ถือกระบี่ หมายถึง ลม เพราะถือว่าการยกกระบี่พื้นทำให้เกิดเสียงลม

ในหนังสือ Dictionary Of Chinese Mythology กล่าวว่า จุลโลกบาลเดิมคือราชาปีศาจ 4 คน ที่ได้รับมอบหมายให้ปกป้องรักษาด้านทั้ง 4 ของเขาพระสุเมรุ ต่อต้านเหล่าอสูรและอิทธิพล ของสิ่งชั่วร้ายที่เป็นภัยต่อศีลธรรม ดังนั้นจึงถูกเรียกว่า จุลโลกบาล คือ เทพผู้ปกป้องหรือเทพ ผู้พิทักษ์ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงจุลโลกบาลในอีกลักษณะหนึ่ง โดยกล่าวว่าจุลโลกบาลมีหน้าที่ ปกป้องการขยายตัวของ 4 ทวีป ที่อยู่รอบเขาพระสุเมรุ ใน 4 จุดของอาณาเขต ทั้งนี้ เขาพระสุเมรุ นั้น ตั้งอยู่ ณ ใจกลางของจักรวาล มีความสูง 3,360,000 ลี้ ที่ลาดด้านตะวันออกเป็นทอง ด้านตะวันตก เป็นเงิน ด้านตะวันออกเฉียงใต้เป็นคริสตัล และด้านตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอาเกต (Wemer, 1990

p. 458)

ใน Chin-Kung ming-ching กล่าวว่า จตุโลกบาลจะปกป้องตน ครอบครวั และอาณาจักรที่นับถือศาสนาพุทธ และเมื่อภิกษุหรือชนชาตินั้นละเลยศาสนาจะสูญเสียความคุ้มครองจากจตุโลกบาล ทั้งนี้จตุโลกบาลจะประทานความสุขแก่ผู้ที่มีศรัทธาในพุทธสมบัติทั้งสาม ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ (อ้อมพร ดันกิติถัญญู, 2546, หน้า 8)

คติการสร้างรูปจตุโลกบาลในประเทศจีน รูปจตุโลกบาลปรากฏครั้งแรกในราวตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 5 ที่ประจวบคีรีขันธ์ โดยทำเป็นปูนปั้นรูปผู้ชายยืนทำมือประสานไว้ที่หน้าอก ศิลปะแบบอินเดีย และในด้านศิลปะแบบคันธาระก็มีการกล่าวถึงเรื่องราวตอนจตุโลกบาลถวายบาตรแก่พระศากยมุนีด้วย นอกจากนี้ยังมีการประดับเรื่องราวเกี่ยวกับจตุโลกบาลที่สลูปของพระเจ้าพุทธคามณีในราวพุทธศตวรรษที่ 8

ส่วนจตุโลกบาลในเอเชียกลางจะเป็นนักบวชสวมชุดเกราะถืออาวุธ ซึ่งน่าจะส่งอิทธิพลให้กับรูปจตุโลกบาลในประเทศจีนโดยผ่านเส้นทางสายไหม

ส่วนการสร้างรูปจตุโลกบาลในประเทศจีน มาจากคติความเชื่อที่ว่า จตุโลกบาลเป็นเทพที่ปกป้องจักรวาลและศาสนาพุทธ นอกจากนี้จตุโลกบาลยังมีฐานะเป็นหนึ่งในเทพธรรมบาล ดังนั้นรูปจตุโลกบาลจึงอยู่หน้าทางเข้าโบสถ์วิหาร

ทั้งนี้ในการวางตำแหน่งของจตุโลกบาลจะจัดวางไว้ในวิหารหน้าตามแกนแนวเหนือ-ใต้ตามหลักฮินหยาง แล้วเพิ่มคติความเชื่อเรื่องจักรวาลศาสนาพุทธเข้ามาด้วย (อ้อมพร ดันกิติถัญญู, 2546, หน้า 8 อ้างอิงจาก Lokesh, 1999, p. 722)

การนับถือจตุโลกบาลถูกแปลความเป็นครั้งแรกโดย เชน (Chin-Yen) และเป่าหยุน (Pao-Yun) ในฐานะที่เป็นเสนารักษ์ของพระอินทร์ (อ้อมพร ดันกิติถัญญู, 2546, หน้า 10)

หลักฐานรูปจตุโลกบาลที่เก่าที่สุดในจีน พบในถ้ำ 110 กำหนดอายุได้ราว พ.ศ. 893 - 943 ซึ่งอยู่ในสมัยก่อนสมัยราชวงศ์เว่ย ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 10 พบรูปเวสสวัณโลกบาลประจำทิศเหนือที่ราวัค (Rawak) ในแคว้นโคตาน (Khotan) เป็นเมืองที่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ชายแดนจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่น จักรพรรดิหมิงได้สร้างวัดเป็นครั้งแรกที่เมืองฉางอาน ซึ่งภายหลังได้ชื่อว่า วิหารจตุโลกบาล เพื่อตอบสนองข้อร้องของ Jnangupta ซึ่งมาจากคันธาระ เขาใช้เวลาอยู่ในเอเชียกลางกว่า 20 ปีก่อนที่จะมาเมืองจีน โดยส่วนใหญ่แล้วรูปจตุโลกบาลในประเทศจีนมีทำกันมากในสมัยราชวงศ์ถัง โดยทำเป็นรูปปั้นดินเผาเพื่อรักษาลมฝิงศพ เพื่อเฝ้ารักษาหน้าวิหาร มี 2 ลักษณะ คือแบบแรกเป็นรูปปั้นสวมชุดนักบวชหน้าคล้ายเหยี่ยวอยู่บนปีศาจ แบบที่สองเป็นรูปปั้นที่สวมชุดนักบวชถือสัญลักษณ์ประจำตัวของแต่ละองค์ การทำรูปทวารบาลนี้นิยมทำสมัยราชวงศ์ถังในสมัยของพระเจ้าถังไท่จง (ดูภาพที่ 5-13, 5-14, 5-15 และ 5-16)

ภาพที่ 5-13 จตุโลกบาลประจำทิศเหนือในถ้ำหลวงเหมินสมัยราชวงศ์ถัง พ.ศ. 1161-1450
(ผาสุข อินทรารุช, 2543, หน้า 242)

ภาพที่ 5-14 จตุโลกบาลประจำทิศตมฝั่งศพ (อ้อมพร ตันกิติภิญโญ, 2546, หน้า 38)

ภาพที่ 5-15 จตุโลกบาล เวสวัณ นาค สูง 30.5 เซนติเมตร สมัยราชวงศ์หมิง พ.ศ. 1911-2187
(ผศ. อธิราชวณิช, 2543, หน้า 242)

ภาพที่ 5-16 หัวกุเรววัดเล่งเน่ยยี่

รูปแบบจตุโลกบาลในวัดจีนประชาสโมสร เป็นรูปแบบที่ทางวัดดำเนินการจัดสร้างสมัย พระอธิการจรงฉือ (เจ้าอาวาสองค์ที่ 6) ได้จัดทำขึ้นในประเทศไทยโดยใช้ช่างไทย (พระอาจารย์ เย็นจุง, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2554) ทั้งสององค์อยู่ในท่าประทับนั่ง ด้านละ 2 องค์ โดยที่ปัจจุบัน ทางวัดไม่ได้ทำสีที่ใบหน้าให้เหมือนกับสัญลักษณ์ของท่านแต่ละองค์ ตอนสร้างเริ่มแรกมีการลงสี กาลเวลาผ่านไปสีนั้นเลือนรางไป วัสดุที่ทำส่วนหนึ่งใช้เชือกจุ่มน้ำมันถัก (พระอาจารย์เย็นจุง, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2554) ซึ่งจตุโลกบาลของวัดเล่งเน่ยยี่ มีการบูรณะใหม่วัสดุเป็นไฟเบอร์ไอสี ตามลักษณะรูปของท่านที่ปรากฏอยู่ในตำนานดังกล่าวข้างต้น แต่ที่วัดจีนประชาสโมสรยังคงเป็น รูปแบบลักษณะของแต่ละองค์เหมือนกันคือสิ่งของที่แตกต่างกันกล่าวคือ ท้าวกุเวรมหาราชถือเจดีย์ ท้าวธรรมาธิพน ประดิษฐานผนังทิศตะวันออก ท้าววิรุฬหกถือร่ม และท้าววิรูปักษ์ถือดาบและ ภูพินแขนซ้าย ประดิษฐานทิศตะวันตก

การวางตำแหน่งของทิศของท้าวจตุโลกบาลจะวางไว้ตำแหน่งทิศเดียวกันของทั้งสองวัด เหมือนกัน เพียงแต่รูปแบบของสีต้น การแต่งกายที่แตกต่างกัน

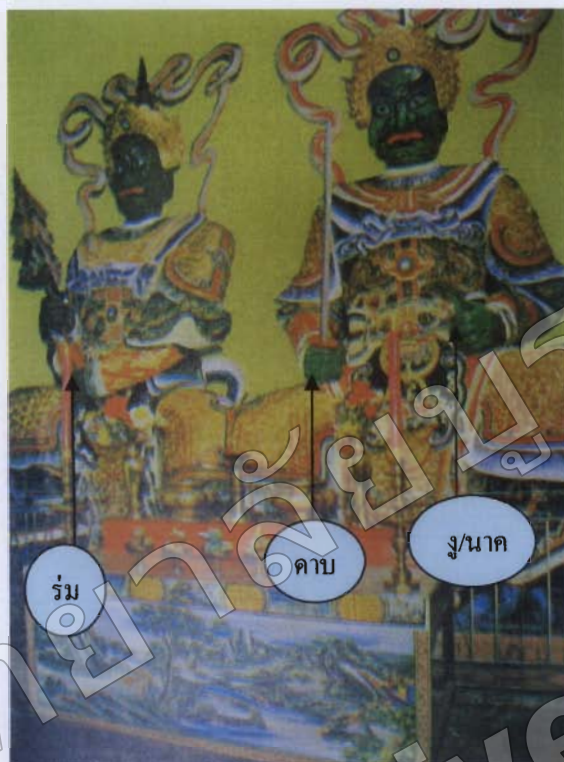
ภาพที่ 5-17 ท้าวกุเวรมหาราชและท้าวธรรมาธิพน

ภาพที่ 5-18 ท้าววิรุฬหกมหาราชและท้าววิรุฬปักขมหาราช

ภาพที่ 5-19 ท้าวภูเวกรมหาราชและท้าวธวัชภูมหาราช (วัดจีนประชาสโมสร, 2540, หน้า 23)

ภาพที่ 5-20 ท้าววิรุฬหกมหาราชและท้าววิรุฬหกขมหาราช (วัดจีนประชาสโมสร, 2540, หน้า 23)

4. รูปเจ้าพ่อหลักเมือง

รูปของท่านประทับอยู่ในห้องวิหารหน้าตรมด้านผนังทิศตะวันออก ตั้งอยู่ติดกับ
ท้าวสุวรรณหาราช

ประวัติความเป็นมาของเจ้าพ่อหลักเมือง หรือ เจิงหวางเจิน ไม่ได้กล่าวถึงว่าเป็นบุคคล
ใด อาจเป็นเพราะว่าเทพองค์นี้เกิดขึ้นเพราะเกิดบ้านเมือง อาจเป็นบุคคลที่มีการทำความดีมี
คุณธรรม หรือเป็นขุนนางที่ซื่อสัตย์ ยอมรับนับถือจากประชาชน ให้กลายเป็นเจ้าพ่อหลักเมืองและ
สร้างศาลให้สิงสถิตเพื่อให้คุ้มครองชาวเมืองต่อไปเมื่อครั้งยังมีชีวิต (นวรรณ์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 81)

มีหลักฐานที่กล่าวถึงในบันทึกพระราชประวัติของกษัตริย์เกาหลู หนังสือชื่อจี้ กล่าวถึง
ฮั่นอ่อง ถูกเซียงอวี โอบล้อมที่สิงหยาง ทหารฮั่นเหนื่อยล้า ขาดเสบียงอาหาร จัดทหารสองพันกว่า
นายสวมเกราะถือทวนออกไปประจัญหน้าตะวันออก ทหารถูกล้อมไว้ทุกทาง แม่ทัพจี้ซัน จี้มัว
ราชพาหนะได้ลงว่าเป็นฮั่นอ่อง ทหารถูกล้อมเข้าใจว่าตนสามารถจับฮั่นอ่องได้พากันร้องตะโกนว่า
หมื่นปี เมื่อสามารถฝ่าวงล้อมออกไปทางทิศตะวันตก ฮั่นอ่องกับทหารสิบกว่านายได้ออกจากประตู
เมืองไปหลบซ่อน แล้วสั่งให้โจวเคอรักษาสิงหยางไว้ หากแม่ทัพนายกองใดไม่ปฏิบัติตามให้ฆ่าเสีย
เมื่อสิงหยางแตก เซียงอวี เกลี้ยกล่อมให้สวามิภักดิ์ แต่โจวเคอไม่ก้มหัวให้ใคร เซียงอวีจึงสั่งเผาจี้ซัน

และจับโจวเคอเนิ่งทั้งเป็น

โจวเคอกับจีซิ่นนี้ เป็นขุนนางที่จงรักภักดี ขอมสละชีพ จึงมีผู้ที่แย่งกันอัญเชิญให้เป็นเจ้าพ่อหลักเมือง ในสมัยสามก๊กมีการบันทึกเกี่ยวกับศาลหลักเมืองที่เก่าที่สุดช่วงพ.ศ. 782 ต่อมาในสมัยราชวงศ์เหนือใต้ หน้าที่เริ่มขยายจากเมืองไปดูแลอาณาเขตทั้งหมด เช่น การขอฝน ป้องกันภัยแล้ง การเก็บเกี่ยว การขอลูก ความร่ำรวยมีโชคลาภ และยังมีเรื่องเล่าความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อหลักเมือง

ต่อมาในสมัยราชวงศ์หมิง จักรพรรดิหมิงไท่จู ได้อวยยศให้เจ้าพ่อตามขนาดของศาล ถ้าเป็นเมืองใหญ่ให้เป็น อ๋อง รองลงไปเป็นกง เล็กกว่าให้เป็น โหว และให้เป็นป้อมรับเครื่องยศชั้นสี่ นอกจากนั้นแล้วยังมีการแต่งตั้งเจ้าพ่อหลักเมืองเพิ่มเติมแก่ผู้ที่เป็นวีรบุรุษต่อต้านราชวงศ์หยวน

อิทธิพลเกี่ยวกับเจ้าพ่อหลักเมืองยังมีการนำไปใช้ในการตัดสินใจ เช่น ถ้าผู้ต้องหาปากแข็งก็ให้มาสาบานต่อหน้าเจ้าพ่อ และผู้ที่มีตำแหน่งเป็นขุนนางประจำท้องถิ่นก็ยังคงไปกราบไหว้เจ้าพ่อหลักเมือง เป็นต้น (นวรรตน์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 81-82)

ลักษณะรูปแบบของเจ้าพ่อหลักเมืองที่วัดจีนประชาสโมสร ท่านอยู่ในท่าประทับนั่งบนเก้าอี้ เป็นลักษณะชายสวมชุดจีนสีทอง เป็นลายมังกร ไว่หนวดเคราสีดำยาว ถือแผ่นป้ายเข้าเฝ้า ตามองตรงไปข้างหน้ามีบริวาร 2 องค์ ยืนขนานทั้งสองข้าง

เกี่ยวกับความเป็นมาของรูปเจ้าพ่อหลักเมืองจากการสอบถามพระอาจารย์เย็นจุง เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ท่านกล่าวว่า รูปของเจ้าพ่อนี้มีมาพร้อมกับการสร้างวัดและตำแหน่งก็จะอยู่ในตำแหน่งเดิมของท่าน มีการบูรณะครั้งอดีตเจ้าอาวาสงเงื่อ (พระอาจารย์เย็นจุง, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2554)

รูปแบบของเจ้าพ่อหลักเมืองทั้งวัดเล่งเน่ยยี่กับวัดเล่งฮกยี่มีรูปแบบที่แตกต่างกัน อยู่ในท่าประทับนั่งเหมือนกัน และจัดอยู่ในตำแหน่งฝั่งเดียวกันคืออยู่ทางด้านทิศตะวันออกของวัด

ภาพที่ 5-21 ตู้ชิงกง (เจ้าพ่อหลักเมือง) วัดเล่งเน่ยยี่

ภาพที่ 5-22 เจ้าพ่อหลักเมือง วัดเล่งฮกยี่

5. เปะกงเปะม่า

คำว่าเปะกงเปะม่า หรือ เป๊ะกง เป๊ะม่า ก็คือ เจ้าที่ คนไทยก็จะนิยมเรียกกันว่า “ศาลตายาย” หรือ “เทพเจ้าผีนดิน” ในชุมชนชนบทไทยพุทธก็มีเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นความเชื่อว่า ทุกหนทุกแห่งนั้นจะมีเจ้าที่คุ้มครองและดูแลผืนแผ่นดินนั้นมาอยู่ช้านาน ถึงได้ต้องมีการเซ่นไหว้ วิทยุณของผู้ที่ดูแลสถานที่แห่งนั้น เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งเป็นแนวคิดและความเชื่อของคนจีนในสมัยโบราณ โดยมีเรื่องเล่าว่า ไท่ กง หรือเจ้าที่ ในตอนสมัยที่ท่านแค่เตี้ย ซื่อเม้งเด็ก เกิดเมื่อ 3,000 ปีก่อน ซึ่งเป็นยุคสมัยของราชวงศ์จิว เตี้ย เม้ง เด็ก เกิดมาในชนชั้นธรรมดา ก่อนข้าง ยากจน ต้องเป็นคนใช้ของพวกขุนนาง ที่มีฐานะระดับเศรษฐีสกุลหนึ่ง แต่แล้วอยู่มาวันหนึ่งเจ้านาย จำต้องไปรับราชการที่เมืองหลวงซึ่งค่อนข้างจะกะทันหัน โดยขุนนางท่านนั้นและภรรยาได้เก็บ ข้าวของบางส่วนไปก่อนและได้เดินทางล่วงหน้าไปก่อน และยกหน้าที่ดูแลบุตรสาวของตนไว้กับ คนใช้ผู้ซื่อสัตย์ คือ เตี้ย เม้ง เด็ก ให้พาบุตรสาวของตนตามไปแต่บังเอิญว่า ในการเดินทางในยุค สมัยนั้น ไม่ค่อยที่จะสะดวกสบายเหมือนดังเช่น ในยุคสมัยปัจจุบันอย่างเรา ๆ จึงต้องใช้เวลาเป็น แรมเดือนเลยทีเดียวกว่า เตี้ย เม้ง เด็ก จะแบกบุตรสาวของขุนนางผู้นั้นขึ้นหลังมา ด้วยความ ยากลำบาก โดยมีทั้งสองข้างของ เตี้ย เม้ง เด็ก ต้องหอบหิ้วข้าวของเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นที่ ลำบากมากพอกับการเดินทางของ เตี้ย เม้ง เด็ก แต่ยังมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดได้เกิดขึ้นกับ เตี้ย เม้ง เด็ก นั่นก็คือ ระหว่างในการเดินทางนั้นพวกเขาได้เจอหิมะที่อยู่ ๆ ก็เกิดตกหนักลงมาทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ฤดูหนาวแต่อย่างใด แลเมเสื้อผ้าที่พวกเขาก็ได้สวมใส่นั้นก็บางเสียวเหลือเกิน ไม่ได้ช่วยให้ ความอบอุ่นกับเค้าเลย ดังนั้น เตี้ย เม้ง เด็ก ข้าทาสผู้มีความซื่อสัตย์ผู้นี้จึงได้ยอมเสียสละเสื้อผ้าของ ตนเพื่อใช้กันหนาวและเพื่อปกป้องบุตรสาวของเจ้านาย และการเสียสละในครั้งนี้ของเตี้ย เม้ง เด็ก ทำให้ตัวของเค้าเองก็ต้องถึงกับหนาวตาย ในท่ามกลางหิมะที่ตกหนัก

ต่อจากนั้นเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดคาดฝันก็บังเกิดขึ้นอีกครั้ง เมื่อดวงวิทยุณของ เตี้ย เม้ง เด็ก ที่ลาร่าง และลอยขึ้นสู่บนท้องฟ้า ทำให้บนท้องฟ้านั้นเกิดมีตัวหนังสือ ปรากฏขึ้น เป็นคำว่า น้า เทียน มิ่ง ได้ เขียน สก เด็ก ซึ่งมีความหมายอยู่ว่า ประดุจสวรรค์ทางใต้ของเทพยดา ผู้ยิ่งใหญ่ สก เด็ก ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีคนเดินทางมาพบและได้ช่วยนำตัวบุตรสาวของท่านขุนนาง ไปส่งให้ท่านขุนนาง ผู้เป็นบิดา และเมื่อเวลาได้ล่วงเลยผ่านมาจากกระทั่งบุตรสาวของท่านขุนนาง (ที่ เตี้ย เม้ง เด็ก ได้ยอมเสียสละชีวิตเพื่อนช่วยปกป้องคอนยังเยาว์) ได้เจริญเติบโตเป็นสาว เธอได้ รำลึกถึงบุญคุณของ เตี้ย เม้ง เด็ก ผู้ที่ยอมสละชีวิตเพื่อตนเองในครั้งนั้น เธอจึงได้ทำการสร้างศาล เจ้าให้แก่ เตี้ย เม้ง เด็ก อดีตผู้ที่เคยเป็นคนใช้ผู้ซื่อสัตย์ และได้ยอมเสียสละชีวิตเพื่อตน โดยใช้ชื่อ ศาลนี้ว่า “สก เด็ก”

ครั้นอยู่มาวันหนึ่ง ฮองเต้ ได้ทรงเสด็จประพาสผ่านไปยังศาลเจ้า สก เต็ก และทรงได้เข้าไปสักการะและกราบไหว้ แล้วเกิดทำให้ท่านนั้นประทับใจเป็นอย่างมาก และทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งชื่อใหม่ให้แก่ศาลเจ้า สก เต็ก โดยมีนามใหม่ว่า ไท่ ว่ ตี กง ที่มีความหมายคือ เจ้าพระยาผืนดิน ชาวบ้านที่อยู่ในละแวกนั้นเกิดความศรัทธาจึงพากันแห่มาทำความเคารพ เพราะชาวบ้านจะต้องเดินทางไปต่างบ้านต่างเมือง เพื่อขอให้ท่านคุ้มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัย จึงทำให้เกิดเป็นประเพณีขึ้นมาว่าในบ้านเรือนที่เราพักอยู่อาศัยนั้น หรือ ห้างร้านที่เราทำการค้าขาย จำต้องมีรูปเจ้าที่ (เจ้าพระยาผืนดิน) นี้ไว้ในที่อยู่อาศัย หรือที่ทำการค้าขาย เพื่อความเป็นอยู่เย็นเป็นสุข การค้าขายที่เจริญรุ่งเรือง และครอบครัวที่อยู่อย่างสงบสุขสันติ

รูปแปะกงแปะม่าในวัดจีนประชาสโมสร ตั้งประดิษฐานอยู่ในวิหารหน้าของผนังด้านทิศตะวันตก รูปของแปะกงจะเป็นชายอายุมาก ไว้หนวดเคราทำเป็นสีขาว สวมหมวกและเสื้อผ้าในชุดจีน อยู่ในท่านั่งห้อยเท้ามือขวาวางอยู่บนเข่าขวา มือซ้ายถือเงินโบราณยกขึ้นอยู่ระดับอก ตามองไปทางด้านหน้า แปะกงจะประทับนั่งอยู่ทางด้านขวา แปะม่าอยู่ทางด้านซ้าย รูปของแปะม่าอยู่ในท่านั่งเหมือนกัน สวมชุดจีนพร้อมหมวก มือขวาถือผ้าเช็ดหน้า ใบหน้ากลมเล็กน้อย ตามองทางด้านหน้า รูปทั้งสองเริ่มมีมาแล้วช่วงของการสร้างวัดและตั้งอยู่ในตำแหน่งเดิมของท่าน (พระอาจารย์เย็นจุง, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2554)

ความเชื่อของแปะกงแปะม่า ชาวจีนถือว่าที่ดินทุกผืนของจีน ชาวจีนถือว่าที่ดินทุกผืนมีวิญญาณเจ้าที่สิงสถิตอยู่ การบูชาสม่าเสมอจะนำความสงบสุขมาให้ผู้อยู่อาศัย ดังนั้นตามบ้านเรือนหรือวัด ศาลเจ้า ฯลฯ ก็ต้องมีศาลเจ้าที่ประจำอยู่ รูปเคารพจะทำเป็นรูปดาบยาวแต่งกายแบบคหบดีจีน

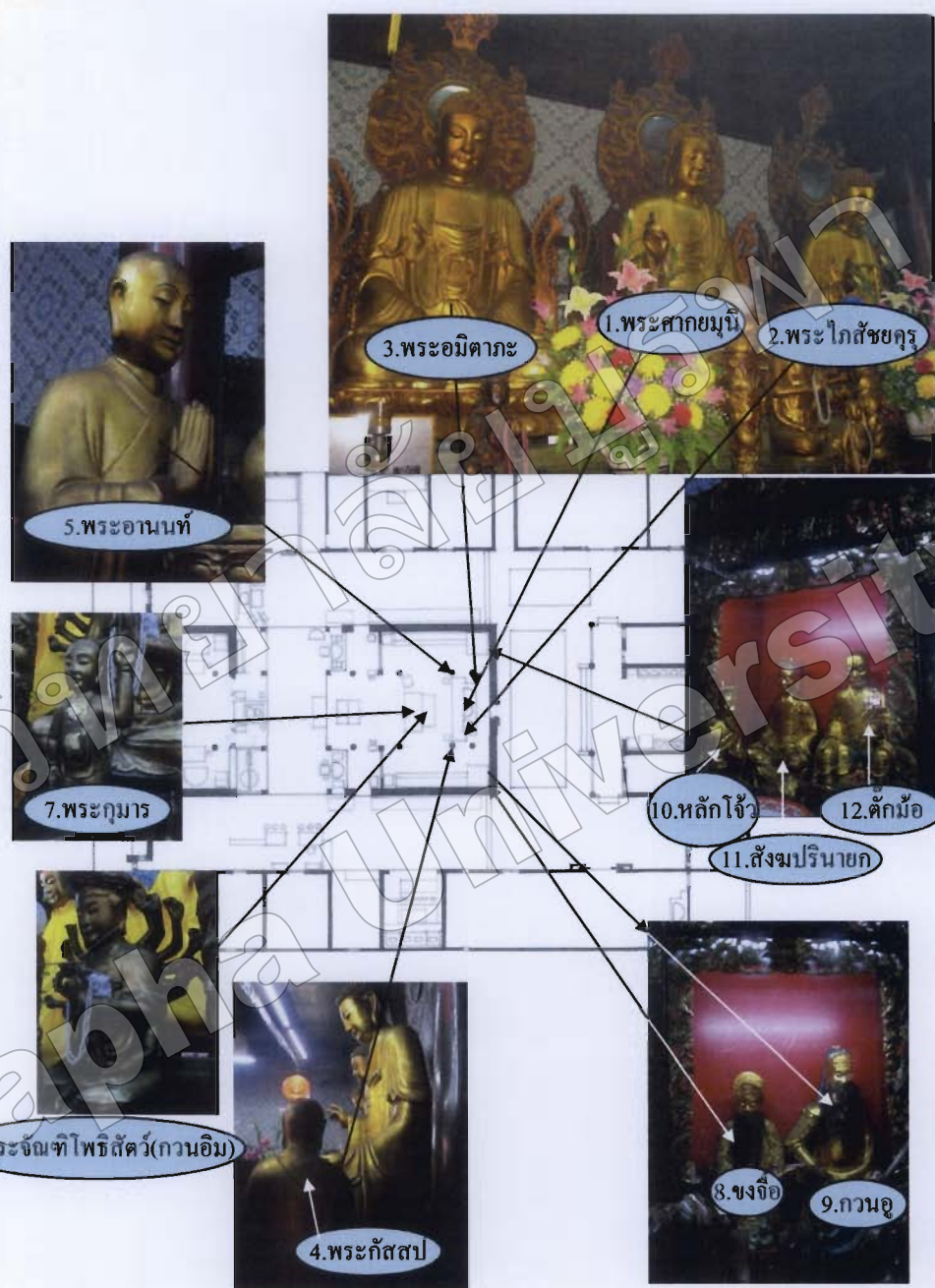
ภาพที่ 5-23 แปะกงแปะม่า วัดเล่งเน่ยยี่

ภาพที่ 5-24 แปะกงแปะมา วัดเล่งฮกยี่

ประเด็นเรื่องการวางตำแหน่งของเจ้าพ่อหลักเมืองและแปะกงแปะมา พบว่า การวางเทพเจ้าทั้งสองวัดระหว่างวัดเล่งเน่ยยี่กับวัดเล่งฮกยี่ มีการวางตำแหน่งรูปเทพเจ้าที่เหมือนกันในส่วนของวิหารหน้า การวางผังเช่นนี้เป็นการได้รับอิทธิพลต่อเนื่องกัน ส่วนรูปแบบของรูปเคารพของแปะกงวัดเล่งฮกยี่หนดคราคิ้วสีขาวขณะที่วัดเล่งเน่ยยี่สีดำ จึงดูอายุอ่อนกว่า แปะมาทั้งสองวัดมีลักษณะที่คล้ายกัน

การวางผังวิหารหน้าวัดเล่งฮกยี่ได้รับอิทธิพลจากเล่งเน่ยยี่ มีการจัดวางที่เป็นรูปแบบเดียวกันจุดเริ่มของผังวิหารหน้าจากการวางจุดโลกบาลก่อน ตามด้วยพระเวทธรรม และพระศรีอริยเมตไตรย ส่วนเทพเจ้าทางเด้าน่าจะเป็นผังที่ครอบงำในช่วงราชวงศ์หมิงลงมา และนิยมสร้างกันมากในสมัยราชวงศ์ชิง

ภาพที่ 5-25 ตำแหน่งที่ประดิษฐานรูปเคารพในวิหารหลัก (วิหารพระพุทธ)

รูปเคารพที่ประดิษฐานในวิหารหลัก (วิหารพระพุทธ)

1. พระศรีศากยมุนี จีนเรียกว่า เช็กเกียมอนี้สูด การเรียกชื่อพระพุทธเจ้าชื่อนี้เกิดขึ้นหลังจากที่พระพุทธองค์โปรดปัญจวัคคีย์ และตรงกับชาติศักราชของพระพุทธรูป (พระยาอนุมานราชธน, 2507, หน้า 502) ในประเทศจีนพบว่าการสร้างพระศากยมุนี โดยนิยมทำเป็นรูปนั่งขัดสมาธิ (ทั้งขัดสมาธิราบและสมาธิเพชร) ประทับยืนไม่ค่อยพบ ส่วนพระพุทธรูปนั่งนั้นรูปที่เก่าที่สุดจัดอยู่ในสมัยราชวงศ์โจวตอนปลายอายุในพ.ศ. 881 เป็นพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิบนบัลลังก์สิงห์ พระหัตถ์ทำปางสมาธิ (ชยานมูทรา) มีอิทธิพลศิลปะคันธาระผสมศิลปะเอเชียมกลาง โดยดัดแปลงมีสันนาคม ริ้วผ้าเป็นลายซิกแซก เส้นเกศาขูดเป็นแนว บางทีพบพระมัสสุแบบอิทธิพลศิลปะคันธาระ (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 71) (ดูภาพที่ 5-26 ประกอบ)

ปลายพุทธศตวรรษที่ 10 สมัยราชวงศ์ซ่งเหนือพบพระพุทธรูปประทับนั่ง พระหัตถ์ขวาทำปางประทานอภัย พระหัตถ์ซ้ายทำปางประทานพร และจับชายจีวรไว้ เบื้องหลังของพระองค์บางครั้งมีประภามณฑลสถิตพระอดีตพุทธเจ้า 7 องค์ ด้านหลังสลักภาพนูนต่ำเล่าเรื่องพุทธประวัติที่ฐานสิงห์นิยมสลักรูปเหมือนผู้สร้างไว้ด้วย จนถึงช่วงหลังพุทธศตวรรษที่ 11 มีการติดต่อกับอินเดียอีก เกิดรูปแบบไม่มีการเน้นลายเส้นทั้งบนจีวรและพระเกศาอีกต่อไป มีอิทธิพลรูปตะปรางูรูปร่างอวบอ้วน พระพักตร์ค่อนข้างกลม และยังปรากฏพระพุทธรูปนั่งห้อยพระบาท (ภัทราสนะ) ส่วนการครองจีวรเป็นแบบอินเดียมีห่มคลุม ห่มคอง และยังมีห่มเป็นเสื้อคลุมแบบจีนด้วย (ดูภาพที่ 5-27 และ 5-28 ประกอบ)

ในสมัยราชวงศ์ถังพระพุทธรูปเจริญสูงสุด พ.ศ. 1161-1450 ส่วนใหญ่ไม่บอกอายุ มีพระพุทธรูปสำริดนั่งขัดสมาธิเพชรพระหัตถ์ทำปางธรรมจักร เริ่มมีพระเกศาขมวดก้นหอยคลุมอุษณิษะ และปรากฏพระพุทธรูปนอน

สมัยราชวงศ์หมิงจีนรับอิทธิพลจากทิเบต มีการตกแต่งลวดลายประดับบนผ้าและบนฐานดอกบัวคว่ำบัวหงาย เกศาขมวดเป็นก้นหอย รัศมีมีรูปดอกบัวตูมด้วยอุรณาทาด้วยหินมีค่าฝังลงไปพระนลาฏ และนิยมทำรูปศากยมุนีรูปพระกุมารด้วย

รูปแบบพระศากยมุนีในวัดจีนประชาศโมสร เป็นพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิทรงห่มจีวรแบบจีนเปิดพระอุระเห็นสายรัดจีวร พระพักตร์จะอมยิ้มเล็กน้อย พระเศียรก้มมองต่ำ พระขนงบางโค้งแบบเขียนสีดำ พระกรรณยาว พระเกศาขมวดเป็นก้นหอย เหนือพระนลาฏขึ้นไปด้านหน้าประดับด้วยหินสีแดงแสดงถึงพุทธปัญญา พระหัตถ์ขวายกขึ้นทำท่ามูทรา พระหัตถ์ซ้ายวางคว่ำอยู่บนพระชงฆ์ พระวรกายสมส่วนดูไม่อ้วนกว่าพระศากยมุนีวัดเล่งเน่ยยี่ ด้านหลังประดับด้วยประภามณฑล ตรงกลางด้านหลังพระเศียรเป็นรูปรัศมีแสงอาทิตย์ รอบนอกเป็นลายมังกรคู่สีทองประดับ (ดูภาพที่ 5-29 และ 5-30 ประกอบ)

ภาพที่ 5-26 พระศากยมุนี ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์เว่ยเหนือ (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 226)

ภาพที่ 5-27 พระศากยมุนีประทับนั่งห้อยพระบาทภาพสลักศิลาในถ้ำหุนกักราชวงศ์เหลียว
พ. 15-16 (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 226)

ภาพที่ 5-28 พระศากยมนินั่งขัดสมาธิเพชรสุวรรณภูมิสูง 20 เซนติเมตร สมัยราชวงศ์ถัง
พ. 13 (ผาสุก อินทราวุธ, 2543, หน้า 226)

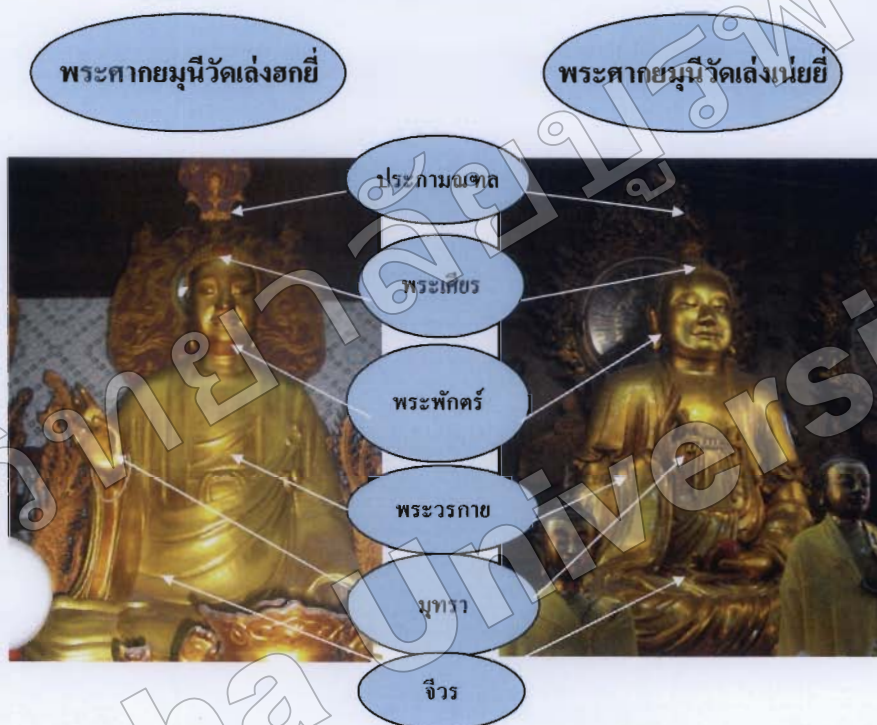

ภาพที่ 5-29 พระศากยมนิวัดเล่งเน่ยยี่ พ.ศ. 2414

ภาพที่ 5-30 พระศากยมนิ วัดเล่งฮกยี่ พ.ศ. 2416

แผนภูมิวิเคราะห์เปรียบเทียบ

ภาพที่ 5-31 การวิเคราะห์เปรียบเทียบพระศากยมุนีวัดเล่งเน่ยยี้กับวัดเล่งฮกยี้

1. ประภามณฑล วัดเล่งเน่ยยี้เป็นรูปแสงอาทิตย์ ส่วนวัดเล่งฮกยี้เป็นรูปแสงอาทิตย์ตรงกลาง รอบนอกเป็นรูปมังกร ด้านล่างเป็นหงส์คู่
2. วัดเล่งฮกยี้ ประดับอุษณิษะด้วยหินสีแดง เล่งเน่ยยี้ไม่มีอุษณิษะลักษณะดอกบัวเป็นศิลปะไทยผสม
3. พระพักตร์เล่งเน่ยยี้จะกลมมากกว่าวัดเล่งฮกยี้
4. พระวรกายวัดเล่งเน่ยยี้อวบอ้วนมากกว่า
5. ทั้งสองวัดมูทราปางประทานอภัย การก้มลงวัดจีนจะก้มมากกว่าอาจเป็นด้วยลักษณะศิลปะจีน ศิลปะไทยจะตรง
6. จีวรวัดเล่งเน่ยยี้มีริ้วและเห็นสายรัดจีวรมากกว่า

2. พระโขนงหรือพระโขนง (บางเอกสารเขียนพระโขนง)

คำว่า “พระโขนงหรือพระโขนง” ภาษาจีนเรียกว่า “เย่ซือฝัว” มีพระนามเต็มว่า “เย่ซือหลิวหลิวหวางหรือ” หรือเรียกอีกพระนามว่า “ต้าอีหวังฝัว” หรือ “อีหวังชานซือ” ซึ่งพระโขนงหรือพระโขนง คือ พระพุทธรูปที่เป็นใหญ่ในดินแดนพุทธเกษตรด้านทิศตะวันออก “สุทธินิเวศ” (จังหวัดลพบุรี) (นพรัตน์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 91) พระนามเต็มของพระองค์ภาษาไทย พระโขนงหรือพระโขนง (สุพจน์ อภิญาณนธ์, 2543, หน้า 63)

ในพุทธเกษตร ทิศตะวันออกถือว่าเป็นสถานที่ผู้ตายไปแสวงหาพระอมิตาพุทธที่ดีที่สุด และทางด้านทิศตะวันออกถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่ยังมีชีวิตอยู่ สามารถที่จะบรรเทาทุกข์ภัยพิบัติ ต่ออายุให้ยืนยาวและมีความสุข คือ พระโขนงหรือพระโขนง (นพรัตน์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 91)

ก่อนที่พระโขนงหรือพระโขนงจะตรัสรู้ นั้น ได้ตั้งปณิธานถึงสิบสองประการ โดยมุ่งหวังให้มวลมนุษย์หายจากการเจ็บไข้ได้ป่วย ให้ทุกคนมีชีวิตด้วยความปิติสุข ขอเพียงมวลมนุษย์พากันกล่าวถึงชื่อของพระองค์ท่านด้วยความเคารพ ก็ไม่ต้องไม่เกิดในท้องสัตว์ ไม่ต้องตกนรกภูมิ ทั้งยังหลุดพ้นจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และไม่ต้องตายโหงทั้งเก้าชนิดอีกด้วย ดังนั้น สาธุชนทั้งหลายจึงขนานนามท่านว่า “เชียวจาเหยียนโซวเย่ซือฝัว” แปลเป็นไทยว่า พระโขนงหรือพระโขนงผู้ปราบภัยและต่อชีวิตให้ยืนยาว (นพรัตน์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 91-92)

เกี่ยวกับพระสูตรของพระองค์ เริ่มมีการกล่าวถึงพระสูตรในปีพ.ศ. 1158 ตรงกับสมัยราชวงศ์ซุ่ย จนถึงสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งได้รับการยกย่องให้อยู่ในฐานะพระศาสดา พระอมิตาไครย และพระอมิตาภะ ซึ่งชาวพุทธในจีนเริ่มที่จะทำการสักการบูชาพระโขนงหรือพระโขนงนี้มาตั้งแต่สมัยหกราชวงศ์ เพราะมีคำอุทิศ 2 หรือ 3 แห่งในจีนตอนเหนือ พบรายละเอียดปรากฏอยู่ในอภิเษกสูตร (Abhika Sutra) (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 191)

รูปแบบพระโขนงหรือพระโขนง พระหัตถ์ถือบาตรที่เต็มไปด้วยน้ำมนต์หรืออาจเป็นรูปเจดีย์จีน นิ้วโป้งและนิ้วกลางของพระหัตถ์ขวาถือขลุ่ยกลองไว้หนึ่งเม็ด อันแสดงถึงยาที่สามารถบำบัดโรคภัยให้แก่ปวงชนนั่นเอง ทว่าที่สร้างในวิหารต่าง ๆ มักไม่สร้างตามรูปนี้ กลับสร้างให้ทางด้านซ้ายมีพระโพธิสัตว์เปล่งแสงพระอาทิตย์ ทางด้านขวามีพระโพธิสัตว์ที่เปล่งแสงพระจันทร์ อันแสดงถึงแสงสว่างและความเย็น ด้านล่างของพระหัตถ์ขวาถือขลุ่ยกลองพร้อมอาวุธแบ่งหน้าที่ตามสิบสองนักษัตรและสิบสองเวลาของจีน ศาสนิกชนพากันเรียกทั้งสามพระองค์ว่า “สามพุทธตะวัน ออก” หรือ “พระโขนงหรือพระโขนงสามองค์” (นพรัตน์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 92) ทั้ง 2 พระองค์เป็นผู้ช่วยของพระโขนงหรือพระโขนง และบางครั้งจะมีรูปพระโขนงหรือพระโขนง 7 องค์ ซึ่งเป็นผู้กำเนิดต้นยาทั้งปวง (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 192)

รูปแบบที่ค้นพบและเก่าที่สุด คือรูปพระโกสัชนคุรุถือไม้ทองคำหรือหม้อยา ในสมัย
 หกราชวงศ์โดยเฉพาะราชวงศ์ฉินเหนือนิยมสร้างรูปพระโกสัชนคุรุถือผลไม้ทองคำ ต่อมาในสมัย
 ราชวงศ์ถังจะถือหม้อยา (ดูภาพที่ 5-32 ประกอบ) และประทับยืนอยู่บนดอกบัวหรือประทับนั่ง
 เกียงข้างด้วยพระโพธิสัตว์สุริยประภาและพระโพธิสัตว์จันทรประภา (ดูภาพที่ 5-33 ประกอบ)

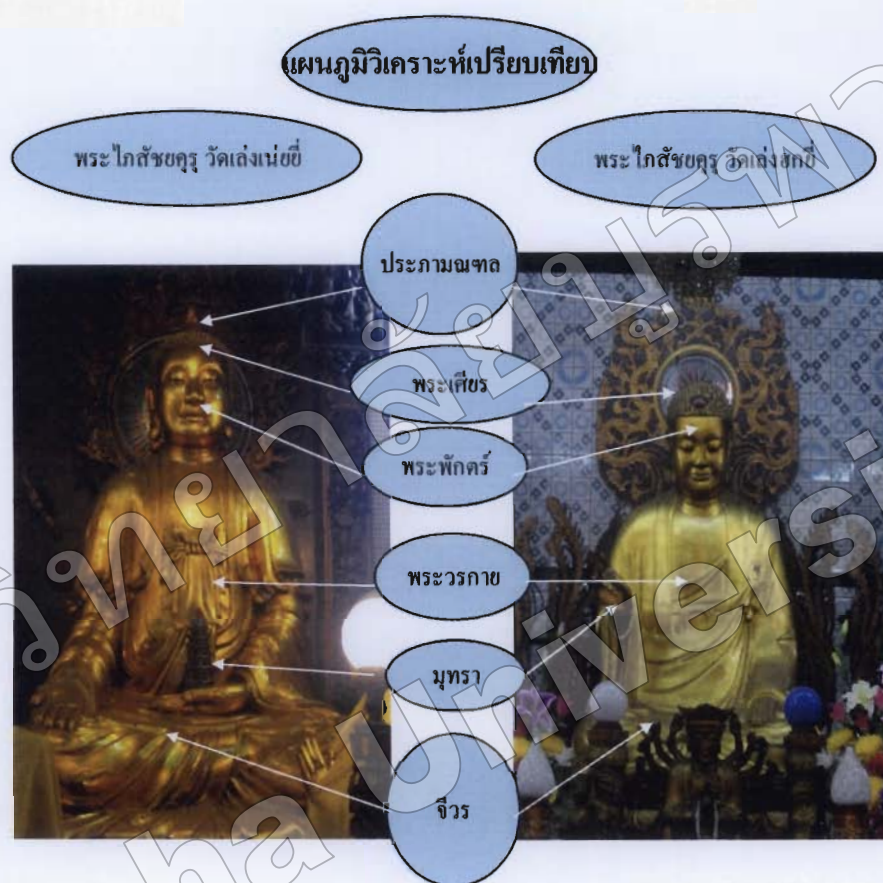
รูปแบบพระโกสัชนคุรุในวัดจีนประชาสโมสรอยู่ในท่าประทับนั่งขัดสมาธิเพชร
 เช่นเดียวกับพระศากยมุนีและพระอมิตาภะ พระวรกายก้มลงเล็กน้อย ลักษณะต่าง ๆ เหมือนกับ
 พระศากยมุนี ปางเดียวกับพระศากยมุนีจะผิดกันที่พระหัตถ์ขวาของพระโกสัชนคุรุจะมีเม็ดยา
 ลูกกลอนอยู่ 1 เม็ดในพระหัตถ์บริเวณที่นิ้วโป่งนิ้วนาง ตรงตามความนิยมในสมัยโบราณ ซึ่งจะ
 แตกต่างกับที่วัดเล่งเน่ยยี่ ที่พระหัตถ์นั้นจะถือเจดีย์ 7 ชั้น ไว้ที่พระหัตถ์ซ้าย (ดูภาพที่ 5-34 ประกอบ)

ภาพที่ 5-32 พระโกสัชนคุรุสำริดสูง 10 เซนติเมตร ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ถัง พุทธศตวรรษที่ 13
 (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 229)

ภาพที่ 5-33 พระโกสัชนคุรุ สองข้างขนาบด้วยพระโพธิสัตว์สุริยประภา และจันทร์ประภา สำนึก
กระไหล่ทองสูง 10 นิ้วสมัยราชวงศ์ ถังตอนกลาง พ. 13-14 (ผาสุข อินทราวุธ, 2543,
หน้า 230)

ภาพที่ 5-34 การวิเคราะห์เปรียบเทียบพระโกสัชนคุรุวัดเล่งเน่ยยี่กับวัดเล่งฮกยี่

1. ประภามณฑลวัดเล่งเน่ยยี่เป็นรูปแสงอาทิตย์ใหญ่กว่าวัดเล่งฮกยี่ (โห้มังกรรอบนอก)
2. พระเศียรวัดเล่งเน่ยยี่ประดับดอกบัวและเปลวแบบศิลปะไทย วัดเล่งฮกยี่ไม่มีเป็นแบบจีน
3. พระพักตร์เล่งเน่ยยี่ลักษณะกลมกว่าวัดเล่งฮกยี่
4. พระวรกายเล่งเน่ยยี่อวบอ้วนกว่าวัดเล่งฮกยี่
5. มูทรา วัดเล่งเน่ยยี่พระหัตถ์ขวาแบหงายอยู่ที่พระชงฆ์ขวา ส่วนพระหัตถ์ซ้ายวางรองรับพระเจดีย์ วัดเล่งเน่ยยี่พระหัตถ์ขวาปางประทานอภัยถือเม็ดยา พระหัตถ์ซ้ายวางที่พระชงฆ์ซ้าย
6. จีวรจีนห่มคลุมแบบศิลปะจีนทั้งสองวัด วัดเล่งเน่ยยี่เห็นสายวัดมากกว่า

3. พระอมิตาภะ *

พระอมิตาภะ พระองค์ครองดินแดนทางด้านทิศตะวันตก มีชื่อว่าดินแดนสุขาวดี คอยผู้ที่
จะมากเกิดในดินแดนสุขาวดี เมื่อครั้งพระองค์ยังไม่ตรัสรู้ นั้น เดิมพระองค์เป็นกษัตริย์พระองค์หนึ่ง
ต่อเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้าแล้วจึงบรรลุนิพพาน โดยพระองค์สละราชสมบัติ
ออกผนวช มีฉายาว่า ฝัาเจ้า (พระวินัย) พระองค์ตั้งความปรารถนาไว้ 48 ประการ โดยหากมีข้อใด
ข้อหนึ่งไม่บรรลุ ก็จะไม่ยอมเป็นพระพุทธเจ้า

ความปรารถนาที่พระองค์ตั้งไว้ สรุปพอสังเขป คือ หากพระองค์ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า
ขอให้พระวรกายของพระองค์นั้นสว่างาม มีชีวิตที่ยาวนานไม่มีที่สิ้นสุด มีสติปัญญาไม่จำกัด
พระองค์จะสร้างพุทธเกษตรแห่งหนึ่ง ปราศจากด้วยปราสาทราชวัง เป็นดินแดนที่มีป่าไม้ อานไ
สัตว์ ซึ่งล้วนแต่สร้างด้วยเงิน ทองคำ แก้วมณี ปะการัง ไข่มุก และ โมรา มีเสียงดนตรีบรรเลงอย่าง
ไพเราะเสนาะ โสต สรรพสิ่งทั้งปวงงดงาม โอ้อ่า ผู้ที่มีชีวิตในดินแดนสุขาวดีจะไม่ประสบความ
เหน็ดเหนื่อย ความร้อน ความทุกข์ยากต่าง ๆ ปรารถนาสิ่งใดย่อมได้ดังปรารถนา หากพระองค์ได้
ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ขอให้มวลมนุษย์ทั้งหลายน้อมใจสู่พระองค์ บริกรรมพระนามพระองค์
ตลอดชีวิต เมื่อเขาเหล่านั้นเข้าสู่ความตายแล้ว ก็จะได้ไปแสดงในดินแดนสุขาวดีของพระองค์

ภายหลังพระองค์ได้บรรลุความปรารถนาทั้ง 48 ข้อ และตรัสรู้เป็นพระอมิตาภะพุทธเจ้า
พระองค์จึงได้สร้างดินแดนสุขาวดี มีมวลมนุษย์ได้มาสู่แดนนี้ ผู้เป็นไปก็พูดได้ ผู้หูหนวกก็สามารถ
ได้ยิน ผู้พิการต่าง ๆ มาถึงดินแดนนี้ย่อมหายจากสภาพพิการทั้งปวง (นวรรณ์ ภักดีคำ, 2553, หน้า
89)

พระอมิตาภะ (Amitabha) ชาวจีนเรียกว่า “อา หมี ถวอ ฝอ” สำเนียงแต้จิ๋วเรียกว่า “อา มี
ทอ ฮุก” มากจากคำภาษาสันสกฤตว่า อมิตายุ (Amitayus) หมายถึง มีอายุอันประมาณค่ามิได้ และ
อมิตาภะ (Amitabha) หมายถึง มีความสว่างอันประมาณมิได้ (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553,
หน้า 13) หรืออีกนัยคือ ผู้มีรัศมีแผ่เป็นประกาย (ผาสุข อิทธิวรุฑ, 2543, หน้า 184) พระนามของ
“พระอมิตราพุทธะ” เป็นที่มาของคำสรรเสริญพระพุทธคุณ หรือเป็นคำสวดหนึ่งในบทสวดมนต์
ที่ว่า นโม อมิตพุทธ หรือ หนาน มอ อา หมี ถวอ ฝอ ซึ่งมีความเชื่อกันว่า เมื่อขามใกล้จะหมด
ลมปราณก่อนจะจากโลกนี้ไปแล้ว หากเปล่งเสียงเรียกพระนามของพระองค์และระลึกถึง
พระอมิตราพุทธะ ก็จะได้ไปเกิดใหม่ในดินแดนสุขาวดี (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553,
หน้า 14) โดยพระองค์ท่านจะมารับไปเกิด ณ ดินแดนสุขาวดีพุทธเกษตร (สุพจน์ อภิญาณนทร์, 2543,
หน้า 63)

*

อมิตา เขียนตามภาษาสันสกฤต อมิต เขียนตามภาษาบาลี

สัญลักษณ์ของพระองค์เป็นสัญลักษณ์แห่งดินแดนสุขาวดี ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก อันเป็นนิจินันตร์ เป็นสภาพที่มนุษย์พึงใฝ่ฝันถึงเมื่อยามลาจากโลกนี้แห่งโลกียวิสัยนี้ไปแล้ว (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553, หน้า 13)

พระนามของพระองค์ปรากฏอยู่ในพระสูตรมหายานหลายสูตรที่สำคัญ คือ “อมิตราสูตร” (สุพจน์ อภิญาณนท์, 2543, หน้า 63) และบรรยายละเอียดในบทที่ 2 (นิกายสุขาวดีทั้ง 3 พระสูตร) แนวความคิดทางด้านความเชื่อทางศาสนาพุทธมหายาน

พระอมิตาภะเริ่มเป็นที่รู้จักกันในจีนตั้งแต่ก่อนสมัยเหลียง (The Liang Dynasty) โดยมีการแปลพระสูตรเกี่ยวกับพระอมิตาภะ คือ มหาสุขาวดีพุทธ (The Larger Sukhavati vyuha) เป็นภาษาจีน จนกระทั่งหลังพุทธศตวรรษที่ 7-11 ผู้ทรงคุณวุฒิบรรยายถึงความน่าอัศจรรย์ในแดนสุขาวดี (Soper, n.d., p. 150) จนถึงพุทธศตวรรษที่ 10 มีการแปลพระสูตรเพิ่มอีก (The Meditation on Amitayus sutra) ซึ่งพระสูตรนี้ระบุถึงพระศากยมุนี ได้เปิดเผยวิธีจะทำให้คนทั่วไปถึงสุขาวดีได้คือ การทำสมาธิ หลังจากนั้นชาวพุทธในจีนได้มุ่งเน้นที่จะไปเกิดในแดนสุขาวดี พบจารึกในพ.ศ. 1061 ในถ้ำหลงเหมิน ระบุผู้มีจิตศรัทธา (อุบาสิกา) ได้สร้างรูปอมิตาภะอุทิศให้พุทธศาสนา โดยตั้งความปรารถนาที่จะให้สามีของตนไปเกิดใหม่ในแดนสุขาวดี ในสมัยราชวงศ์ถัง พ.ศ. 12 และยังได้พบจารึกในถ้ำหลงเหมินไม่น้อยกว่า 100 แห่ง กล่าวถึงการอุทิศรูปของพระอมิตาภะให้พระพุทธรูป (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 190)

รูปแบบของพระอมิตาภะ จากหลักฐานกล่าวถึงว่า คนจีนในสมัยราชวงศ์สุยและราชวงศ์ถังเคารพนับถือมาก พบว่ามีรูปประทับนั่ง ประทับยืน รูปประทับนั่งเป็นรูปขัดสมาธิราบและขัดสมาธิเพชร พระหัตถ์ทำปางสมาธิ ครองจีวรห่มเฉียง หรือ ห่มคลุม ส่วนรูปยืน มักจะครองจีวรห่มคลุม พระหัตถ์ซ้ายทำปางประทานพร พระหัตถ์ขวาทำปางประทานอภัย (เป็นแบบเดียวกับโพธิสัตว์เมตไตรย แต่มีจารึกยืนยันว่ามีการทำรูปอมิตาภะพุทธเจ้ามากในช่วงสมัยราชวงศ์ฉินได้ (รูปภาพที่ 5-35 ประกอบ) (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 190)

รูปแบบพระอมิตาภะของวัดจีนประชาสโมสร พระวรกายมีลักษณะเหมือนกับพระศากยมุนี และพระโกตัสยคุรุ เพียงแต่พระอมิตาภะอยู่ในท่าสมาธิ คลองจีวรห่มคลุม ซึ่งเป็นลักษณะที่นิยมทำในสมัยราชวงศ์สุยและสมัยราชวงศ์ถังอยู่แล้ว ส่วนที่วัดเล่งเน่ยยี่ก็ทำแบบเดียวกัน ผิดกันที่ฝ่าพระหัตถ์ของพระองค์ท่าน วางด้วยดอกบัวมีบัลลังก์รับ ความหมายคือ วิญญาณที่จะไปเกิดในแดนสุขาวดี ก็คือ ไปเกิดบนดอกบัวที่ฝ่าพระหัตถ์ของพระองค์ท่านนั่นเอง

ภาพที่ 5-35 พระอมิตาภะ-อมิตายุ เป็นภาพสลักศิลาจากมณฑลเสฉวน สูง 116 เซนติเมตร
ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ใต้ พ.ศ. 1026 (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 229)

ภาพที่ 5-36 พระอมิตาภะวัดเล่งเน่ยยี่

ภาพที่ 5-37 พระอมิตาภะวัดเล่งฮกยี่

ภาพที่ 5-38 แผนภูมิการวิเคราะห์เปรียบเทียบพระอมิตาภะระหว่างวัดเล่งเน่ยยี่กับวัดเล่งฮกยี้

1. ประภาณตวัดเล่งเน่ยยี่เหมือนกันทั้ง 3 องค์ เช่นเดียวกับเล่งฮกยี้เหมือนกันทั้งสามองค์
2. พระเศียรวัดเล่งเน่ยยี่เป็นแบบศิลปะไทย ส่วนวัดเล่งฮกยี้เป็นแบบศิลปะจีน
3. พระพักตร์วัดเล่งเน่ยยี่กลมกว่าวัดเล่งฮกยี้
4. พระวรกายแบบเดียวกัน เหมือนกับพระศาขมุนี
5. มุทราปางสมาธิเหมือนกันทั้งของวัดเล่งเน่ยยี่กับวัดเล่งฮกยี้ แต่ที่วัดเล่งเน่ยยี่จะมีดอกบัววางอยู่บนบัลลังก์ และวางอยู่บนฝ่าพระหัตถ์ แสดงถึงวิญาณที่จะเกิดขึ้นบนแดนสุขาวดีบนฝ่าพระหัตถ์ของพระอมิตาภะ
6. จีวรแบบเดียวกันทั้ง 3 องค์ เหมือนกับพระศาขมุนี

สำหรับการวางรูปพระพุทธรูป 3 องค์ (ตรีกาย) เป็นประธานของวัด โดยที่ในประเทศจีนนั้นพบที่เก่าที่สุดในถ้ำหยุนกั๊ว ราวพุทธศตวรรษที่ 10-11 โดยนิยมทำพระศาขมุนีไว้ตรงกลางเคียงข้างด้วยรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรและพระโพธิสัตว์มหาสถามปราบด์ ช่วงเวลาต่อมาในสมัยราชวงศ์สุยมักทำรูปอมิตาภะอยู่ตรงกลาง (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 202)

อ้างอิงจาก Willetts, 1989, pp. 359-368) และบางครั้งก็มีรูปพระโพธิสัตว์อื่น ๆ อยู่ตรงกลางด้วย เช่น รูปของพระโพธิสัตว์เมตไตรย พระโกสัชนคุรุ พระโพธิสัตว์กษิติครรภ์ (ผาสุข อินทราวุธ, 2543, หน้า 202)

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการเรื่องการวางรูปพระพุทธรเจ้า 3 องค์ได้ให้ความเห็นว่าก่อนที่จะเรียงพระพุทธรเจ้า 3 องค์นี้น่าจะนิยมทำสมัยหลังราชวงศ์เหลียว (ตรงกับสมัยราชวงศ์ซ่งได้) เพราะว่าได้พบว่าที่วัด หัวขันซื้อ เมืองต้าถง ประเทศจีน มีการสร้างวัดเป็นอาคาร 3 หลังผังเป็นลักษณะรูปตัวยูคว่า แต่ละหลังมีพระประธานประดิษฐานอยู่ โดยมีพระศากยมนี้อยู่กลางและขนาบด้วยพระไวโรจน และพระอมิตาภะ ประเด็นนี้นักวิชาการเสนอว่าน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นก่อนที่จะประดิษฐานพระพุทธรเจ้า 3 องค์ ไว้ในวิหารเดียวกัน (เชษฐ ติงถัญชลิ, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2554)

พระไวโรจนเริ่มปรากฏในสมัยราชวงศ์ฉินเหนือราวพุทธศตวรรษที่ 11 และพบมากในสมัยราชวงศ์ถังตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11-15

การวิเคราะห์การสร้างพระพุทธรเจ้าวาง 3 องค์ เป็นพระประธานในประเทศจีน และส่งอิทธิพลให้กับวัดจีนประชาสโมสรในช่วงเงื่อนไขของเวลาสมัยก่อนนั้น ซึ่งพบว่าการสร้างพระพุทธรเจ้าสามองค์นี้มีความนิยมในประเทศจีนแต่ยังไม่พบหลักฐานว่าทำขึ้นเมื่อใด จากผลของการศึกษาของผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะนิยมทำขึ้นในชั้นหลังของสมัยราชวงศ์ถังลงมา เพราะว่าความนิยมในการบูชาพระอมิตาภะนั้น มาเริ่มในช่วงสมัยราชวงศ์ถังก่อน ส่วนการบูชาพระโกสัชนคุรุในสมัยดังนั้นยังไม่นิยมกัน

พบการประดิษฐานพระตรีภาย 3 องค์ โดยมีพระอมิตาภะอยู่กลางนั้น น่าจะปรากฏสมัยราชวงศ์สุย พ.ศ. 1123 ซึ่งขนาบด้วยพระโพธิสัตว์มหาสถามปราบด์ และพระโพธิสัตว์กวนอิม (ดูภาพที่ 5-38 ประกอบ) ดังนั้นการปรับเปลี่ยนการทำพระพุทธรเจ้า 3 องค์ คือ พระศากยมนี้อยู่กลาง พระโกสัชนคุรุอยู่ขนาบซ้าย และพระอมิตาภะอยู่ขนาบขวา และประดิษฐานอยู่ในวิหารเดียวกันจึงน่าจะเริ่มทำสมัยราชวงศ์หยวนลงมา

ส่วนความหมายการประดิษฐานพระพุทธรเจ้า 3 องค์ ของวัดจีนประชาสโมสร มีนักวิชาการเสนอว่า การเรียงแบบนี้เป็นแบบพระพุทธรูปปฏิมาตรีโลกธาตุ (ฮั่วซาสี่ตูก) คือการเรียงแบบพระพุทธรเจ้าตามแนวขวาง หมายถึงพระศากยมนีประทับอยู่ตรงกลาง เป็นประธานแห่งสหาโลกธาตุ คือโลกที่มนุษย์และสรรพสัตว์อาศัยอยู่ อมิตาภะพระพุทธรเจ้า เป็นประธานแห่งสุขาวดีโลกธาตุทิศตะวันตก ประทับอยู่ทางขวาของพระศากยมนี และพระโกสัชนคุรุพุทธรเจ้าเป็นประธานแห่งวิสุทธิไวฑูรย์โลกธาตุทิศตะวันออก ประทับอยู่ทางซ้ายของพระศากยมนี (เศรษฐพงษ์ จงสงวน, 2553, หน้า 4-6)

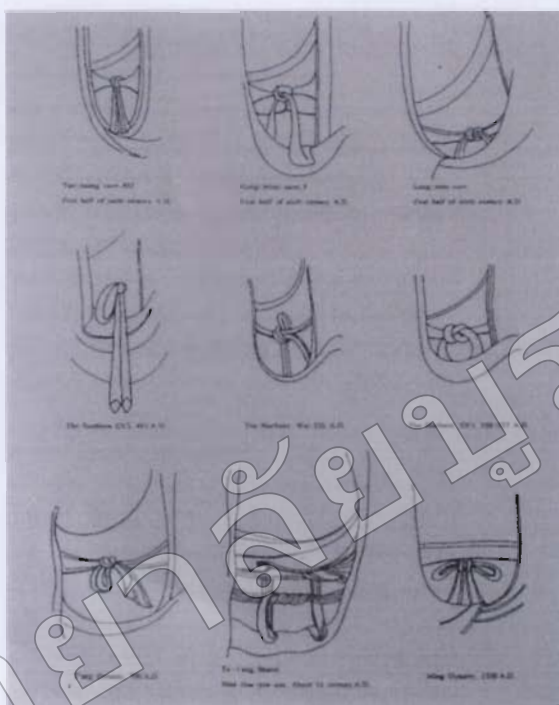
ตัวอย่างวัดที่ประดิษฐานเรียงแบบตรีโลกธาตุ พบที่วัดคำหมิง เมืองหยางโจว มณฑลเจียงซู มีประวัติว่าสร้างในสมัยราชวงศ์หลิวช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 10 โดยที่เจ้าอาวาสบอกว่าวัดที่เห็นทุกวันนี้สร้างในสมัยราชวงศ์หมิงแทนวัดเก่าที่ถูกไฟไหม้ นูรณะสมัยราชวงศ์ชิงและช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, 2543, หน้า 195-196) ดังนั้นการวางพระประธานยังบอกไม่ได้ในชั้นสมัยไหนต้องตรวจสอบเพิ่มเติม และใกล้เคียงพบวัดจินซานที่มีการเรียงพระพุทธรูปเช่นนี้ ทราบอายุของเจดีย์เจ็ดชั้นว่าสร้างในสมัยปีที่ 26 ของจักรพรรดิถังวู่ราชวงศ์ซ่งตรงกับ พ.ศ. 2443

นอกจากนี้แล้วยังพบการเรียงพระพุทธรูป 3 องค์อีกคือ เรียงแบบพระพุทธรูปปฏิมาตรีกาย มีพระมหาไวโรจนพระพุทธรูปอยู่กลางเป็นธรรมกาย อมิตาภะพุทธรูปอยู่เบื้องซ้ายแทนสัมโลกกาย และพระศากยมุนีเบื้องขวาแทนนิรมานกาย อีกรูปแบบหนึ่งเป็นการเรียงแบบพระพุทธรูปปฏิมาตรีกาล คือพระศากยมุนีแทนพระพุทธรูปองค์ปัจจุบันอยู่กลาง พระกัศสปพุทธรูปอยู่เบื้องซ้ายแทนอดีต และพระเมตไตรยพระพุทธรูปแทนอนาคต (เศรษฐพงษ์ จงสงวน, 2553, หน้า 4-6) ตัวอย่างที่พบการเรียงแบบตรีกาลนี้ บางท่านเรียกว่า “พระไตรชาติ” พบที่วัดลามะ (ยงเหอกง) วัดนิยายตันตระเป็นวัดที่ใหญ่ที่สุดในโลก เมืองปักกิ่ง ประเทศจีน สร้างสมัยจักรพรรดิถังซี สมัยราชวงศ์หยวน พ.ศ. 2238 (วิโรจน์ ตระกูลพิทักษ์กิจ, ม.ป.ป., หน้า 67-71)

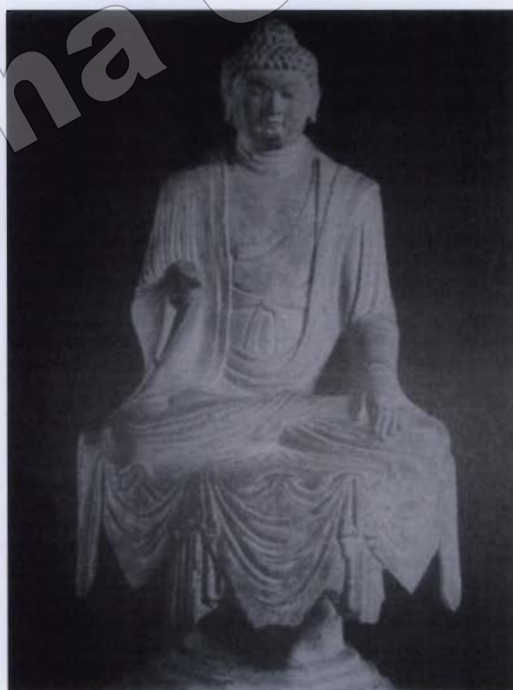
สำหรับกรณีพระพุทธรูป 3 องค์ ประดิษฐานเรียงในวัดจีนประชาสโมสรม ยังมีผู้เสนอว่าเป็นการเรียงแบบตรีกาย คือธรรมกายอันเป็นสาระหรือภาวะสำคัญของบรรดาพระพุทธรูปเป็นการอันจะเข้าสู่ความรู้แจ้งซึ่งโพธิ สัมโลกกายหรือกายแห่งความบันเทิง คือกายทิพย์มีรัศมีรุ่งเรืองและนิรมานกายหรือกายอันนิรมิตบิดเบือนขึ้น คือร่างมนุษย์ของพระพุทธรูปที่ปรากฏลักษณะแท้จริงของพระองค์ให้แลเห็น เหตุนี้วัดจีนจึงมีพระประธาน 3 องค์ (พระยาอนุমানราชชน, 2507, หน้า 502)

การวิเคราะห์รูปแบบพระพุทธรูปสามองค์ที่วัดจีนประชาสโมสรกับวัดเล่งเน่ยยี่มีลักษณะที่แตกต่างกัน โดยที่วัดเล่งเน่ยยี่มีลักษณะที่อวบอ้วนมากกว่า จากการศึกษพบว่าลักษณะรูปแบบของทั้งสองวัดได้พัฒนาการจากจุดเริ่มสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งพบว่าการสร้างพระพุทธรูปในสมัยนี้มีลักษณะที่โดดเด่นมีการทำเม็ดพระศกขดกันหอยขนาดใหญ่ รูปพระพักตร์ค่อนข้างกลม พระวรกายอวบอ้วน ครองจีวรแบบริ้วเป็นธรรมชาติ (สมเกียรติ โล่ห์เพชรรัตน์, 2546, หน้า 398)

สำหรับการห่มจีวร จากการศึกษพบว่าการห่มคลุมเปิดพระอุระเห็นรูปแบบการรัดจีวรก็พบในถ้ำคูนหวงช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 และมีพัฒนาการเรื่อยมามีรูปแบบที่แตกต่างกัน แต่การรัดจีวรของวัดจีนประชาสโมสรจะมีลักษณะเหมือนตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 ที่ถ้ำหลงเหมินเป็นครั้งแรก (ดูภาพที่ 5-39 และดูภาพที่ 5-40 ประกอบ) ภาพสมัยราชวงศ์ถังพุทธศตวรรษที่ 12-13

ภาพที่ 5-39 ภาพลายเส้นรูปแบบการคาดจีวรไว้หน้าพระนาภีของพระพุทธรูปจีน
(ชาคริต อวรณ์, 2552)

ภาพที่ 5-40 รูปแบบการรัดจีวรในสมัยราชวงศ์ถัง พุทธศตวรรษที่ 12-13

อุษณิษะ ที่พระเศียรของพระพุทธรเจ้า 3 องค์ เริ่มปรากฏครั้งแรกสมัยราชวงศ์ซ่ง เป็นต้นมา มีความหมายแทนแสงสว่างของพระพุทธรเจ้า โดยมีความเชื่อว่าการเทศน์หลาย ๆ ครั้ง ก็จะเปล่งแสงรัศมีออกมา (เชษฐ ติงถัญชติ, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2554) อุษณิษะนี้จัดว่าเป็น รูปแบบของศิลปะจีน โดยเฉพาะ และส่งอิทธิพลให้กับประเทศไทยใกล้เคียง คงทำเป็นรัศมีไว้ตรงกลาง เหนือหน้าผาก ซึ่งสมัยก่อนหน้าราชวงศ์ซ่งยังมีการทำมาลืออยู่ (ดูภาพที่ 5-41, 5-42, 5-43 และ 5-44 ประกอบ)

ข้อสังเกตจากการเปรียบเทียบขนาดพระวรกายของรูปพระพุทธรเจ้า 3 องค์ระหว่าง วัดจีนประชาศ โมสรกับวัดเล่งเน่ยยี่ พบว่าวัดเล่งเน่ยยี่มีขนาดใหญ่กว่า อีกทั้งพระพุทธรเจ้า 3 องค์ของวัดเล่งเน่ยยี่ มีลักษณะศิลปะไทยผสมตรงอุษณิษะคล้ายเปลวเพลิงอยู่ตรงกลางพระเศียร ไม่ได้ทำอุษณิษะเหมือนกับวัดจีนประชาศ โมสร ประเด็นนี้มีนักวิชาการให้ความเห็นว่าเดิมที พระประธาน 3 องค์ ของวัดจีนประชาศ โโมสร น่าจะเป็นพระประธานของวัดเล่งเน่ยยี่ แต่ด้วยมีขนาดเล็ก ทางวัดจึงให้ช่างทำขึ้นใหม่ในไทย และพบว่าภายในกุฏิเจ้าอาวาสวัดเล่งเน่ยยี่ มีพระประธานจำลองอยู่ลักษณะเหมือนกับวัดจีนประชาศ โโมสร (เศรษฐพงษ์ จงสงวน, สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2554) ความเห็นเรื่องนี้มีผู้ให้ความเห็นที่แตกต่างออกไปกล่าวว่าคือ รูปจำลองที่ วัดเล่งเน่ยยี่นั้นเป็นรูปที่อดีต

ภาพที่ 5-41 ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง (สมเกียรติ โล่ห์เพชรรัตน์, 2546, หน้า 410)

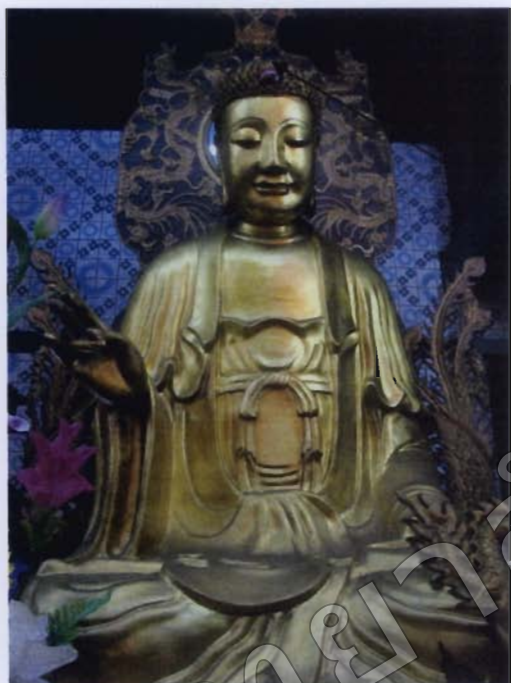

ภาพที่ 5-42 ศิลปะสมัยราชวงศ์หยวน (สมเกียรติ โล่ห์เพชรรัตน์, 2546, หน้า 412)

รัศมีอยู่ระหว่างพระเมาลี

ภาพที่ 5-43 ศิลปะสมัยราชวงศ์หมิง (สมเกียรติ โล่ห์เพชรรัตน์, 2546, หน้า 414)

ไม่มีพระเมาสีมีแต่พระ

ภาพที่ 5-44 พระศากยมนิวัตจีนประชาสโมสร

เจ้าอาวาสได้ขอจากวัดจีนประชาสโมสรมาอยู่ที่วัดเล่งเน่ยยี่ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (พระอาจารย์เย็นจุ, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2554) และท่านยังได้กล่าวอีกว่าเริ่มแรกจะมีรูปจำลอง พระประธาน 3 ชุด ส่วนชุดของวัดเล่งเน่ยยี่หายไป จึงมีการขอจากวัดจีนประชาสโมสรมาไว้ที่ วัดเล่งเน่ยยี่ ดังนั้นทางวัดจีนประชาสโมสรจึงได้รับพระประธานชุดนี้ (ชุดปัจจุบัน) ไปประดิษฐาน ที่วัดตั้งแต่เริ่มสร้างวัดเป็นต้นมา โดยรูปแบบนั้นสร้างตามแบบรูปจำลอง และพระประธาน 3 องค์ของวัดจีนนี้อาจเก่ากว่าวัดเล่งเน่ยยี่ เพราะเหตุว่ารูปแบบพระประธานวัดเล่งเน่ยยี่จัดสร้างขึ้น ใหม่โดยมีศิลปะไทยผสมส่วนที่เป็นอุษณิยะแบบเปลวเพลิง สร้างโดยช่างไทยช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ส่วนวัดจีนประชาสโมสรนั้นสร้างขึ้นจากประเทศจีนตามแบบจำลอง เป็นลักษณะศิลปะจีน ช่วงสมัยปลายราชวงศ์ชิง (ความเห็นของผู้วิจัย)

มีอีกความเห็นหนึ่งกรณีของพระประธาน 3 องค์ นายวิจิต ศรีประดิษฐกุล ช่างผู้สร้าง จตุโลกบาล กล่าวว่า พระประธานของวัดเล่งฮกยี่นี้เดิมทีเป็นพระประธานของวัดเล่งเน่ยยี่ ที่กรุงเทพฯ ด้วยเหตุที่สร้างทำในเมืองจีนไม่ทันฉลอง ทางวัดเล่งเน่ยยี่จึงให้ช่างไทยสร้าง พระประธาน พระประธานที่สั่งทำที่ประเทศจีนจึงยกให้กับวัดเล่งฮกยี่แทน (วิจิต ศรีประดิษฐกุล, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2554)

ยังมีเรื่องเล่าอีกว่าเรื่องของรูปพระอมิตาภะอาจตั้งสลับกับพระศาขมุณีตั้งแต่เริ่มแรกสร้างวัด เพราะปางสมาธินี้อาจเป็นองค์กลาง องค์ริมทั้งสองจะเป็นปางประธานอภัยโดยทั้งพระศาขมุณี พระโกลิหะขุรุเป็นปางประธานอภัยทั้งคู่ คุณแล้วจะมีความสมดุลยภาพ (พระอาจารย์เย็นจุ่ง, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2554) และเรื่องการซ่อมพระอมิตาภะครั้งล่าสุดในสมัยของพระอาจารย์เย็นจุ่งนั้นการซ่อมพระอมิตาภะจะมีปัญหาการซ่อมโดยตลอดตรงที่พระศอกของท่านจะก้มอยู่โดยตลอด มีเรื่องเล่าว่าช่วงที่นำมาจากประเทศจีนอาจมีการยกสลับกันมากับชุดของท่านครั้งแรก ดังนั้นการวางอาจวางสลับกัน และการซ่อมจึงมีปัญหามากที่สุด (ความเห็นของพระอาจารย์เย็นจุ่ง, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2554)

4. พระสาวกัสสปล (กัสสป) และพระอานนท์

ประวัติศาสตร์รูปแบบพระอานนท์กับพระมหากัสสปเริ่มจากการทำสังคายนาเป็นต้นมา ช่วงจะนิมิตวางรูปท่านไว้คู่กับองค์พระพุทธรูปหรือพระโพธิสัตว์ รูปแบบที่เก๋น่าจะทำสร้างในสมัยของราชวงศ์ฉินเหนือ และโจวเหนือ ถูกเคลื่อนย้ายเป็นชิ้นไปต่างประเทศ (เป็นประติมากรรมหุ่น) (เชษฐ ดิงถัญชลิ, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2554) ตัวอย่างที่พบในสมัยช่วงหลังจากนั้น คือสมัยของราชวงศ์เว่ยเหนือ และในสมัยราชวงศ์ถังมีความนิยมเรื่อยลงมา (ดูภาพที่ 5-45, 5-46 ประกอบ)

ประเด็นการวางรูปพระสาวกประดิษฐานข้างพระประธานนั้น พบว่ามีการวางไว้ข้างนาพระศาขมุณี ถัดออกมาเป็นพระโกลิหะขุรุ พระอมิตาภะ ตามลำดับ ก็มี และยังพบวางแบบเดิมแต่ข้างนาด้วยพระโพธิสัตว์ทั้งสอง ข้อสังเกตการวางแบบนี้จะเป็นรูปประติมากรรมแบบหุ่นสูงเสียดเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นจะพบว่าการวางถัดออกมาจากพระโกลิหะขุรุ พระอมิตาภะหรือพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นต้นแบบให้กับวัดจีนประชาสโมสร ลักษณะการวางแบบนี้พบว่าเป็นรูปแบบประติมากรรมลอยตัว

รูปแบบพระอรหันต์สององค์ในวัดจีนประชาสโมสร เป็นรูปพระจีนอยู่ในท่ายืน ประนมมือ หันหน้าเข้าห่องค์พระพุทธรูปเจ้า การห่มจีวรแบบจีน ปัจจุบันทางวัดยังนำผ้าสีเหลืองห่มคลุมทับอีกชั้นหนึ่ง รูปของพระมหากัสสปและพระอานนท์ที่มีข้อแตกต่างกันคือ รูปพระมหากัสสปจะมีลักษณะใบหน้าที่มีอายุมากกว่าพระอานนท์ พระมหากัสสป ประดิษฐานทางซ้ายมือ พระอานนท์ประดิษฐานขวามือ ไม่ได้ประดิษฐานอยู่ในระนาบเดียวกับองค์พระประธานทั้งสามองค์ รูปสาวกทั้งสองทาสีทอง ใบหน้าเหมือนมนุษย์ ประทับยืน พระอานนท์อยู่ในท่าไหว้แบบไทย ส่วนพระกัสสปอยู่ในท่าทำความเคารพแบบจีน

รูปแบบพระสาวกทั้งสองวัดมีรูปแบบที่แตกต่างกันคือ วัดเล่งเน่ยยี่มีรูปแบบที่อวบอ้วนกว่า พระพักตร์ของพระกัสสปมีลักษณะที่แก่กว่าของวัดจีนประชาสโมสร การทำท่าเคารพวัดเล่งเน่ยยี่เป็นท่าประนมมือ ส่วนวัดเล่งฮกยี่เป็นท่าประนมมือแบบจีน (การวาระแบบจีน) ซึ่งทั้ง

สองแบบมีการทำมาก่อนแล้วในสมัยแรก ๆ การทำท่าที่แตกต่างกันเข้าใจว่าช่างพยายามทำให้ต่างกันเพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกเบื่อ (เชษฐ ติงถัญชติ, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2554)

พระอนันต์

พระกัสสป

ภาพที่ 5-45 ศิลปะช่วงหลังของราชวงศ์เวียเหนืออายุราวพ.ศ. 926-1077

(Lin Ming-Mei & Curator, 2007, p. 27)

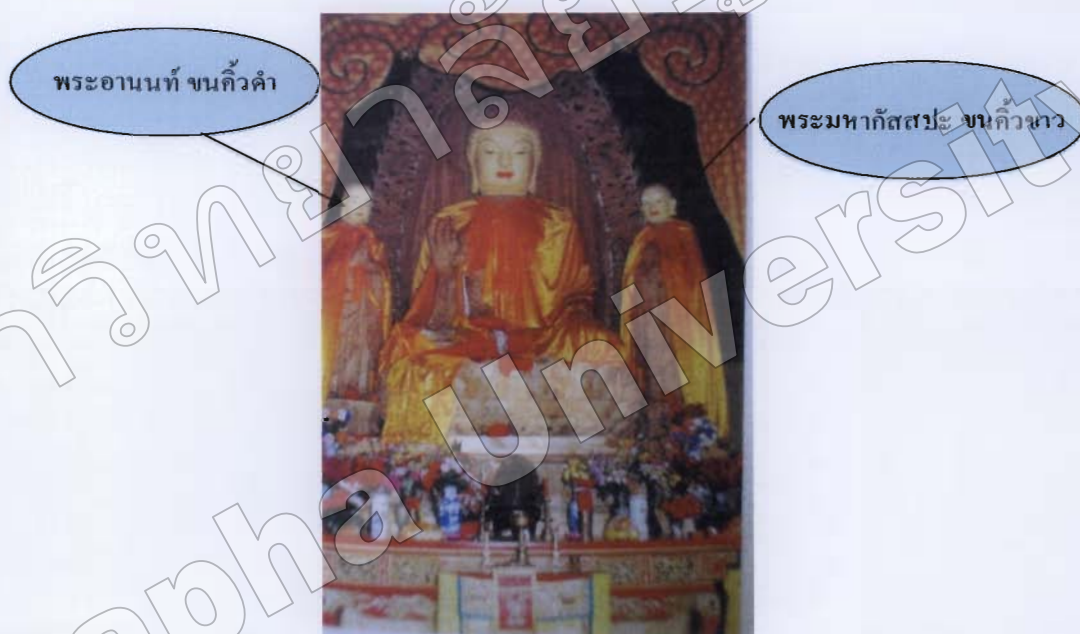

พระอนันต์

พระกัสสป

ภาพที่ 5-46 สากสมัยราชวงศ์ถัง พระสาวกทั้งสองรูปเป็นหลวงจีนหัวโล้นอยู่ในท่ายืนประนมมือ (ผาสุข อินทรารุช, 2543, หน้า 240)

ความเชื่อในการนำพระอัครสาวกสององค์มาประดิษฐานไว้ด้านข้างขององค์พระศากยมุณี พระโกลิยชกุรุ และพระอมิตาภะโดยลำดับนั้น ข้อแตกต่างกับทางพุทธเถรวาทจะเป็นรูปพระสาวกกับโมคคัลลานะ โดยที่พระกัสสปและพระอานนที่ดัดขึ้นหลังพระพุทธองค์ตามแนวคิดของหินยานถือว่าจะนำพาผู้อื่นสู่องค์พระพุทธเจ้าเบื้องต้นได้ (อรศิริ ปาณินท์, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2554) สำหรับพระอานนที่นั้นต่างก็ไม่มีวัดสำหรับบูชาพระรูปของพระองค์จึงได้รับการประดิษฐานในวัดทุกแห่ง (เอวีอิน, 2541, หน้า 56) และพบว่าพระกัสสปน่าจะเป็นลักษณะเดียวกัน

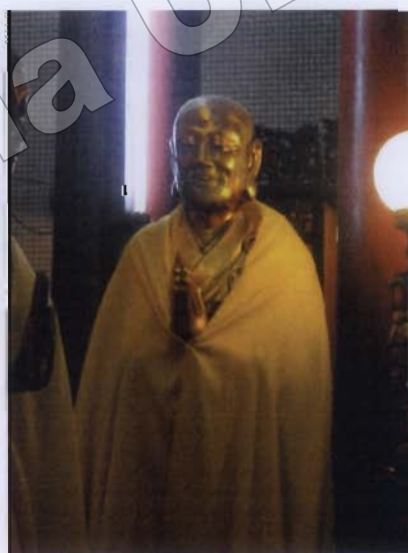

ภาพที่ 5-47 พระศากยมุณีและพระสาวกสองข้างในวิหารมหาวิระวัดถ่านซ้อ ปักกิ่ง
(สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, 2543, หน้า 139)

เคารพแบบไทย

ภาพที่ 5-48 พระอานนทวัดเล่งน่วยี่

ภาพที่ 5-49 พระกัศสปวัดเล่งน่วยี่

เคารพแบบจีนและไทย

ภาพที่ 5-50 พระอานนท์วัดเล่งฮกยี่

ภาพที่ 5-51 พระมหากัสสปวัดเล่งฮกยี่

5. กลุ่มพระอรหันต์ 18 องค์

พระอรหันต์ 18 องค์ หรือ 18 ยอดอรหันต์ (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 183-185) เป็นที่รู้จักกันดีของชาวจีน มีประวัติความเป็นมาดังนี้

ความเป็นมาของ 18 อรหันต์ เกิดขึ้นในอินเดียเดิมนั้นเป็นมหาโจรที่ร้ายกาจมากจนพระพุทธเจ้าโปรดเทศนาธรรมต่าง ๆ ให้ฟังจนได้สติแล้วพร้อมใจกันหยุดสร้างบาป ขอบอกบวชติดตามพระพุทธองค์ ได้ศึกษาโลกุตระธรรมรู้แจ้งจนถึงขั้นที่จิตหลุดพ้นพบกับความว่าง สุญญาคอมาได้บรรลุถึงพระสูตร ชั้นที่ 5 วางทุกข์ใจทั้งปวงดับหมด บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ (ธีระ วงศ์โพธิ์พระ, 2541) ในช่วงพ.ศ. 1000 พระภิกษุจีนวาดภาพพระอรหันต์ 16 องค์บ้าง 48 องค์บ้าง และ 500 องค์ก็มี จนต่อมาในพ.ศ. 2280 จักรพรรดิเฉิงกั่งในสมัยราชวงศ์ชิง โปรดเพิ่มพระอรหันต์ปราบมังกรและปราบ เสือ คือท่านนันทิมิตรกับท่านปิ่นโกล รวมเป็น 18 พระองค์ ซึ่งการปราบมังกรและเสือนั้นเป็นลัทธิเต๋า (เซียน) (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 185)

ภาพ 18 อรหันต์ได้ถูกนำไปใช้ในการสั่งสอนของนิยายเซน โดยนำเอาปางต่าง ๆ เหล่านี้ชี้แจงสอนธรรมะตามแบบของครูปางเดิม เพื่อให้ผู้ชมเห็นแล้วได้ประทับใจ ติดวิญญาณ ฟังธรรมประทับใจ ได้ผลเป็นอย่างดี อรหันต์ (ธีระ วงศ์โพธิ์พระ, 2541) ภาพพระอรหันต์นี้มักจะปรากฏเคียงข้างพระศากยมุณี โดยส่วนใหญ่ที่นิยม คือพระกัสสป พระอานนท์ ในวัดเล็กจะพบพระอรหันต์ 18 องค์ วัดใหญ่ 500 องค์ การเรียงอันดับขององค์พระอรหันต์มีข้อแตกต่างกันของแต่ละวัด โดยจากการศึกษาวัดที่เป็นต้นแบบที่วัดเล่งเน่ยยี่ กับวัดจีนประชาสโมสรจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันทั้งหมดทั้งลักษณะของท่าทางและการเรียงลำดับจากองค์แรกถึงองค์สุดท้ายก็แตกต่างกัน แต่ทางด้านสัญลักษณ์ความหมายของพระอรหันต์มีความหมายเช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใส่ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บเป็นอันดับในการวางพระอรหันต์ของวัดเล่งเน่ยยี่ ส่วนตัวเลขหน้านั้นเป็นลำดับของวัดจีนประชาสโมสร

องค์ที่ 1 (17) พระอรหันต์คิลี หรือ เก่งอีว หรือ เรียกว่า นนทิมิตร (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 185) พระอรหันต์ปางนี้หมายถึง ต้องใช้อุบายทางธรรมปราบกิเลส ตัณหา อุปาทาน ดับต้นเหตุนี้ลงเสียก่อน โดยที่มือขวาของพระอรหันต์ถือห้วงและชูให้ดู ขกสูงสุดของคดต้องสอดตัวมังกรร้ายนั้นให้ได้เสียก่อน คือจับวาระจิต หรือจับมังกรเอามาซึ่งหมายถึง การควบคุมจิตเอาไว้ให้มาก ๆ (ธ. ธีรทาส, 2541, หน้า 2-3)

อรหันต์องค์คิลีในวัดจีนประชาสโมสรอยู่ในท่านั่งตัวตรงประทับบนบัลลังก์ สวมรองเท้า เท้าจะเฉียงออกเล็กน้อย พระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นระดับพระเศียรอยู่ในท่าจับสิ่งของ ลักษณะเด่นคือ พระหัตถ์ซ้ายจับลูกแก้วอยู่ พระหัตถ์ซ้ายจับคอของมังกร ปรากฏตัวของมังกรพันรอบพระหัตถ์ซ้าย พระหัตถ์ซ้ายวางตั้งอยู่บนพระขงฆ์ซ้าย พระพักตร์กลม พระเศียร โคนสวมห่วงครอบ

พระเศียร พระขนงหนา พระเนตรโปน พระนาสิกมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม พระโอษฐ์ขมอยู่ในท่าชิงช้า ห่มจีวรคลุมแบบจีน เห็นสายรัดเอว จีวรวางพาดลงมาตกถึงพื้นเปิดเห็นพระชนม์ (รูปภาพที่ 5-52 ประกอบ) การจับมังกรคือการทำให้สงบเบาภายใน บางรูปพระหัตถ์จะถือห้วงมีเจ็ดปุ่ม คือ การใช้หลักธรรม “โพชฌงค์เจ็ด” (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 3) แปลว่า องค์แห่งปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้ หรือธรรมสามัคคีเป็นองค์แห่งปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้ หมายความว่าผู้ที่จะได้ตรัสรู้มรรค ผล นิพพานนั้น ต้องประกอบด้วยสติสัมโพชฌงค์ คือต้องขยันหมั่นฝึกฝนอบรมสติให้มาก ๆ นั่นเอง (พระธรรมธีรราชฆาณิก, 2547, หน้า 1)

องค์ที่ 2 (15) อะสะ โต หรือ อจิต แปลว่า ชนะ ไม่ได้ สถิตอยู่ที่ถูกเขาคิชฌกูฏ พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,500 องค์เป็นบริวาร ยังหาเรื่องราวของท่านไม่ได้ ในคราวสุดท้ายสังคายนา ยังมีภิกษุองค์หนึ่งชื่อเดียวกันกับท่าน ในเถรคถามีพระอจิตเถระเป็นบุตรของพราหมณ์ คำว่า อจิต เป็นนามพระศรีอารยเมตไตรยรูปนั่งห้อยเท้า แก่ ขนคิ้วยาว มีดวงบนเข่า บ้างนั่งเข่ามาน (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 185) ที่หน้าอกมีรูปหน้าคนนี่คือหน้าพระ เป็นความหมายที่เปิดให้เห็นพระ หัวใจพระ หัวใจธรรม “บอกธรรมะอยู่ในกายคน สอนพุทธะอยู่ในจิตคน” ไม่ต้องไปค้นหาเพราะว่าทุก ๆ คนก็มีเชื้อแห่งพุทธจิต พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า สรรพสัตว์คือ พุทธะมีอยู่ในจิตใจของสรรพสัตว์ (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 5-6)

อรหันต์องค์อะสะโตตัวในวัดจีนประชาสโมสรอยู่ในท่าประทับนั่งพระวรกายตั้งตรง ห้อยเท้าระนาบกับพื้น เท้าสวมรองเท้าหันเฉียงออก พระหัตถ์ทั้งสองข้างจับจีวรดึงออก ทำให้เห็นหน้าอกและท้อง ที่หน้าอกนี้จะเห็นใบหน้าขนาดเล็กเป็นรูปมนุษย์ ใบหน้าขนาดเล็กนี้เป็นลักษณะศีรษะไล่ตามองตรง ปากขมเล็กน้อย ใบหน้าจะทำไม่เหมือนกับพระพักตร์ของพระอรหันต์ รูปพระอรหันต์จะทำพระขนงหนา เห็นพระมัสสุ เครา พระกรรมใหญ่ สวมจีวรแบบจีนตกลงมาถึงพื้น (รูปภาพที่ 5-53 ประกอบ)

องค์ที่ 3 (13) อรหันต์อิคะโต หรือ อิงคท สถิตอยู่ภูเขาวาญลยบาร์สค์ พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,300 องค์เป็นบริวาร ท่านองค์นี้ หากเป็นองค์เดียวกันกับพระอังกษ ก็เป็นมหาสาวก องค์หนึ่ง ร่างกายสะอาดมากมีกลิ่นหอม หรือถ้าเป็นองค์เดียวกันกับพระอังกษ ก็เป็นมหาสาวกเช่นกัน และเป็นองค์ที่บริบูรณ์ในสิ่งทั้งปวง รูปนั่งห้อยเท้า อ้วนสมบูรณ์ ร่าเริง แต่บ้างก็เป็นรูปพระแก่ถือไม้เท้า บ้างถือหนังสือ บ้างถือบาตร (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 185)

ความหมายของพระอรหันต์องค์นี้ “สัพบุรุษปิติใจอยู่สัน โดย ยินดีในสิ่งที่ตนมีและคนได้” ดังตัวอย่าง เมื่อจับมังกรร้ายผ่านไปได้แล้วจะเห็นแจ้งว่าธรรมะอยู่ในกายคน จะรู้แจ้งว่าพุทธะอยู่ในจิตคน (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 7)

อรหันต์องค์อะโศกในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่งห้อยพระบาท ปลายพระบาทสวมรองเท้าวางเฉียงออก ลักษณะเด่นคือพระหัตถ์ซ้ายล้วงลงไปน้ยาม ข้ามวางอยู่ระดับเอววางอยู่ระดับเอว พระหัตถ์ขวาเอื้อมมาจับข้อมือทางซ้ายมือพระเศียรโล้น พระขนงหนาเล็กน้อย พระเนตรมองมาทางข้างหน้ามองเฉียงมาทางซ้าย พระเศียรเอนมาทางซ้าย พระโขนงขี้มเล็กน้อย ห่มจีวรแบบจีนคลุม ขาวจนถึงข้อพระบาท (ดูภาพที่ 5-54 และ 5-55 ประกอบ) การล้วงมือลงไปน้ยามคงเป็นปริศนาธรรมที่จะไม่รู้ได้ว่าได้ของสิ่งใดก็ต้องพึงพอใจในสิ่งที่ตนได้ แทนความหมายกรณีถือบาตร

องค์ที่ 4 (11) อรหันต์ลาวาโล หรือ ราหุล สถิตอยู่ปริมณฑลวิป พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,100 องค์เป็นบริวาร ท่านเป็นพุทธชินราช พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า ท่านจะได้ไปเกิดเป็นเชษฐาโอรสของพระอานนท์ ฉะนั้น จึงมีสมญาว่า โอรสพระอานนท์ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน ท่านได้เป็นคณาจารย์นิกายไวภวินิก และเป็นพี่เขยของบรรดาสามเณร ท่านเป็นเอตทัคคะมหาสาวก ศึกษาในธรรมวินัย และประพฤติปฏิบัติเคร่งครัด รูปท่านบ้างทำเป็นผู้มีศีระโคตาโต จมูกเป็นขอ ข้างก็เป็นรูปคนธรรมดา มือทั้งสองอุ้มเจดีย์ (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 185) ความหมายของพระอรหันต์ราหุล หรือพระอวาโล “สัตบุรุษต้องมีคุณธรรมมั่นคง ดังพระเจดีย์ให้เขกราบไหว้” ถ้าเป็นพระทั้งกายและใจได้แล้ว ย่อมจะไม่มี โลภะ โทสะ โมหะ หรือ โลภ โกรธ หลง เหมือนดังปูลูชนคนโลกีย์ พระที่บรรลุถึงธรรมกาย รู้แจ้งถึงจิตบ้างแล้ว จิตย่อมสงบเย็นว่างเบาภายในใจมาก มีอุคคคติทางใจที่มั่นคงอยู่ในธรรมวินัย ถ้าผ่านด่าน 4 ด่านอย่างนี้ได้แล้วต้องมีคุณธรรมสูงแน่นอน อริยครุบาท่านเปรียบเทียบกับเหมือนดัง พระเจดีย์เป็นปูชนียวัตถุ ให้สังคมมนุษย์เขกราบไหว้เป็นตัวอย่างตลอดไปบ้างแล้ว จะเป็นอุบาสก อุบาสิกา ถือศีล 5 ก็เป็นชาวพุทธที่ดี จะเป็นพระภิกษุ สามเณร ภิกษุณี สามเณรี ท่านใดหรือองค์ใด ๆ ถ้าได้ผ่านสี่ด่านนี้แล้ว และอยู่รอดออกมาได้ก็คือพระเถระ ที่มีศีลวินัยบริสุทธิ์ดี จัดว่าเป็นปูชนียบุคคลได้แล้ว จะไปอยู่บ้านไหน ๆ ก็มีคนนับถือ ไปเมืองใด ๆ ชาวบ้านเคารพบูชากราบไหว้เป็นพระเถระที่ดี เป็นเหมือนดังองค์พระเจดีย์วัดนั้นแน่นอน (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 10)

อรหันต์องค์ลาวาโลในวัดจีนประชาสโมสรอยู่ในท่าประนั่งบนบัลลังก์ไขว่ห้าง ขาซ้ายทับขวาขวา พระหัตถ์ทั้งสองสอดนิ้วประสานกันอยู่บนพระขงฆ์ซ้าย พระเศียร โล้นสวมห่วงที่พระนลาฏจะเห็นรอยข่น กระดูกแก้มโปน พระขนงหนาเล็กน้อย พระเนตรมองต่ำ พระโขนงขี้มเล็กน้อย แสดงถึงใบหน้าแก่ ห่มจีวรแบบจีนเปิดไหล่ขวา ทำให้เห็นกระดูกซี่โครง และรอยข่นของพระศอก บริเวณที่พื้นทางด้านซ้ายประดับเจดีย์ขนาดเล็กวางตั้งอยู่ทางซ้าย เป็นเจดีย์จีนสูงเจ็ดชั้น ความสูงอยู่เหนือระดับบัลลังก์เล็กน้อย สิ่งที่แปลกกว่าอื่นจะถือเจดีย์แต่วัดจีนจะวางเจดีย์ไว้กับพื้น (ดูภาพที่ 5-56 ประกอบ)

องค์ที่ 5 (9) องค์ไคปักขา หรือ สุปากะ สถิตอยู่กลางเขาคันธมาทน์ พร้อมด้วย พระอรหันต์ 900 องค์ ในหนังสือเถรคาถา มีชื่อโสปากะอยู่องค์ เนื่องด้วยตอนจะคลอด มารดา สลบไป เข้าใจว่าตาย จึงนำไปทิ้งที่ป่า เมื่อท่านออกมา มารดาก็ถึงแก่กรรมไปจึงชื่อว่าสุปากะ แปลว่า อันเขาทิ้งแล้ว เมื่อท่านอายุได้ 7 ปี ได้ฟังคำพระพุทธเจ้าก็เลื่อมใสแล้วออกบรรพชา ภายหลังบรรพชาพระอรหันต์ เป็นมหาสาวกองค์หนึ่ง รูปท่านนั่งห้อยเท้า มือถือหนังสือหรือขาง ๆ มีพระอรหันต์องค์เล็ก หรือทั้งสองถือลูกประคำ (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 185)

พระอรหันต์ไคปักขา นับลูกประคำ “สัตบุรุษมีหน้าที่เจริญสมาธิ สอนสมณะและ วิปัสสนาญาณ” ศิลปะการนับลูกประคำ ต้องเอาจิตกำหนดไปที่พวงลูกประคำและนิ้วมือนับไป ทีละเม็ด ๆ เป็นอุบายล่อจิตใจให้สงบลงให้จิตมาเกาะไว้ตรงนี้ (สมณะ) ล่อจิตใจให้หยุดคิดเรื่องอื่น ๆ ให้จิตมาสนใจรวมไว้ที่ลูกประคำนี้ก่อน โบราณเรียกว่าเป็นสมณะวิธีอย่างหนึ่งทำให้เกิดผลตามมามีสมาธิเร็วขึ้น จะนับเป็นคะแนนก็ได้ บางนิคายทางพระพุทธศาสนา สอนให้ศิษย์ใช้ลูกประคำเพื่อ เป็นการปลุกบุญกุศลจิตให้ประทับจิต เช่นให้กล่าวว่า พระพุทธเจ้าศากย牟尼 ครั้งหนึ่งก็ให้นับผ่าน เม็ดหนึ่ง หรือท่องคำว่า สัมมาอรหังหรือพุทธะ หรือพุทโธ หรือบางนิคายออกพระนาม พระอมิตาภะ พระอมิตาพุทธ หรือเจ้าแม่กวนอิม นามพระโพธิสัตว์ต่าง ๆ ก็มี สมณะ คือสมณะนั้น เป็นอุบายล่อจิต ให้จิตเกาะไว้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งชั่วคราวจิตใจจะได้หยุดพักนิ่งได้ลงชั่วคราก่อน จิตหยุดความคิดปรุงแต่งขึ้นหยาบ ๆ ลงได้บ้าง ทำไปนาน ๆ จะเกิดผลคือ มีสมาธิ จิตจะแจ่มใสสงบเย็นว่างเบาภายในลงได้บ้าง จะไปใช้สติปัญญาอย่างนี้ศึกษาอะไรหรือ “พระธรรมกาย” ก็ง่ายขึ้น

คำว่า “วิปัสสนาญาณ” ทำให้เกิดสติปัญญาที่รู้แจ้งทางอนุสัยจิตใจ ทางฝ่ายมหานนิยม ใช้คำว่า ตรัสรู้แจ้งอนุสัยตน จนพบหน้าตาตั้งเดิมตนเอง คือพบอนุสัยเดิมตนเอง จะได้บรรลุถึง ธรรมกายง่ายขึ้น เป็นสภาวะที่แท้แห่งจิต ถ้าบรรลุ “ธรรมกายและพบพุทธจิต” จะดับทุกข์ทรมานใจ ตนเองลงได้ตามที่ต้องการมาก รู้กรรมวิธีดับอัตตา ดับตัวตน ดับอาตมันลงไปได้อีกด้วย ได้พบ ประคุนิพพาน อย่างนี้จัดว่าเป็น “โลกุตระธรรม” (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 11-13)

พระอรหันต์ไคปักขาในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่งบนบัลลังก์ พระบาททั้งสองข้างวางระนาบกับพื้น สวมรองเท้า พระบาทขวาวางตรง พระบาทซ้ายวางเฉียง สิ่งที่ปรากฏ ลักษณะเด่นคือ พระเศียร โดดเด่น พระขนงค้ำหน้ายาวถึงพระนาภี พระเศียรเอนมาทางขวา พระเนตรมองเฉียง พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย พระหัตถ์ขวายกขึ้นเหนือระดับพระนลาฏ จับพระขนง พระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นระดับเดียวกับขวา สวมลูกประคำ ห่มจีวรแบบจีนยาวคลุมลงมาถึงพื้น (ดูภาพที่ 5-57 ประกอบ) การนับลูกประคำเป็นการปลุกจิตให้สงบเพื่อเข้าถึงธรรมกายและเข้าถึงพุทธจิต

องค์ที่ 6 (7) อรหันต์คักกะขา หรือ กาลิก แปลว่า เวลา ชั่วคราว สถิตอยู่สังข ภูทวีป พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,000 องค์ ท่านเป็นที่นับถือ แห่งพระเจ้าพิมพิสาร รูปท่านเป็นรูปร่าง ห้อยเท้าหรือเข้ามาน บ้างถือหนังสือหรือใบไม้ บ้างทำเป็นรูปคิ้วยาวลงมาจนลากดิน ต้องใช้ มือถือไว้ บ้างถือฉาบทั้งสองมือ (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 184) เรียกอีกนามว่า พระอรหันต์คักกะขา สัญลักษณ์ “ สัตบุรุษเมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว จิตว่างดั่งบันเทิงธรรมชาติ” มือถือฉาบ หมายถึง เป็นการเปรียบเทียบสอนธรรมะให้แก่คนที่ยังไม่เข้าใจธรรมะ ในยุคที่ไม่ใช้ ตัวหนังสือ ต้องการเทศนาคำว่านิพพานให้แก่ศิษย์ให้ฟังออกรู้ความหมายอย่างไร นิพพานคือ จิตหลุดพ้นได้แล้วเป็นสุขเย็นสบายกายใจ จิตว่างดั่งบันเทิงธรรมชาติมาก (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 15-16)

อรหันต์องค์คักกะขาในวัดจีนประชาสโมสร ประทับนั่งพระวรกายตั้งตรงบนบัลลังก์ พระบาทซ้ายและขวาวางระนาบกับพื้น พระบาทสวมรองเท้าแตะและวางเฉียงออก พระเศียรตั้งตรง และแขนขึ้นเล็กน้อย สวมห่วง พระขนงหนา พระเนตร โปน พระเศียร โล้น พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย พระวรกายไม่ห่อหุ้ม เห็นหน้าอก ส่วนล่างสวมสบงห้อยลงมาเกือบถึงพื้นแต่เปิดเห็นพระขงฆ์ พระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นถึงพระนาภีถือเครื่องดนตรี (ฉาบ) พระหัตถ์ซ้ายกำหลวม ๆ วางตั้งอยู่ที่เอว (ดูภาพที่ 5-58 ประกอบ)

องค์ที่ 7 (5) อรหันต์ยาสะ โล หรือ นกุล แปลว่า พังพอน สถิตอยู่ชมพูทวีป พร้อมด้วย พระอรหันต์ 800 องค์ เป็นบวihar ท่านชอบอยู่โดดเดี่ยว ถือการรุดงค์เป็นพรต ไม่มีศิษย์ไม่เคย เทศนา ไม่ชอบอยู่ปะปนกับใคร ไม่เคยอาพาธ พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นศิษย์ที่มีอายุยืนยาวที่สุด คือ 160 ปี ทั้งนี้เพราะเมื่อสมัยพระวิปัสสิพุทธ ท่านได้ถวายเภสัชแก่ภิกษุผู้อาพาธ ท่านไม่เคยเทศนา ไปรดใครนั้น เพราะเห็นว่าพระสารีบุตร พระอานนท์ และพระมหาสาวกองค์อื่น ๆ เทศนาได้ดีแล้ว ท่านจึงไม่จำเป็นต้องเทศน์ รูปท่านเป็นรูปร่างห้อยเท้า มีพังพอนอยู่ข้าง ๆ บ้างเป็นรูปกบสามขาอยู่ ใต้รักแร้บ้าง เป็นรูปเข้ามาน มีเด็กน้อยอยู่ข้างหนึ่งหรือแบมือทั้งสองข้าง (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 184) เรียกอีกชื่อว่าพระอรหันต์ ยาสะ โล สัญลักษณ์ของท่าน วอนให้หยุดการทะเลาะ กันหันมาดีกัน แบ่งปันให้ทานกันบ้าง” มีอชวห้ามญาติ หรือห้ามคน ห้ามสังคม โลก ว่าอย่ามัวเอา แต่ทะเลาะกันเลย ที่สุดทั้งมิตรและศัตรูก็ตายหมด แพ้ตรงนี้ สู้หันมาอยู่รอดร่วมกันด้วยมิตร มีเมตตากรุณาตามัคคีธรรมจะดีกว่า สุขสงบเย็นมีเพื่อนทางใจระยะยาวนาน ๆ จะมั่นคงดีแล การหุบปากเงียบยังไม่พอ มีอชวพระอรหันต์สอนธรรมว่าจะต้องแบมือให้ทานแบ่งปันกัน จึงจะ ผูกมิตรสัมพันธ์กันไว้ได้คตินาน ๆ โลกนี้ต้องอาศัยกันเกิดขึ้น อาศัยกันตั้งอยู่ อาศัยกันแตกดับไป (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 17-18)

อรหันต์องค์ยาสะโลในวัดจีนประชาสโมสร ประทับนั่งบนบัลลังก์พระบาทไขว้เข้าหากันโดยพระบาทซ้ายทับพระบาทขวา สวมรองเท้าแตะ พระหัตถ์ขวายกขึ้นเหนือพระเศียรอยู่ในท่ากึ่งกำพระหัตถ์ถึง กำพระหัตถ์หลวม ๆ พระหัตถ์ซ้ายกางออกระดับพระนาภี พระเศียรโล้น พระขนงหนา พระเนตรมองตรงไปข้างหน้าพระโอษฐ์อ้าเห็นพระทนต์และพระชีวหา ห่มจีวรคลุมแบบจีนลงมาใต้พระชงฆ์เล็กน้อย (ดูภาพที่ 5-59 ประกอบ)

องค์ที่ 8 (3) อรหันต์กะษะขาปสุติจารย์ หรือ กนกภารทวาช เป็นชื่อฤๅษี 1 ใน 7 มหาฤๅษีสติอยู่แคว้นบูรพวิเทห พร้อมด้วยพระอรหันต์ 600 องค์เป็นบริวาร รูปท่านนั่งห้อยเท้าเท้าซ้ายยกขึ้นจากรองเท้า มือขวาวางอยู่บนเข่า มือซ้ายอยู่ข้างเป็นรูปคนแก่ผมหยาบ (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 183) เรียกอีกชื่อว่า พระอรหันต์กะษะขาปสุติจารย์ ความหมายทางสัญลักษณ์ขององค์นี้ “เป็นมนุษย์อย่าเป็นคนหูเบา อย่าฟังเรื่องคนอื่น ๆ มากนัก”

รูปลักษณะมือซ้ายชี้ไปที่หู หมายความว่าอย่าเป็นคนหูเบา หูเรามีแต่เรื่องทุกข์ใจ คือใครมาพูดอะไร ๆ ก็หลงเชื่อทันที ใครมาพูดร้ายก็หลงเชื่อทันทีหมด ใครมาอุบายด้วยเรื่องราวต่าง ๆ ก็ฟังเขาหมด เอมาคิดเป็นทุกข์กายทรมาณใจ เป็นคนหูเบาแบกโลกจะวุ่นวายจะไร้ความสุข ไร้ประโยชน์ ทุกเรื่องไม่เที่ยงมีวันเปลี่ยนแปลง โดยจะต้องวางตัวเสียใหม่ ปรับปรุงตัวเอง ถ้าต้องการความสงบทางจิตใจ เป็นสุขเบาใจ ต้องหลีกเลี่ยง ต้องฝึกหัดเป็นคนหนักแน่น ไม่เป็นคนหูเบา จิตไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรมง่าย ๆ นัก ทุกอย่างฟังเขาบ้าง ต้องใช้สติปัญญา เอมามาแยกธาตุหาเหตุผลดูก่อน ว่าจริงหรือเท็จแค่ไหนก่อน บางเรื่องก็ไม่เป็นประโยชน์แก่เราก็ตัดทิ้งไป คัดเลือกการเชื่อทุกสิ่งไป ไม่หวั่นไหวตามเขาพูดไปง่าย ๆ นัก ใครจะมาดี ใครจะมาชม แต่เราขี้มูเบกขานูญานได้ จิตสงบนิ่งว่าง ได้เรียกว่าเป็นตัวของตัวเอง จึงมีความปลอดภัยมากขึ้น ทุก ๆ เรื่องมีเกิดและมีดับ มีอายุแตกสลายไป

มือขวาท่านห้าม ทำมือบอปิดไป ท่านสอนว่าอย่าไปสนใจเรื่องคนอื่นมากนัก อย่าไปฟังเรื่องคนอื่นมากนัก ที่เขาพูดไม่มีวันจบสิ้น อย่าไปแบกเรื่องคนอื่นมากนัก กายใจเราจะสงบเย็นว่างเบาใจ จิตว่างไว้ก่อน เราเสวยกรรมวิบากอย่างหนึ่ง รับกรรมร่วมในเผ่าพันธุ์ กรรมร่วมในสังคมโลกเช่นกัน เมื่อสมควรช่วยพัฒนาได้ ก็ช่วยไปตามบุญบารมีไป เมื่อช่วยไม่ได้เราจะเดือดร้อนสังขารชีวิต ก็ต้องใช้สุตรอุเบกขานูญานไปทีก่อน ปลงใจ ทำใจว่าเป็นกรรมของสัตว์โลกไป (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 19-20)

อรหันต์กะษะขาในวัดจีนประชาสโมสรอยู่ในท่าประทับเอนหลังบนบัลลังก์ พระบาททั้งสองข้างวางระนาบกับพื้น พระบาทสวมรองเท้าวางทแยง พระหัตถ์ขวาวางบนพระชงฆ์มองไม่เห็นพระหัตถ์จีวรคลุม พระหัตถ์ซ้ายวางทับบนหมอน ฝ่าพระหัตถ์วางรองรับพระเศียร พระขนงหนาเล็กน้อย พระเศียรโล้น พระเนตรเกือบหลับสนิท พระโอษฐ์ขมเล็กน้อย ห่มจีวรแบบจีนลง

มาถึงระดับพื้น (รูปภาพที่ 5-60 ประกอบ)

องค์ที่ 9 จิตลาปะโลโต (เป็นโศลกภรรตาวา) (1) แปลว่า ก้อนข้าวผู้รับทาน ภรรตาวา เป็นสกุลใหญ่ 1 ใน 18 ของพราหมณ์ สถิตอยู่อมรโคยานทวีปพร้อมด้วยพระอรหันต์อีก 1,000 องค์ เป็นบริวาร ท่านได้แสดงปาฏิหาริย์ หยิบบาตรไม้จันทร์บนยอดเขาสูง ความทราบถึงพระพุทธเจ้า ทรงติเตียนว่า แสดงปาฏิหาริย์เพื่อบาตรไม้จันทร์ต่อหน้าพวกที่ยังมิได้รับศีล จึงขับออกไปเสียจาก ชมพูทวีปไปอยู่ทวีปอมรโคยาน ต่อมา บรรดาสาวกคิดถึงท่าน จึงขอให้กลับมา พระพุทธองค์ก็ยอม อนุโลมให้กลับมาแต่ไม่ให้เข้าปรินิพพาน ต้องดำรงขันธเป็นเนื่อนาบุญต่อไป เพื่อพิทักษ์ พระศาสนาจนกว่าพระศรีอารยะมาตรัส ฉะนั้นการสักการบูชาท่านจึงได้กุศลมากลักษณะพิเศษ ของท่าน คือ ถ้ามีผู้ใดเลื่อมใสพระ ท่านก็จะปลอมแปลงเป็นพระธรรมดา แอบเข้าไปร่วมรับทานด้วย รูปเป็นคนผอมเห็นซี่โครง บ้างยื่น บ้างนั้ง มือถือหนังสือ อีกมือถือบาตร หรือมือทั้งสองถือหนังสือ หรือวางบนเข่า ข้างขวามีไม้เท้า มือทั้งสองวางบนเข่า บ้างยืนในท่าหยิบบาตร (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 183) พระอรหันต์รูปนี้จะเป็นเรื่องของการมีสหชาติที่ดีในเบื้องต้นแรก จับมือกันเป็นการสอนธรรมเพื่อให้จิตสงบสุขมุ่งเข้าสู่สุญญตานิพพาน (ธ.ธีรทาส, 2541, หน้า 22)

องค์อรหันต์ปะโลโตในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่งสมาธิ สวมหมวกจีวร แบบจีน บนบัลลังก์ พระเนตรเปิดมองทางด้านหน้า พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย (รูปภาพที่ 5-61 ประกอบ)

องค์ที่ 10 (2) ขายะเคชะ หรือ กนกวัจน แปลว่า ลูกโคทอง สถิตอยู่แคว้นกัศมีระ พร้อมด้วยพระอรหันต์อีก 500 องค์เป็นบริวาร ท่านเป็นสาวกที่สามารถในทางรู้แจ้ง บรรดาลัทธิ ธรรมต่าง ๆ และเป็นผู้ทรมานร่างกายได้ดี สามารถนั่งเข้าฌานในกลางลมฝนได้ รูปท่านเป็นรูป ห้อยเท้าขวา มือขวาวางบนเข่า มือซ้ายวางที่ฝ่าเท้าซ้าย (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 183) ในเอกสารของ ธ. ธีรทาส เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ขายะเคชะ “จีนี่วหนึ่งสรรพธรรมเป็นหนึ่งใน จิตหนึ่งหรือเอกจิต” โดยมีคำสอนเรื่อง “โลกีย์เป็นของคู่ (คู่-กฏทวินิยม)” เป็นของคู่โลกีย์

โลกุตระเป็นหนึ่งใน โลกุตระพ้นจากความเป็นของคู่หรือสมมุติเรียกอีกอย่างว่า “เอกนิยม-เอกจิต-จิตหนึ่ง” ถ้าเป็นของคู่แล้วจะมีอำนาจดึงดูดซึ่งกันและกัน หรือดึงดูดอารมณ์มีพลังงาน ต้องปรุงแต่ง เสียดสีกัน กระทบกัน ต้องมีการร่วมกันที่แรงมาก แรงกว่าความเป็นหนึ่ง แรงกว่า จิตหนึ่ง จึงมีกรรมที่จับไม่ลงได้ง่าย ๆ ของคู่ เช่น บุญ-บาป, ดี-ชั่ว, มีด-สว่าง, เย็น-ร้อน, หญิง-ชาย มีพลังงาน เป็นต้น ดังนั้นการที่พระอรหันต์ท่านจีนี่วหนึ่ง สรรพธรรมเป็นหนึ่งใน จิตหนึ่ง-จิตเอก ถ้ามีกรรมวิธีทำให้จิตหลุดพ้นจากความเป็นของคู่ ลงได้แล้วห่วงโซ่แห่งวัฏจักรก็จะขาดตอนลงทันที หลุดพ้นไปจากกระแสแห่งความดึงดูดของ โลภีกรรมณ์ สรรพธรรมทั้งปวงจะออกมาจาก จิตหนึ่ง เอกจิตนี้เองประคูนนิพพานจะอยู่ตรงนี้เอง (ธ. ธีรทาส, 2541, หน้า 24)

อรหันต์ชายะเคชะในวัดจีนประชาสโมสรอยู่ในท่าประทับนั่งบนบัลลังก์ เอี้ยวพระวรกายมาทางซ้ายเล็กน้อย พระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นในระดับพระนาภี นิ้วโป้ง นิ้วชี้ และนิ้วกลางชี้มาทางด้านหน้า นิ้วนางและนิ้วก้อยงอเข้าภายใน พระหัตถ์ซ้ายวางคว่ำอยู่บนพระขงค์ซ้าย พระบาททั้งสองสวมรองเท้าปลายทั้งสองของพระบาทหันออก (ภาพที่ 5-62 ประกอบ)

องค์ที่ 11 (4) อรหันต์สุพะโท หรือ สุปินฯ สถิตอยู่อุดตรกุรทวีป พร้อมด้วยอรหันต์ 700 องค์เป็นบริวาร ท่านองค์นี้อาจจะเป็นพระสุภัทร ซึ่งเป็นพราหมณ์ชาวเมืองกุสินารา บรรลุพระอรหันต์ เมื่ออายุ 120 ปีโดยสดับพระธรรมเมื่อพระพุทธเจ้าทรงประจักษ์พระญาณเสด็จดับขันธท่านสุภัทรไม่ต้องการจะเห็นพระพุทธเจ้าปรินิพพาน จึงเข้านิพพานก่อนเป็นพระอริยสาวก องค์สุดท้าย รูปเป็นคนแก่นั่งเข้าสมาธิ มือถือหนังสือ บ้างทำเป็นรูปนั่งธรรมคา มีบาตรและกระถางธูปอยู่ข้างหนึ่ง มือซ้ายถือหนังสือ มือขวาทำมูทราคือนิ้ว บ้างยกมือขวาหงาย (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 183-184) เรียกอีกนามว่า พระอรหันต์สุพะโท “ทำนิ้วมือเทศนา ภาษาคินี้ เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ถ้าจิตหลุดพ้นเป็นสุญตา (นิพพาน) สัญลักษณ์มือขวาของท่าน นิ้วมือนิ้วกลางและนิ้วนาง งอเข้า เป็นการเทศนาธรรมบอกว่า ภพและชาติ ของสัตว์โลกนี้ไม่เที่ยง ส่วนอีกสามนิ้วชี้ออกไป นิ้วโป้ง นิ้วชี้ นิ้วก้อย เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทั้งหมดจะต้องศึกษาให้รู้แจ้งสัจธรรม รู้แจ้งทางอนุสัยจิตใจตนเอง ถ้ายึดมั่นถือมั่น ภพ ชาติ มากนักจะเป็นทุกข์ทรมานใจ เป็นเพียงแคโลกียธรรม มีแต่ก่อโลกิยภพจึงควรพิจารณาพิจารณาใจไว้ใน โลกิยธรรม ต้องทำจิตให้รู้แจ้งหลุดพ้นไปด้วยปัญญาก่อน ต้องให้จิตสามารถปลดปล่อยตนเอง ออกมาเสียจากความคิดปรุงแต่งลงก่อน จิตหยุดความคิดปรุงแต่งได้ก่อน จิตจึงจะเข้าช่องว่าง พบความว่าง สุญตา คือนิพพานเป็น “โลกุตระธรรม” (ธ. ธีรทาส, 2541, หน้า 25-27)

อรหันต์องค์สุพะโทในวัดจีนประชาสโมสรอยู่ในท่าประทับนั่งบนบัลลังก์ เอี้ยวพระวรกายมาทางซ้ายเล็กน้อย นั่งชันพระขงค์ พระขงค์ซ้ายยกยกขึ้นบนบัลลังก์ พระหัตถ์ซ้ายยกตั้งบนพระขงค์ซ้าย นิ้วกลาง นิ้วนาง นิ้วโป้งแนบติดกัน พระขงค์ขวาวางตั้งระนาบกับพื้น พระหัตถ์ขวาวางตั้งอยู่บนพระขงค์ขวา พระเศียรเอียงมาทางพระขงค์ซ้าย พระพักตร์มีลักษณะกลมรี พระเนตรมองต่ำ พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย พระกรณใหญ่ พระบาทสวมรองเท้า

องค์ที่ 12 (6) อรหันต์ปะคะโล หรือ ภัทธ แปลว่า ประเสริฐ สถิตอยู่ตามระทวีป พร้อมด้วยพระอรหันต์ 900 องค์ บ้างว่าท่านเป็นพระญาติพระพุทธเจ้า บ้างว่ามีสกุลสูง เป็นมหาสาวกองค์หนึ่ง สามารถอธิบายอรรถธรรมที่ลึกซึ้งด้วยคำพูดง่าย ๆ

รูปท่านเป็นรูปนั่งห้อยเท้า ถือหนังสือ มีเสื่ออยู่ข้าง ๆ แสดงว่าท่านปรานเสียได้ บ้างทำเป็นรูปมีขนคิ้วยาว ประณมมือ (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 184) มีอีกนามว่า พระอรหันต์ปะโตโล สัญลักษณ์ “นิ้วชี้ฟ้าและชี้ดิน” ไม่เพียงมีแต่ภิกษุอันตราย มหาภูตรูปสี่ ยึดมั่นนักเป็นทุกข์

ขันธห้า ว่างทุกขจะดับหมด” มือขวาพระอรหันต์ นิ้วชี้ที่พื้นดิน มือซ้ายท่านชี้ไปที่ท้องฟ้า เพื่อเทศนาธรรมเตือนสติมนุษย์ไว้ว่า ฟาและดินในโลกมนุษย์นี้ไว้ใจหมดยังไม่ได้ เรามาแบ่งแยกเป็นเมืองเป็นเขตแดนประเทศต่าง ๆ ทะเลาะแย่งชิงฆ่ากันตาย ใครมีโลกียบุญก็ได้ครอบครองแก่ลมหายใจเข้าออกแท้จริงแล้วไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงเจ้าของครอบครองกันเรื่อยไป แล้วฟ้าดินยังมีแต่ภัยอันตรายต่าง ๆ ส่วนมหาภูตรูปทั้งสี่ (ดิน น้ำ ไฟ ลม ภายในและภายนอกร่างกาย ตลอดไปจนทั่วฟ้าและดิน ทั่วทั้งมหจักรวาลก็ไม่เที่ยง ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ๆ ถ้ายึดมั่นถือมั่นมากนักจะเป็นทุกข์พัวพันจิตใจ เพราะไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ที่ยืนโรงอย่างนั้นได้ตลอดไป เกิดเป็นมนุษย์จะต้องศึกษาธรรมชาติ เอาไว้เป็นเพื่อนทางใจทุก ๆ วิชาของชีวิต วัชรธรรมะมีศิลปะในการอยู่รอดได้ทุกภาวะที่ฟ้าดินเปลี่ยนแปลงไป ต้องพยายามฝึกหัดเจริญสมณะก่อน เป็นเพื่อนทางใจได้อย่างหนึ่ง สมณะให้เกิดผลคือสมาธิ รู้เพียงเท่านี้ก็ชนะทางธรรมชาติทางจิตใจได้สูงขึ้นอีกชั้น ใช้สติปัญญา “วิปัสสนาปัญญา” เอามาเพ่งคลุคพิจารณาจะเห็นว่าขันธห้า ว่างทุกขทั้งปวงจะดับหมด หรืออย่างน้อยจงฝึกหัดให้มองดูว่า ขันธห้าสมควรเป็นความว่าง พิจารณาโลดต่าง ๆ ให้เป็นความว่างลงไปทีละอัน ถ้าได้เท่าไร ๆ ทุกข์กายทรมานใจลดลงไปเท่านั้น ขันธห้าคือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ถ้าจิตว่างห้อย่างนี้ได้จริง ๆ เป็นพระอรหันต์ คือจิตว่างจากกิเลสตัณหาอุปาทานแล้ว ทุกข์กายทรมานใจจึงดับวูบหลุดพ้นวิภวสังสาร (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 29-30) อรหันต์องค์ปะโตโลในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่งบนบัลลังก์ ประนมมือ อยู่ในระดับอก จีวรตกลงระหว่างพระหัตถ์ทั้งสองข้าง พระพักตร์มีลักษณะเหลี่ยม พระโอษฐ์ยิ้มเล็กน้อย พระขนงโค้งบาง พระเนตรมองต่ำ พระเศียรโล้น ห่มจีวรแบบจีนคลุมปิดลงมาถึงฐาน (ดูภาพที่ 5-63 ประกอบ)

องค์ที่ 13 (8) อรหันต์วัดจรรย์ไคสุโข หรือ วัชรบุตร สถิตอยู่บรรณทวีป พร้อมพระอรหันต์ 1000 องค์เป็นบริวาร รูปท่านนั่งห้อยเท้า ถือไม้เท้าจกขระ ไม้เท้ายอดมีโลหะมีช่องเป็นวงกลมสำหรับร้อยโลหะ เมื่อเขย่าจะเกิดเสียงเวลาเดินทาง จะทำให้จำพวกสัตว์เลื้อยคลานได้ยินจะตกใจแล้วหลีกหนีไป (สมชาย ธรรมวิริยรักษ์, 2531, หน้า 185)

พระอรหันต์วัดจรรย์ไคสุโข สัญลักษณ์ “ถือไม้เท้า-ปฏิบัติสมุททา รุดงค์นักบุญชี้ทางสังฆธรรม” พระรุดงค์หรือนักบุญที่แท้จริงเป็นคุณถ่วงโลกให้สงบเย็นจิตใจ ว่าโลกนี้จะสงบอยู่รอดสงบเย็นได้ จะต้องอาศัยการเกิดขึ้น อาศัยกันตั้งอยู่ อาศัยกันแตกดับสลายไป ต้องแผ่เมตตากรุณาจิตผูกมิตรปลุกบุญสัมพันธ์กันไว้บ้าง เรายังไม่หมดกิเลสตัณหาอุปาทาน ยังต้องวนเวียนในภูมิทั้งหกเกิดเป็นมนุษย์จึงต้องมีคุณธรรมทางใจ มีความกตัญญูทุกเวที รู้บุญท่าน รู้คุณท่าน เป็นเยี่ยงอย่างแก่สังคมมนุษย์ เป็นบ่อเกิดแห่งบุญ คือความดีงามเจริญสุข เป็นบ่อเกิดแห่งกุศล กุศลคือสติปัญญาให้ความรู้แจ้งทางอนุสัยจิตใจที่สุกถึงมรรคผลนิพพาน ดับทุกข์กายทรมานใจ จงช่วยกันสร้าง

คำนิยมไว้เป็นบุญกุศล

ภาพไม้เท้ามีห่วง 12 ห่วง มีความหมายทางปริศนาธรรม คือไม้เท้าอันนี้ใช้จาริกไปที่ไหน ๆ ตามถนนหนทาง เพื่อป้องกันการกระทบกับคน หรือกระทบกับสัตว์ ท่านใช้ไม้เท้านี้จับสันมีเสียงห่วง 12 ห่วง ทำด้วยทองเหลือง เวลาสั่นกระทบกันทำให้เกิดเสียงกริ่ง กริ่ง ผู้ฟังจะรู้ว่าพระเดินมาแล้ว ท่านขอทางโดยไม่ต้องใช้เสียงพูด บอกว่า โยม ! โยม ! ขอทางหน่อย เพียงสันไม้เท้าทั้งคนสัตว์ก็เห็นพระแล้ว ห่วง 12 อันพระนิกายเซน (ฉาน) อธิบายว่าเป็นการเทศนาธรรม “ปฏิจางสมุปปาท” ไปด้วย คือวันหนึ่ง ๆ เราจะวนเวียนจิตต้องเกิดดับผ่านไป ๆ เป็นปฏิจางสมุปปาทที่ไม่จบหรือจบไม่ลง ถ้าใครมีสติปัญญาธรรมจักกวัตร 12 วงนี้ได้หมด ผู้นั้นชนะโลก หลุดพ้นทุกข์ภายในวัฏสงสาร ปฏิจางสมุปปาท ได้แก่ 1. อวิชชา 2. สังขาร 3. วิญญาณ 4. นามรูป 5. สฬายตนะ 6. ผัสสะ 7. เวทนา 8. ตัณหา 9. อุปาทาน 10. ภพ 11.ชาติ 12. ชรามรณะ (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 31-32)

อรหันต์องค์วัจฉารยโศในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่งไขว่ห้างบนบัลลังก์ พระบาทซ้ายยกพาดบนพระขงฆ์ขวา ประทับนั่งเอียงไปทางซ้ายประมาณ 45 องศา พระหัตถ์ซ้ายยกก่ากทาอยู่ในระดับพระอุระ พระหัตถ์ซ้ายจับที่พระขงฆ์ซ้าย รูปร่างของพระพักตร์กลม พระขนงหนา พระเนตรมองตรงพระโอษฐ์ยิ้มห่มจีวรจีนคลุมพระบาทไม้สวมรองเท้า (รูปภาพที่ 5-65 ประกอบ)

องค์ที่ 14 (10) อรหันต์ปิตะ หรือ ปินถก แปลว่า ทาง บ้างเดิมคำหาหน้าปินถก สถิตอยู่ที่สวรรค์ตริยตรึงส์ พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,300 องค์เป็นบริวาร ท่านเป็นบุตรของพราหมณ์ พราหมณ์นี้คลอดที่ใดก็ตายทุกราว ครั้นหลังจึงไปคลอดที่ถนนใหญ่แล้ว ได้บุตรคือท่านเอง ท่านมีฤทธิ์ชำแรกกายเข้าของแข็งได้เนรมิตไฟน้ำได้เดินเหินในอากาศได้ ฉะนั้นพระพุทธรเจ้าจึงตรัสให้ไปปราบพญานาค ท่านเป็นองค์ที่ขอดเชื่อมด้วยปัญญา สามารถแก้ไขข้อสงสัยในอรรถธรรมให้แจ่มแจ้งได้ เป็นอัครสาวกองค์หนึ่ง รูปท่านนั่งห้อยเท้าบนหลังสิงห์ บ้างนั่งห้อยเท้ากำลังทรงมานพญานาคให้เข้าอยู่ในบาตร บ้างนั่งได้คันไม้ มือถือหนังสือ บ้างเป็นรูปนั่งเข้าฌาน (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 185) เรียกอีกนามว่า พระอรหันต์ปิตะ “จับดวงแก้วจีสังโต” โลกะโทสะโมหะ ร้ายดังสิงโต ปราบด้วยศีลสมาธิปัญญา จิตสงบเย็น มองดูโลกว่างเหมือนพบดวงแก้วคือ พุทธะ ความหมายของพระอรหันต์องค์นี้ ปุณฺณคนโลกีย์ ในวันหนึ่ง ๆ มักจะปล่อยให้จิตเกิดแต่ โลกะ โทสะ โมหะ มาเปรียบเทียบกับเห็นธรรมมะ สอนธรรมทาน โดยให้ศึกษาธรรมให้รู้แจ้ง เจริญศีล เจริญสมาธิ เจริญวิปัสสนา ถึงจะยังไม่หลุดพ้นแต่ก็เป็นบุญกุศลบาร์มี ถ้ามีศีลเกิดขึ้นเพียง 50% โลกะก็จะเริ่มหมดไป 50% ถ้ามีสมาธิเกิดขึ้นเพียง 50 % โทสะก็จะเริ่มหมดไป 50% ถ้ามีสติปัญญาเกิดขึ้นเพียง 50% โมหะก็จะเริ่มหมดไป 50% (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 33-34)

อรหันต์องค์ปดยะในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่งบนบัลลังก์ เป็นการนั่งแบบชันเข่า บาทไม่ถึงพื้น พระวรกายอ้วน พระบาทขวาชันขึ้นตั้งบนบัลลังก์ พระหัตถ์ขวาวางพาดมาที่พระชงฆ์ขวา พระหัตถ์ซ้ายกำปลายจีวร วางบนพระชงฆ์ซ้าย พระบาทซ้ายนั่งพับเพียบ พระพักตร์มีลักษณะอ้วน พระเศียรโล้น พระขนงบาง พระเนตรมองต่ำ พระนาสิกโต พระโอษฐ์ยิ้ม ห่มจีวรแบบจีนเปิดหน้าอก ที่ฐานด้านหน้าของบัลลังก์มีสิงห์ 1 ตัว

องค์ที่ 15 (12) อรหันต์ลาขานะ หรือ นาคเสน สถิตอยู่เขาวาดพาดแก้วนมถร พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,200 องค์เป็นบริวาร ท่านเป็นผู้มีสง่า มีปฏิภาณในการ ได้ตอบแก้ปัญหารธรรม มีความรู้ลึกซึ้ง ดูเหมือนจะเป็นคนเคียวกันกับพระนาคเสน ในมิลินทวิปัญหา รูปนั่งห้อยเท้า มือซ้ายยกสูงเพียงหู มือขวายูบขนเข่า (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 185) (รูปภาพที่ 5-66 ประกอบ)

ความหมายของพระอรหันต์นาคเสน หรือลาขานะ ถือไม้เท้าหลัง เป็นการเกลากิเลส ตัณหา อุปาทาน ของสรรพสัตว์ให้หมดไป เป็นการเตือน กิเลส ตัณหา อุปาทาน ของมนุษย์นั้น สะสมไว้มากเกินไปนัก ไม่ได้จะอันตราย ต้องหมั่นเกาเหมือนโรคคัน โรคผิวหนังที่คัน จะต้องหากรรมวิธีรักษา ควบคุมมันหรือเกาทั้ง ๆ ไป ชีวิตถึงจะปลอดภัยบ้าง (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 35)

อรหันต์องค์ลาขานะในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่งบนบัลลังก์ ยกพระชงฆ์ ขาวพาดบนพระชงฆ์ซ้าย พระหัตถ์ขวาดังฉากรับพระเศียร พระหัตถ์ซ้ายจับที่พระบาทขวา พระเนตรมองตรง พระเศียรโล้น พระขนงโค้งบาง พระโอษฐ์ยิ้ม ลักษณะพระพักตร์เป็นรูปไข่ มีการประดับไม้เท้าหลังที่หน้าคักขวา จีวรห่มคลุมแบบจีน พระบาทสวมรองเท้า (รูปภาพที่ 5-67 ประกอบ)

องค์ที่ 16 (14) วันนะจุ หรือเรียกอีกชื่อว่า วันวาสิ แปลว่า อยู่ป่า สถิตอยู่ภูเขาวัดสะ พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,400 องค์เป็นบริวาร ยังหาเรื่องราวของท่านไม่ได้ ดูเหมือนจะเป็นองค์เคียวกันกับพระวัจนะ ซึ่งชอบอยู่ตามป่า รูปนั่งห้อยเท้าอยู่ที่ปากถ้ำ หลับตาเหมือนเข้าฌาน บ้างทำนิ้วมุทรา (ทำนิ้วหงิกงอ) บ้างวางบนเข่า บ้างถือหนังสือ (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 185) ความหมายของพระอรหันต์องค์นี้ เกิดเป็นคนต้องหมั่นพัฒนาวิญญูญาณให้สูงไว้ก่อน แสวงหาสิ่งใดเป็นบุญ สิ่งใดเป็นกุศลที่ต้องสังขารม นักศึกษาธรรมต้องมีใจกว้างศึกษาคัมภีร์ต่าง ๆ ของทุกลัทธินิกาย เอาแต่คุณประโยชน์ในธรรมเป็นอุดมคติ มีจิตใจกว้างขวางหนักแน่น ในการบำเพ็ญบารมี มีวิญญูญาณอิสระ ถือธรรมาธิปไตย โดยไม่มีทิฐิอาจารย์ ไม่มีทิฐินิกาย ไม่มีทิฐิพระคัมภีร์ เพื่อให้ได้ความรู้ มีสติปัญญาธรรมจักษุ ของพระสัมมาพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์เป็นเป้าหมาย มีสติปัญญาและปฏิภาณไหวพริบกว้างขวาง เอาไว้สอนธรรมทานโปรดสรรพสัตว์ในทั้ง 6 ภูมิ (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 37-38)

อรหันต์องค์วัณณะจูในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่งชันเข่า พระขงษ์ซ้าย ยกขึ้นตั้งบนบัลลังก์ ลักษณะเด่นคือพระหัตถ์ซ้ายถือหนังสือ วางบนพระขงษ์ซ้าย พระหัตถ์ขวา วางคว่ำลงบนพระขงษ์ขวา พระเศียรโล้น พระขนงโค้งเล็ก พระเนตรมองตรง พระโอษฐ์ยิ้ม สวมจีวรแบบจีน พระบาทสวมรองเท้า (ดูภาพที่ 5-68 ประกอบ)

องค์ที่ 17 (16) อรหันต์กู่จะปักยะชะ หรือเรียกอีกชื่อว่า จูทะปันถก บ้างเดิมคำว่า จูทะ แปลว่า คนทางเล็ก สถิตอยู่ที่ภูเขาเนมินทร พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,600 องค์เป็นบริวาร เป็นมหาสาวกองค์หนึ่ง เมื่อแรกอุปสมบทปัญญาโง่ทึบท่องจำอะไร ไม่ได้แม้แต่ประโยคเดียว แต่ต่อมา ได้บรรลุอรหัตผล เชี่ยวชาญในวิชามโนมยิทธิ เรื่องราวของท่านปรากฏอยู่ในอัสติ มหาสาวก (สมชาย ธรรมวิริยารักษ์, 2531, หน้า 185) รูปนั่งห้อยเท้า มือขวาถือถ้วย มินก้าลัง จิกน้ำ เรียกอีกนามว่า พระอรหันต์กู่จะปักยะชะ ถือขันข้าวเมตตาเลี้ยงนก “เลี้ยงนกให้อิสระ ไม่กักขังสัตว์ มีเมตตากรุณา (พรหมวิหาร 4) เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

ความหมายคือการที่จะช่วยปล่อยชีวิตสัตว์เาบุญนั้นจะต้องมีสติปัญญามองดูว่า สัตว์มี ที่ไปไหน มีที่อยู่อาศัยอยู่รอดชั่วคราวได้ไหม ปล่อยปลาต้องดูน้ำมันอาศัยอยู่รอดได้ไหม ไม่ใช่ ปล่อยน้ำจืดไปปล่อยปลาน้ำเค็ม ปล่อยนกต้องดูป่าไม้ก่อน ว่ามันคงไม่อาศัยพักพิงชั่วคราวได้ไหม แล้วค่อยปล่อยไปจึงจะเป็นบุญช่วยชีวิตสัตว์โลก มีเมตตากรุณาธรรม เมื่อปล่อยชีวิตสัตว์ตัวนั้น รอดตายไปแล้วจงพยายามสร้างบุญบารมีให้สูงขึ้นขึ้นไปอีกชั้น ก็จะต้องไม่ฆ่าสัตว์อย่างนั้น ให้ตายอีก สูงขึ้นไปอีกจะต้องไม่กินเนื้อสัตว์ชนิดนั้น คือเป็นการได้ผูกมิตรปลูกบุญสัมพันธ์ไปอีก ทุกชาติภพ (ธ. ชีรทาส, 2541, หน้า 39-40)

อรหันต์องค์กู่จะปักยะชะในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่ง พระหัตถ์ขวา กายกึ่งอยู่ในระดับของพระอุระ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระขงษ์ซ้าย ลักษณะเด่นคือมีนก 1 ตัว พระเศียรโล้น พระขนงโค้งสวมจีวรแบบจีนห่มสะพายไหล่ซ้าย พระบาทสวมรองเท้า (ดูภาพที่ 5-69 ประกอบ)

องค์ที่ 18 (1) อรหันต์ปักถาโล หรือเรียกอีกชื่อว่า ปินโจล อรหันต์องค์นี้มีความหมาย ทางสัญลักษณ์คือ ต้องการที่จะสอนให้ระงับจิตอย่าให้เร่าร้อนเหมือนกับมังกรที่คั่นร่น จูที่เรือย เสือที่กินคน ต้องใช้หนูสับ (ธรรมะ) กำราบจิตให้สงบ จนร้แจ้งอนุสัส มังกรหมดฤทธิ์เดช เสือร้าย สงบ ต้องพัฒนาจิตทุก ๆ วัยให้มีธรรมะสูง มีความกตัญญู มีศีลธรรมเป็นอุดมคติทางใจ

องค์อรหันต์ปักถาโลในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่งพระหัตถ์ขวายกขึ้น ตั้งฉากถือห้วงกลม นิ้วชี้ นิ้วกลางของพระหัตถ์ซ้ายชี้ลงพื้นมาด้านหน้า พระบาทขวาวางบน หลังเสือ พระบาทซ้ายวางระนาบกับพื้น พระเนตร โปนมองมาทางด้านหน้า พระขนงหนาโค้ง ศีรษะโล้นสวมห่วง สวมชุดจีวรคลุมเปิดพระขงษ์ยาวลงถึงระดับพื้น พระบาทสวมรองเท้า

(ดูภาพที่ 5-70 ประกอบ)

การที่นำพระอรหันต์ทั้งหมดมาประดิษฐานอยู่ในวิหารหลักนั้น จุดมุ่งหมายในทางความหมายนั้นเพื่อต้องการให้ผู้เข้ามาสักการบูชารูปของท่านแต่ละองค์ และทราบถึงความหมายในทางพุทธธรรมเพื่อโน้มนำสู่การหลุดพ้นจากการทำลายกิเลสต่าง ๆ ทั้งปวงมุ่งเข้าสู่นิพพาน ในที่สุด พระอรหันต์แต่ละองค์มีความหมายทางสัญลักษณ์ที่แตกต่างกันจึงมีลักษณะท่าทางที่ไม่เหมือนกัน แต่ละวัดสร้างไม่เหมือนกันแต่ความหมายเดียวกัน

ภาพที่ 5-52 พระอรหันต์คิเลี้องค์ที่ 1

ภาพที่ 5-53 พระอรหันต์อะสะโต องค์ที่ 2

ภาพที่ 5-54 พระอรหันต์อะสะโต องค์ที่ 3

ภาพที่ 5-55 ภาพขยายองค์ที่ 3

ภาพที่ 5-56 อรหันต์ลาวาโล องค์ที่ 4

ภาพที่ 5-57 องค์ไต่ปีกขา องค์ที่ 5

ภาพที่ 5-58 อรหันต์คักกะชา องค์ที่ 6

ภาพที่ 5-59 อรหันต์สาสะโล องค์ที่ 7

ภาพที่ 5-60 อรหันต์กะยะขาปสูติจารย์ องค์ที่ 8

ภาพที่ 5-61 อรหันต์ขัณฑาปะโลโต องค์ที่ 9

ภาพที่ 5-62 อรหันต์ขายะเคชะ องค์ที่ 10

ภาพที่ 5-63 อรหันต์ขายะเคชะ องค์ที่ 11

ภาพที่ 5-64 อรหันต์ปะกะโล องค์ที่ 12

ภาพที่ 5-65 อรหันต์วัจฉารยโตะสุโข องค์ที่ 13

ภาพที่ 5-66 อรหันต์ปัทมะ องค์ที่ 14

ภาพที่ 5-67 อรหันต์ลาขานะ องค์ที่ 15

ภาพที่ 5-68 อรหันต์วันวาสี องค์ที่ 16

ภาพที่ 5-69 อรหันต์กู่จะปักยะชะ องค์ที่ 17

ภาพที่ 5-70 อรหันต์ปักถาโล องค์ที่ 18

สำหรับพระอรหันต์ 500 องค์ เริ่มปรากฏในตำนานครั้งแรกเมื่อปฐมสังคายนา กล่าวว่า พระอรหันต์ 500 องค์มีพระมหากัสสปเป็นประธาน ชุมชุม ณ ถ้ำสัตตบรรณ ในจำนวนนี้ตำนานบอกไว้เพียงสามชื่อ คือพระมหากัสสป พระอุบาลี และพระอานนท์ ส่วนตำนานทางฝ่ายจีนนั้นกล่าวถึงอินเดียสมัยราชวงศ์ถัง หลวงจีนเหียนจิงกล่าวว่าที่ประชุมครั้งนั้นมีพระอรหันต์ทั้งหมด 999 องค์และมีพระมหากัสสปเป็นประธาน แต่ในรายงานของหลวงจีนฮวบเสี้ยนว่า 500 และกล่าวว่าในถ้ำสัตตบรรณนั้นมีอาสนเป็นแท่นสูงอยู่สามที่ แท่นซ้ายสำหรับพระสารีบุตร แท่นขวาสำหรับพระโมคคัลลานะ ส่วนแท่นกลางนั้นสำหรับพระมหากัสสป (พระยาอนุมานราชธน, 2507, หน้า 922-923) นอกจากนั้นแล้วยังพบพระสูตรคัมภีร์มหายานฝ่ายจีนอีกหลายแห่งอัน ได้แก่ พระสูตรว่าด้วยพระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระบารมีในอดีตเป็นลำดับมา (สุดซวดเฮงคี้หั่งเกง) พระสูตรว่าด้วย

พระอรหันต์ห้าร้อยแสดงชาติแห่งท่านเอง (โง้วเป๊ะตี้จื้อจื้อชวคฺปุนคี่เกง) ทมมุกะนิทานสูตร (เขียนหงออินฮัวเกง) และมหาปริณิพพานสูตรเป็นต้น (พระยาอนุมานราชธน, 2507, หน้า 925-934) การวิเคราะห์ข้อแตกต่างระหว่างวัดเล่งเน่ยยี่กับวัดเล่งฮกยี่ พระวรกายวัดเล่งเน่ยยี่จะใหญ่กว่า การเรียงพระอรหันต์วัดเล่งเน่ยยี่จะเรียงเลขคี่ไว้ฝั่งขวามือหันหน้าเข้า เลขคู่ไว้ฝั่งซ้ายมือ ผิดกับวัดเล่งฮกยี่ จะเรียงคี่เหมือนกัน ไปข้างละ 9 องค์ โดยเริ่มหมายเลข 1 จากด้านขวามือเรียงลำดับจนถึงองค์ที่ 18 ด้านซ้ายมือ นอกจากนั้นแล้วลักษณะท่าทางของแต่ละองค์ก็จะแตกต่างกัน จากการสำรวจในวัดต่าง ๆ และในเอกสารก็จะเรียงไม่เหมือนกัน แต่ชื่อแต่ละองค์เหมือนกัน จากการสอบถามพระอาจารย์เย็นจุง ท่านกล่าวว่าไม่จำเป็นที่พระอรหันต์ของวัดเรียงเหมือนกัน แต่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน และรูปของวัดจีนเรียงมาตั้งแต่การสร้างวัดแล้ว (พระอาจารย์เย็นจุง, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2554)

6. จันจิโพธิสัตว์

รูปนี้เป็นปางหนึ่งของพระโพธิสัตว์กวนอิม ตั้งประดิษฐานอยู่ในวิหารหลัก ด้านหน้าพระประธาน 3 องค์ (ดูภาพที่ 5-71 และดูรายละเอียดในรูปเคารพในวิหารพระโพธิสัตว์กวนอิม) พบว่าที่วัดเล่งเน่ยยี่มีการนำพระจันจิโพธิสัตว์มาประดิษฐานอยู่ที่ด้านหน้าพระประธาน 3 องค์เหมือนกัน

7. รูปพระกุมาร

รูปพระกุมาร (พระพุทธรเจ้าตอนประสูติ) ในวัดจีนประชาสโมสรพบที่มีการประดิษฐานรูปพระกุมาร โดยตั้งประดิษฐานอยู่ด้านหน้าของจันจิโพธิสัตว์ ไม่พบในวัดจีนเล่งเน่ยยี่ จากการสอบถามด้วยทางวัด ไม่ได้นำมาประดิษฐานไว้ในวิหารหลักได้เก็บไว้ที่กุฏิเจ้าอาวาส จะนำมาประดิษฐานช่วงวันที่พระพุทธรเจ้าประสูติ เมื่อประมาณปีพ.ศ. 2532 รูปพระกุมารยังประดิษฐานอยู่ที่วิหารหลัก (อรศิริ ปาณินท์, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2554) ส่วนที่วัดจีนประชาสโมสรนั้นได้นำมาประดิษฐานที่วิหารหลักอยู่ตลอดเวลา

ในประเทศจีนรูปพระศาสดามุนีในรูปพระกุมารทำกันในช่วงสมัยราชวงศ์หมิง (พ.ศ. 1911-2187) (ผาสุช อินทรารุช, 2543, หน้า 188) มีภาพตัวอย่างในสมัยราชวงศ์ชิงวัสดุเป็นสำริดกระไหล่ทอง สูง 7 นิ้ว จากพิพิธภัณฑสถานศิลปะเอเซีย ซานฟรานซิสโก (ดูภาพที่ 5-72 และ 5-73 ประกอบ) จะเห็นว่าสวมเสื้อเหมือนคอกระเช้า (เอี๋ยม) ส่วนพระพักตร์นั้นกลม พระกรรมไม่มีคิงหู ฐานบัวคว่ำบัวหงายจะสูง ซึ่งการสร้างรูปพระพุทธรเจ้าตอนประสูตินี้จะสร้างให้สอดคล้องกับคัมภีร์ลิลิตวิเศษ ในอักษาศักดิ์ที่ 7 ชื่อชนมประวัติ เป็นคติตามความเชื่อของมหายาน (แสง มนวิฑูร, ผู้แปล, 2512, หน้า 576-577)

ในพุทธประวัติได้กล่าวถึงช่วงที่พระพุทธองค์ประสูติ เมื่อตอนที่พระองค์ตรวจดูทิศ
น้อยตลอดทั้ง 10 ทิศก็มีได้ทรงเห็นผู้ใดเสมือนกับพระองค์ จึงบ้ายพระพักตร์มุ่งสู่ทิศเหนือ เสด็จ
ย่างพระบาทไป 7 ก้าว มีท้าวมหาพรหมกันเศวตจักร ท้าวสุยามะเทวบุตรถือพัศควาลวิชนี เทวดา
เหล่าอื่นถือเครื่องราชกกุธภัณฑ์เดินตามเสด็จ พระโพธิสัตว์เสด็จดำเนินไปบนพื้นดินโดยไม่มี
อาการปกปิด แต่ปรากฏแก่สายตาของมหาชนจากนั้นประทับยืน ณ ก้าวที่ 7 ทรงบ่นลือสีหนาท
เปล่งอาสภิวาจาว่า เราเป็นผู้เลิศที่สุดในโลก เราเป็นผู้ใหญ่ในโลก เราเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก
ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย การเกิดอีกมิได้มี (สุริย์ มีผลกิจ, 2551, หน้า 31) จึงเห็นได้ว่าช่างจึงทำปางนี้
แต่จะมีผ้าปกปิดร่างกาย ส่วนพื้นนั้นยืนประทับบนดอกบัว การยกพระหัตถ์ขึ้นและลง เป็น
สัญลักษณ์ของที่พระองค์เปล่งอาสภิวาจา (วาจาอันองอาจ) ปัจจุบันในประเทศจีนนิยมทำปางนี้บูชา

รูปพระพุทธเจ้าตอนประสูติของวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับยืนบนดอกบัว
สวมใส่เสื้อแบบจีน ลักษณะพระพักตร์แบบจีน พระเนตรมองต่ำ พระหัตถ์ขวาชี้ลงสู่พื้นดิน หมายถึง
โลกมนุษย์ รวมทั้งนรกภูมิที่อยู่เบื้องล่าง พระหัตถ์ซ้ายกำชูขึ้น หมายถึง สวรรค์หรือเทวโลก ซึ่งการยก
พระหัตถ์นี้จะแตกต่างกับศิลปะไทยพบการสร้างในสมัยสุโขทัย (คงเดช ประพัฒน์ทอง, 2530, หน้า
235-276)

ภาพที่ 5-71 จันทิวโลกิตศวร ปางหนึ่งของพระโพธิสัตว์กวนอิม นิยมวางไว้ด้านหน้า
พระประธานสมัยราชวงศ์ชิง

ภาพที่ 5-72 พระศากยมนีปางประสูติ ศิลปะจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง (ผาสุข อินทรารูธ, 2543, หน้า 227)

ภาพที่ 5-73 Baby Buddha ประดิษฐานไว้ด้านหน้าจันทิอวโลกิเตศวร

8. ขงจื๊อ

ตามประวัตินั้นกล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 สำหรับตำแหน่งประติมานของท่านจะประติมานอยู่ในวิหารหลักด้านหลังพระประธาน ชิดผนังด้านทิศตะวันออก ตั้งอยู่ในตู้กระจก ตกแต่งด้วยกรอบสลักไม้ โดยรูปของท่านตั้งอยู่คู่กับกวนอู ลักษณะรูปแบบของขงจื๊อในวัดจีนประชาสโมสรท่านประทับนั่งตัวตรง สวมหมวก ชุดจีนลายมังกร ใบหน้ามีหนวดเคราสีดำยาวถึงประมาณสะดือ มือทั้งสองข้างวางอยู่บนตัก

9. กวนอู

ตามประวัติกล่าวว่ากวนอูนั้นเดิมเป็นชาวอำเภอ ไก่เหลียงมีชื่อเดิมว่าอำเภอฮอตังไกเหลียง ดินแดนฮอตัง ชื่อเดิมคือเผิงเสียน ชื่อรองโซ่วฉาง (ณรงค์ชัย ปัญญานนทชัย, 2550, หน้า 64) หรือ หุนฉาง (แปลว่า เมฆขาว ในสำเนียงแต้จิ๋วออกเสียงว่า หุนเต็ง) รูปร่างสูงใหญ่ สง่างามน่าเกรงขามแก่ผู้พบเห็น ครอบครัวนั้นเป็นนักปราชญ์ จึงมีความเชี่ยวชาญด้านคัมภีร์พิชัยสงครามและคัมภีร์หลี่ซื่อซุนซิว (องอาจ นิมิตกุล, 2554, หน้า 5) ครั้งหนึ่งกวนอูได้ตกเป็นนักโทษ ต้องคดีอาญาแผ่นดิน จึงต้องหลบหนีการจับกุมเร่รอนไปทั่วประเทศจีนเป็นเวลานานถึง 6 ปี จนกระทั่งถึงด่านตงกวน นายด่านพบพิรุณจึงสอบถามชื่อแซ่ กวนอูตกใจจึงชี้ไปที่ชื่อด่านคือ "ตงกวน" (ในภาษาจีนกลาง คำว่า "กวน" แปลว่า ด่าน) ทำให้นายด่านเข้าใจว่ากวนอูนั้นแซ่กวน หลังจากนั้นเป็นต้นมากวนอูจึงเปลี่ยนจากชื่อเดิมคือเผิงเสียนเป็นกวนอู (ณรงค์ชัย ปัญญานนทชัย, 2550, หน้า 64) ต่อมาได้พบเล่าปี่และเตียวหุยที่ตุนกวนและร่วมสาบานเป็นพี่น้องกัน กวนอูได้ร่วมรบกับเล่าปี่ปราบโจร โทกผ้าเหลืองจนราบคาบในสมัยพระเจ้าเลนเต้ แต่เล่าปี่กลับได้เพียงตำแหน่งนายอำเภออันห้อก้วน ภายหลังตักอ้วซึ่งเป็นเจ้าเมืองออกตรวจราชการที่อำเภออันห้อก้วน เล่าปี่ไม่มีสินบนมอบให้จึงถูกใส่ความด้วยการเขียนฎีกาถวายพระเจ้าเลนเต้ในข้อหาบฏ เตียวหุยโกรธจัดถึงกับปลั่งมือเขียนตักอ้วจนเกือบเสียชีวิต ทำให้เล่าปี่ต้องหลบหนีจากการจับกุมของทางการพร้อมกับกวนอูและเตียวหุย

ครั้งเมื่อเล่าปี่ได้สถาปนาตนเองขึ้นเป็นจักรพรรดิครองเสฉวน ได้ให้กวนอูไปกินตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองเกงจิ๋วและแต่งตั้งให้เป็นหนึ่งในห้าทหารเสือของเล่าปี่ ภายหลังขุนกวนมอบหมายให้โลซกเจรจาขอเกงจิ๋วคืน กวนอูบุกเดี่ยวข้ามฟากไปกังคังเพื่อกินโต๊ะตามคำเชิญโดยที่โลซกและทหารที่แอบซุ่มรอบ ๆ บริเวณไม่สามารถทำอันตรายได้ ภายหลังขุนกวนเป็นพันธมิตรกับโจโฉนำทัพโจมตีเกงจิ๋ว กวนอูพลัดท่าเสียทีแก่ลิบองและลกซุนสองแม่ทัพแห่งกังคังตั้งจนเสียเกงจิ๋ว พยายามตีฝ่ากำลังทหารที่ล้อมเมืองเป็กเสียบเพื่อชิงเกงจิ๋วกลับคืนแต่โดนกลอุบายจับตัวไปได้ ขุนกวนพยายามเกลี้ยกล่อมให้กวนอูยอมจำนนและสวามิภักดิ์แต่ไม่สำเร็จ จึงถูกประหารพร้อมกับกวนเป้งบุตรบุญธรรมในเดือนสิบสองของปี พ.ศ. 762 (ณรงค์ชัย ปัญญานนทชัย, 2550, หน้า 64)

ศิระของท่านกวนอูถูกขุนกวนส่งไปมอบให้แก่โจโฉที่สุไโ้ ซึ่งเป็นกลอุบายที่หมายจะหลอกให้เล่าปี่หลงเชื่อว่าโจโฉเป็นผู้สั่งประหารกวนอู และนำกำลังทหารไปทำศึกสงครามกับโจโฉแทน แต่โจโฉทำทันกลอุบายของขุนกวนจึงจัดงานศพให้แก่กวนอูอย่างสมเกียรติ นำไม้หอมมาต่อเป็นหีบใส่ศิระกวนอู แต่งเครื่องเช่นไหว้ตามบรรดาศักดิ์ขุนนางผู้ใหญ่รวมทั้งสั่งการให้ทหารทั้งหมดแต่งกายขาวไว้ทุกข์ให้แก่กวนอู ขกย่องให้เป็นห้องแห่งเงงจิวและจารึกอักษรที่หลุมฝังศพว่า “ที่ฝังศพเจ้าเมืองเงงจิว” (เจ้าพระยาพระคลังหน, 2544, หน้า 321) ศิระของกวนอูถูกฝังไว้ ณ ประตูนเมืองลกเอี้ยงหรือลั่วหยางทางด้านทิศใต้

ประวัติศาสตร์ของเทพกวนอู สมัยราชวงศ์ซ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็น “ราชาปราบปู้ผู้กล้าหาญเปี่ยมคุณธรรม สมัยหมิงได้เป็น “จอมราชันผู้สยบมารสามโลกผู้มีเทพฤทธิ์สะท้อนฟ้าดินกวนอู” สมัยราชวงศ์ซ่งได้รับการแต่งตั้งเป็น “จอมจักรพรรดิผู้มีความจงรักภักดีมีคุณธรรมอันองอาจพิทักษ์ภรรยากล้าหาญประจักษ์แจ้งกวนอู (นวรรณ์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 135)

ความเชื่อของชาวจีนถือว่ากวนอูสามารถอวยยศ คลบันดาลให้ผ่านการสอบเข้ารับราชการ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ปัดเป่าภัยร้าย ดูแลเหล่าวิญญาณ การให้โชคลาภ การคุ้มครองให้ทำมาค้าขึ้น ดังนั้นการบูชาเทพกวนอูเป็นการนับถือของชาวจีนทุกอาชีพ โดยถือว่าเทพกวนอูให้คุณทางด้านการศึกษา (นวรรณ์ ภักดีคำ, 2553, หน้า 135)

รูปเทพกวนอูในวัดจีนประชาสโมสร อยู่ในท่าประทับนั่ง สวมชุดทหารใส่หมวกโพกผ้า หนวดเคราสีดำยาว สำหรับในประเทศไทยเทพเจ้ากวนอู มีชื่อเสียงและกิตติศัพท์ด้านความซื่อสัตย์ กตัญญูรู้คุณคน อาจจะเป็นที่กล่าวขานและรู้จักกันมากกว่างักซุย เนื่องจากกวนอูเป็นตัวละครสำคัญในสามก๊กซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นเทพบุ และมีสถานะเทียบเท่ากับเทพบุ คือขงจื้อ จึงน่าจะเป็นเหตุที่การประดิษฐานของเทพทั้งสองอยู่ในคู่เดียวกันและมีระดับเท่ากัน และยังเปรียบถือว่าเทพขงจื้ออยู่ในลัทธิขงจื้อ ส่วนเทพกวนอูจัดอยู่ในลัทธิเต๋า จากการสอบถามพระอาจารย์เย็นจุ่ง ท่านกล่าวว่ารูปเทพทั้งสองท่านเป็นเทพที่มีการจัดวางไว้ตำแหน่งในวิหารหลักด้านทิศตะวันออกตั้งแต่เริ่มมีการสร้างวัดแล้ว ส่วนการบูรณะทาสีทองนั้นเริ่มซ่อมแซมครั้งสุดท้ายในสมัยของท่าน (พระอาจารย์เย็นจุ่ง, สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2554) ภาพที่ 5-74, 5-75 และ 5-76 ประกอบ

ภาพที่ 5-74 ขงจื๊อ (ซ้ายมือ) กวนอู (ขวามือ)

ภาพที่ 5-75 ภาพขยายขงจื๊อ

ภาพที่ 5-76 ภาพขยายกวนอู

10. ตึกม้อ

ตึกม้อ เป็นชื่อที่เรียกกันในสำเนียงแต้จิ๋ว มาจากคำว่า “ตะโมกข์” นามที่รู้จักกันทั่วไปคือ “โพธิธรรม” (Bodhidharma) ท่านเป็นพระสังฆปริณายกองค์ที่ 1 ของวัดเส้าหลิน เดิมท่านเป็นภิกษุชาวอินเดียเดินทางมาจากทางตอนใต้ของชมพูทวีปเข้าสู่ประเทศจีนเมื่อพุทธศตวรรษที่ 10 ได้รับการยกย่องเป็นปรมาจารย์นิกายเซน ในทางพุทธศาสนาของจีนยกย่องให้ท่านเป็นสังฆปริณายกองค์ที่ 28

มีเอกสารที่กล่าวถึงท่านตึกม้อ ได้แก่บันทึกเรื่องวัดแห่งเมืองลั่วหยาง พ.ศ. 1100 บันทึกว่าท่านโพธิธรรมเดินทางมาจากแดนเปอร์เซีย อีกฉบับหนึ่งเป็นบันทึกของถานหลิน กล่าวว่าท่านโพธิธรรมนี้เป็นโอรสของมหาราชองค์ที่สามแห่งราชวงศ์ปาลาวะบวชเป็นพระสวามีจิรสีดาข้ามภูเขาและสายน้ำจนถึงแผ่นดินจีน และได้เทศนาสั่งสอนพระธรรมในช่วงสมัยราชวงศ์ฮั่นและเว่ย (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553, หน้า 94)

รูปท่านโพธิธรรมในวัดจีนประชาศโมสร ตั้งอยู่ด้านหลังพระประธานติดผนังด้านหลังจิตมาทางทิศตะวันตก ซึ่งจุดนี้เป็นจุดที่ตั้งพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในประเทศจีน 3 องค์ รูปของท่านอยู่ในท่านั่งขัดสมาธิห่มจีวรคลุม ศีรษะโล้น รูปกายพอดิไม่อ้วน สิ่งที่เป็นลักษณะเด่นคือ คิ้ว หนวดเครา ช่างจะทำลักษณะที่หยิกเป็นการแสดงให้เห็นว่าท่านเป็นชาวอินเดีย (ดูภาพที่ 5-77 ประกอบ)

11. ได้สงโงวซือ

ได้สงโงวซือ หรือได้สงกง ท่านเป็นพระภิกษุชาวจีนมีชีวิตอยู่ในสมัยราชวงศ์ซ่งราวหนึ่งพันปีมาแล้ว สมัยนั้นในเมืองจีนมีการบ่มเพาะช่วงชิงอำนาจเป็นเหตุให้ราษฎรได้รับความลำบากเดือดร้อน ทั้งโรคภัยไข้เจ็บและการทำมาหากินซบเซาของผู้เสียชีวิตเพราะถูกสังหาร ความอดอยากหรือโรคภัยต่าง ๆ ถูกทิ้งเกลื่อนกลาดทั้งตามพื้นดินและในน้ำ ได้สงกงได้เป็นพระชักชวนชาวบ้านนำศพเหล่านั้นไปฝัง และช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากจนทั้งการบริจาคยาและข้าวปลาอาหาร นอกเหนือไปจากนั้นยังได้เป็นผู้นำในการสร้างสะพานและถนนหนทางเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนตราบนานหลายชั่วอายุของท่านซึ่งเป็นต้นแบบของสังคมสงเคราะห์

ช่วงที่ท่านได้สร้างสะพานนั้น ท่านได้รับการเยาะเย้ยจากชาวบ้านว่าน้ำทั้งลึกและเชี่ยวแต่ในขณะที่สร้างนั้นน้ำเกิดไม่ขึ้นทั้งเช้าและเย็น เป็นเวลาติดต่อกัน 7 วันชาวบ้านจึงสร้างศาลให้ท่าน แต่ชาวบ้านก็ไม่ได้ปฏิบัติตาม จนถึงช่วงปลายราชวงศ์หมิงต้นราชวงศ์ชิง เกิดโรคห่าระบาดชาวบ้านติดโรคพระอาจารย์เข้าเฝ้าชาวบ้านให้บูรณะซ่อมแซมสุสาน เก็บศพไร้ญาติ แจกยารักษาโรค จึงเป็นที่เรื่องลือกันในมณฑลกว่างตุง และได้ตั้งมูลนิธิขึ้นเพื่อคารวะพระอาจารย์ได้สงโงวซือ (สมชาย ธรรมวิริยรักษ์, 2531, หน้า 188)

รูปของท่านในวัดจีนประชาสโมสตรตั้งประดิษฐานอยู่ในส่วนเดียวกับพระโพธิธรรม พระเว่ยหลาง รูปท่านอยู่กลางในทำนองสมาธิ สวมหมวก ใบหน้าลักษณะคนจีน สวมจีวรจีน (รูปภาพที่ 5-78 ประกอบ)

12. พระหุยเล้งได้ซือ (พระเว่ยหลาง)

ท่านเป็นพระสังฆปริณายกองค์ที่ 6 (หลักใจ) ของวัดเส้าหลิน เกิดในสมัยราชวงศ์ถัง รูปแบบของท่านเว่ยหลางในวัดจีนประชาสโมสตร ตั้งประดิษฐานอยู่ในกลุ่มเดียวกับพระโพธิธรรม พระไดสงโงวซือ รูปของท่านอยู่ด้านซ้ายมือ ใ้หนวดเครา สวมหมวก หม่มจีวรแบบจีน (รูปภาพที่ 5-79 ประกอบ) ประเด็นการวางผังรูปเคารพกลุ่มของเทพขงจื้อด้านทิศตะวันออกกับกลุ่มรูปเคารพบูรพาจารย์ จากการศึกษาพบว่าการวางผังรูปเคารพดังกล่าวระหว่างวัดเล่งเน่ยยี่กับวัดเล่งฮกยี่จะวางไม่เหมือนกันทั้งหมด แต่ตำแหน่งการวางนั้นเป็นตำแหน่งที่เหมือนกัน กล่าวคือด้านทิศตะวันออกกลุ่มรูปเคารพขงจื้อ ที่วัดเล่งเน่ยยี่จะวางคู่กับ เทพปักถี่ โดยที่เทพปักถี่นี้วัดเล่งฮกยี่จะอยู่ในผังรอง ส่วนกลุ่มรูปเคารพด้านทิศตะวันตก กลุ่มบูรพาจารย์ พบว่าที่วัดเล่งเน่ยยี่วางเพียงองค์เดียวคือ ท่านโพธิธรรม

ภาพที่ 5-77 พระโพธิธรรม (ตักม่อ)

ภาพที่ 5-78 พระอาจารย์ได้สงใจชื่อ

ภาพที่ 5-79 พระอาจารย์หลักใจหรือเว่ยหลง

วิหารพระโพธิสัตว์รูปเคารพในกวนอิม

พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ เป็นชื่อเรียกทางสันสกฤต ทางจีนเรียกกวนซื่ออิมพุ่สัก หรือ กวนจื่อจ้ายพุ่สัก หรือกวนอิมพุ่สัก กวน หมายถึง พิจารณาสอดคล้อง อิม หมายถึงการสดับตรับฟัง เสียงร้องของสรรพสัตว์ สรุปความหมายพระโพธิสัตว์ที่คอยสดับตรับฟังเสียงคราวญครางของ สรรพสัตว์ทั้งหลาย เพื่อปลดปล่อยความทุกข์ของสรรพสัตว์เหล่านั้น (สมชัย รักวิจิตร, 2540, หน้า 48)

ที่มาของกวนอิม ในประเทศจีน ญี่ปุ่น และประเทศเกาหลี นิยมสร้างกวนอิมอย่างน้อย ปางใดปางหนึ่งใน 6 ปาง (แก้วชาย ธรรมชัย, ผู้แปล, 2531) โดยถือว่าเป็นปางสำคัญที่สุด ทั้งนี้โดย เชื่อว่าหนทางการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารของสัตว์โลกที่ยังไม่หมดกิเลส นั้น ย่อมวนเวียนอยู่ใน หกภูมิตามอำนาจของกรรม ภูมิทั้งหกนี้ ได้แก่ (1) เทวภูมิ อันเป็นภูมิของเทพและพรหม (2) มนุษยภูมิ (3) อสุรภูมิ คือ ภูมิของอมนุษย์เช่น ยักษ์ มาร ปีศาจร้าย (4) เปรตภูมิ เป็นอมนุษย์ นอกแดนนรกที่เต็มไปด้วยความอดอยากหิวโหย มีรูปร่างที่พิกลพิการต่าง ๆ (5) เปรตภูมิ เป็นภูมิของ สัตว์ต่าง ๆ เช่น เป็ด ไก่ หมู สุนัข ช้าง ม้า วัว ควาย ฯลฯ และ (6) นรกภูมิ เป็นภูมิของ สัตว์นรกที่ต้องถูกลงโทษอย่างหนักเช่น ปีนต้นจ้าว ถูกเลื่อยออกเป็นท่อน ๆ ถูกเผา ถูกใส่ครกโกลก ฯลฯ เมื่อมีภูมิต่าง ๆ ที่มีกิเลสและกรรมเป็นเครื่องกำหนดและครอบงำไว้ พระภิกษุสงฆ์จีนก็ได้ ชี้นำ และได้สร้างรูปเคารพของพระกวนอิมมหาโพธิสัตว์ขึ้น ที่เชื่อว่าสอดคล้องกับการที่จะ โปรดสัตว์ในแต่ละภูมิของ 6 ภูมิดังกล่าวคือ

1. พระสหัสสหัตถ์สหัสเนตร

พระสหัสสหัตถ์สหัสเนตรหรือกวนอิม 1,000 กร 1,000 เนตร ภาคนี้ถือเป็นภาครับ การทุกข์ของสัตว์มากที่สุด เพราะประจำอยู่ในนรกภูมิ สัตว์ที่ทำบาปต้องตกนรกในวันหนึ่ง ๆ มีมากมายเหลือคณา ดังนั้นจึงต้องมี 1,000 มือ 1,000 คาคอยช่วยเหลือ เมื่อเห็นว่าสัตว์นรกนั้นสำนึก บาป และพอช่วยได้

พระสหัสสหัตถ์สหัสเนตรอวโลกิเตศวร (จีนเรียก เซียนโส่วกวนอิม ญี่ปุ่นเรียก เซนจู คันนอน) เป็นพระโพธิสัตว์ที่สร้างขึ้นจากแนวความคิดในคัมภีร์มหากรุณาธารณีสูตร เป็นปางที่เชื่อ ว่ามีฤทธิ์อำนาจมาก ทรงโปรดสัตว์ทุกภพทุกภูมิในจักรวาลทั้งสิบทิศ การสร้างพระโพธิสัตว์ปางนี้ นิยมสร้างให้มีพระกรที่เห็นได้ชัดเจนระหว่าง 20 พระกร ถึง 42 พระกร โดยมีพระกรคู่หนึ่งอยู่ในท่า อัญชลี ส่วนพระกรอื่น ๆ ถือสิ่งของซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของมหาปณิธานในการ โปรดสัตว์ของ พระองค์ สำหรับพระกรอื่น ๆ อีกกว่า 900 พระกรนั้น สร้างไว้ในลักษณะของรัศมีเป็นวงรอบ พระโพธิสัตว์ในฝ่าพระหัตถ์แต่ละพระหัตถ์มีตาหนึ่งตา (ดูภาพที่ 5-80 ประกอบ)

2. พระอวโลกิเตศวร

ภาคนี้โปรดพวกผีเปรต และสัมภเวสีที่อดอยาก ในคัมภีร์คุณการัณยพหูสูตร พระศากยมุนีพุทธเจ้าได้ตรัสถึงการโปรดสัตว์ของพระอารยวโลกิเตศวรในอเวจีมหานรก อย่างไรก็ดีเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า พระโพธิสัตว์ในรูปกายนี้ทรงโปรดสัตว์ในทุกภพทุกภูมิ และนิยมสร้างไว้สักการบูชาในวัด และพุทธสถานโดยทั่วไป

พระอารยวโลกิเตศวร หรือ พระปาริสุทธิการุณย์โพธิสัตว์ (จีนเรียก เซ่งกวนอิม ญี่ปุ่นเรียก โชคันนอน หรือ ยูเมตะเกอิคันนอน) พระกวนอิมมหาโพธิสัตว์ปางนี้ถือว่าเป็นปางใหญ่ เป็นปางที่พระองค์ปรากฏในแดนสุขาดี ประทับ (ยืนหรือนั่ง) อยู่เบื้องซ้ายของพระอมิตาพุทธเจ้า หรือ พระอมิตายุส พระองค์จะปรับนั่งขัดสมาธิ หรือประทับยืนมีรูปพระธยานิพุทธอมิตาจะอยู่ ด้านหน้ามณฑปหรือกระบังลม พระหัตถ์ซ้ายถือดอกบัวสีชมพู พระหัตถ์ขวาถือดอกบัวสีขาวหรือ หม้อน้ำอมฤต (กลศ) หรือลูกประคำ หรือไม่ได้ถืออะไร (รูปภาพที่ 5-81 ประกอบ)

3. พระหัยศรีโพธิสัตว์

พระหัยศรีโพธิสัตว์ หรือ กวนอิมหัวม้า ทรงโปรดสัตว์เดรัจฉาน เปี่ยมด้วยเมตตา แม้พระยาราชสีห์ยังเกรงกลัวเมื่อเพียงแต่ได้ขึ้นพระนาม

พระหัยศรีพาวโลกิเตศวร โพธิสัตว์ (จีนเรียก มาเตากวนเม หรือ มาเตามิงหวาง ญี่ปุ่นเรียก บาโตคันนอน) พระกวนอิมมหาโพธิสัตว์ปางนี้ นิยมสร้างในริเบต มงโกเลีย และญี่ปุ่น ตอนเหนือ ซึ่งเป็นดินแดนที่มีการเลี้ยงสัตว์ และเลี้ยงม้ากันมาก ทั้งนี้มีความเชื่อกันมากในวงการของผู้นับถือในการเลี้ยงสัตว์ว่าพระ โพธิสัตว์ปางนี้จะคุ้มครองพวกเขา และสัตว์เลี้ยงจากอันตราย ในคุณการัณยพหูสูตร พระศากยมุนีพุทธเจ้าได้ทรงตรัสว่า พระพุทธองค์นั้นที่ยังบำเพ็ญบารมี เป็นพระ โพธิสัตว์ชื่อว่า สิงหล มีอาชีพเป็นพ่อค้าได้เดินทางไปค้าขายทางทะเลกับคณะพ่อค้า แต่เรือลำเขาถูกพายุอัปปางลงต้องไปติดอยู่บนเกาะของพวกนางรากษส และด้วยความกรุณาของ พระอวโลกิเตศวรมหาโพธิสัตว์ในรูปกายของม้าอัสครสีชาชื่อว่าพลาหะ มาช่วยจึงพ้นภัย เพราะฉะนั้นกวนอิมปางนี้จึงมีพระพักตร์ไปในลักษณะพิโรธ คุร้าย แตกต่างจากปางอื่น ๆ ซึ่งเน้นในด้านเมตตา พระโพธิสัตว์ปางนี้มักจะสร้างให้มี 3 พระพักตร์ 8 พระกร เหนือพระเศียรกลาง จะเกิดไว้ด้วยหัวม้าสีขาว แต่ละพระพักตร์มี 3 พระเนตร พระหัตถ์ขวาถือขวาน ลูกประคำ และ บ่วงบาศ พระหัตถ์ซ้ายถือดอกบัว กลศ และคทา ส่วนพระหัตถ์คู่หนึ่งอยู่ในท่าอัญชลี โดยนิยมสร้าง ในประเทศญี่ปุ่น

4. พระเอกทศमुखโพธิสัตว์

พระเอกทศमुखโพธิสัตว์ หรือ กวนอิม 11 หน้า ภาคนี้ทรงมีพระรัศมีรุ่งโรจน์ คอยโปรดพวกยักษ์และคนธรรพ์ เพราะเทพชั้นนี้ขี้อิจฉาและดุร้าย จึงต้องมีหลาย ๆ หน้าไว้คอยโปรดเทพเหล่านี้

พระเอกทศमुखขอโลกิเศศวร (จีนเรียก ค้ากงปู่เจ้ากวนอิม หรือ ซื่อหมิงจินกั๋ง ญี่ปุ่นเรียก จูชิเม็นคันทนอน) กวนอิม 11 หน้านี้นิยมสร้างกันมากในอินเดียในช่วงที่พระพุทธศาสนายังเจริญอยู่ ทั้งนี้มีตำนานต่าง ๆ ในอินเดียกล่าวถึงมหามตตา มหากรุณาที่พระอวโลกิเศศวร (กวนอิม) มหาโพธิสัตว์ ทรงมีต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายนั้นมากเหลือประมาณ กล่าวว่พระเศียรทั้ง 10 เศียรมองไปทางทิศทั้ง 10 เพื่อการโปรดสัตว์ การสร้างพระโพธิสัตว์ปางนี้นิยมสร้างในรูปของ 2 พระกร และ 4 พระกร ในปาง 4 พระกร พระหัตถ์ด้านซ้ายถือดอกบัวสี่ชมพู และกลศ (หม้อน้ำอมฤต) พระหัตถ์ด้านขวาถือลูกประคำ และอภัยมุทรา (ดูภาพที่ 5-82 ประกอบ)

5. พระจันตีโพธิสัตว์

เป็นภาคที่โปรดมนุษย์ชายหญิง พระองค์ทรงคุณธรรมอย่างยิ่งเป็นที่พึ่งพาของมนุษย์ผู้ตกทุกข์ หรือประสบภัยพิบัติต่าง ๆ

พระจันตีโพธิสัตว์ (จีนเรียก จ่วนถี้ กวนอิม ญี่ปุ่นเรียก จุนคิอิคันทนอน) คำว่า “จ่วนถี้” หมายถึง ความสะอาดหมดจดและบริสุทธิ์ พระโพธิสัตว์ปางนี้เป็นปางเดียวใน 6 ปาง ที่นิยมสร้างทั้งในรูปของบุรุษและสตรีเพศ ชาวจีนเชื่อว่ากวนอิมปางนี้ เป็นแม่หรือเป็นผู้ให้กำเนิดพระโพธิสัตว์มากมาย บางท่านถือว่าเป็นมารดาของพระพุทธเจ้ามาแล้วถึง 700,000 พระองค์ หรือกว่า 70 ล้าน พระองค์ เพียงแต่เอ่ยพระนามของพระองค์ด้วยจิตศรัทธาแน่นแน่ว จะช่วยให้ชนะศัตรู สามิภรรยา จะรักใคร่สามัคคีปรองดองกัน เมื่อปรารถนาจะมีบุตรก็จะได้นุตรที่เป็นอภิชาติบุตรสมปรารถนา โรคภัยจะไม่เบียดเบียนหรือหายจากโรค ทรงมีพระคุณอย่างอนันต์ จึงเป็นที่นิยมกันมากในจีน

พระโพธิสัตว์ปางนี้มีตั้งแต่ 2 พระกรถึง 32 พระกร หรืออาจถึง 80 พระกร แต่รูปที่นิยมสร้างมากที่สุดคือ รูปที่มีเศียรเดียว 3 เนตร 18 กร 2 กรหน้าทำปางวิตรรกะมุทรา กรที่เหลือจากขวาไปซ้ายคือ ปางอภัยมุทรา ถือพระแสงดาบ ลูกประคำ จินดามณี ขวาน วชิระ ฉัตร ดอกบัว กลศ บ่วงบาศ กงจักร สุพรรณสังข์ กลศ และคัมภีร์ปรัชญาปารมิตาสูตและนิยมมากในประเทศญี่ปุ่น

สำหรับในวัดจีนประชาสโมสร มีการทำปางนี้ทำเพียง 10 พระกร พระกรคู่บนสุด พระกรซ้ายชูพระอาทิตย์ พระกรขวา ชูพระจันทร์ในท่าประทับนั่ง ได้ประดิษฐานรูปของท่านโดยวางไว้ตรงกลางด้านหน้ารูปพระพุทธเจ้า 3 องค์ จากความเชื่อที่ว่าเป็นพระมารดาของพระพุทธเจ้า (ดูภาพที่ 5-71 ประกอบ)